

Dyslecten kleuren en blokken

Een onderzoek naar het inzetten van “Taal in Blokjes” in groep 3

Erna Beijer

studentnummer: 2102538

Praktijkonderzoek in het kader van de opleiding Master Special Educational Needs (M SEN)

Leerroute: Dyslexiespecialist

Jaar: 2009-2010

Fontys Opleidingscentrum Speciale Onderwijszorg Tilburg

Docent opleiding: Dorien Corver

Inhoudsopgave

	Voorwoord	3
1	Inleiding	4
2	Probleemstelling	6
3	Verantwoording van de probleemstelling	8
4	Achtergronden en Theoretisch kader	12
4.1	Achtergronden	12
4.1.1	Onderzoeksfunctie	12
4.1.2	Onderzoeksstrategie	12
4.1.3	Domeinafbakening en primaire doelgroep	13
4.2	Definiëring belangrijkste termen en begrippen	13
4.2.1	Definitie dyslexie	13
4.2.2	Leesproblemen en dyslexie, een taak van de school	14
4.2.3	Optimale zorg	15
4.2.4	F&L- methode®, een “best- practice” behandeling	16
4.3	Theoretisch kade	17
4.3.1.	Psycholinguïstiek en fonologische leertheorie	17
4.3.2	Multisensorieel leren	19
4.3.3	Handelingsgerichte diagnostiek en Handelingsgericht werken	20
4.3.4	Inclusie	20
5	Methode	22
5.1	Onderzoeksgegevens en datapresentatie deelvraag 1	22
5.1.1	Literatuuronderzoek	22
5.1.2	Interview behandelaar Stichting Taalhulp	26
5.1.3	Interviews kinderen	27
5.2	Onderzoeksgegevens en datapresentatie deelvraag 2	28
5.2.1	Literatuuronderzoek	29
5.2.2	Interview behandelaar Stichting Taalhulp	30
5.2.3	Interview behandelaar “Taal in Blokjes	31
5.2.4	Handleiding “Taal in Blokjes”	32
5.3	Onderzoeksgegevens en datapresentatie deelvraag 3	32
5.3.1	Enquête leerkrachten	33
5.3.2	Interview leerkrachten	34
5.4	Betrouwbaarheid	36
5.5	Validiteit	36

6	Analyse en conclusies	37
6.1	Analyse	37
6.2	Conclusies	40
6.3	Herkenbare uitkomsten	41
6.4	Antwoord onderzoeksvraag	41
6.5	Vervolgacties	42
7	Discussie en reflectie	43
7.1	Discussie en reflectie	43
7.2	Competentieontwikkeling	46
	Samenvatting	48
	Literatuur	50
	Bijlagen	
1	Tabel deelvragen	54
2	Vragen interview behandelaar	56
3	Uitwerking interview behandelaar	57
4	Vragen interview kinderen	62
5	Uitwerking interviews kinderen	63
6	Uitwerking telefoongesprek voorbeeldschool	67
7	Vragen voorbeeldschool	70
8	Uitwerking filmpje Leraar 24	71
9	Enquête leerkrachten	73
10	Uitwerking enquête leerkrachten	77
11	Vragen interview leerkrachten	83
12	Uitwerking interviews leerkrachten	84
13	Totstandkoming enquête leerkrachten	93
14	Totstandkoming interview behandelaar	94
15	Totstandkoming interview kinderen	95
16	Totstandkoming interview leerkrachten	96

Voorwoord

Voor mijn opleiding Master SEN, remedial teacher, heb ik een spiekschrift ontwikkeld voor kinderen met een hardnekkig spellingprobleem in de groepen 7 en 8. Na deze studie heb ik het spiekschrift verder ontwikkeld voor de groepen 4, 5 en 6 en het wordt veel gebruikt binnen alle groepen.

Begin dit schooljaar kwam ik mijn spiekschrift tegen bij een meisje in groep 5 dat externe begeleiding krijgt voor haar dyslexie bij Stichting Taalhulp. Het spiekschrift van dit meisje was door haar behandelaar van Stichting Taalhulp voorzien van de klank- kleurkoppeling, zoals dit gebruikt wordt bij de F&L- methode®.

Door dit onderzoek hoop ik niet alleen in te spelen op de behoefte van kinderen met (hardnekkige) lees- en/of spellingproblemen, maar ook een brug te slaan tussen de school en Stichting Taalhulp. Stichting Taalhulp doet dit ook andersom met het gebruik van de klank- en kleurkoppeling in het spiekschrift.

Critical friends zijn onmisbaar. Mijn mede-student Anjetta Berkelmans-Buiter bleek al in een vrij vroeg stadium van mijn onderzoek een soortgelijk onderzoek uit te voeren en we besloten om samen door te gaan met ons onderzoek en alleen die dingen die op onze eigen praktijkonderzoek van toepassing zijn alleen te onderzoeken. Heerlijk om met iemand samen te werken en tevens als elkaars critical friend te fungeren. Anjetta, bedankt voor de samenwerking, de feedback en je kritische houding. Het heeft geleid tot een eindproduct waar ik trots op durf te zijn.

Een speciaal woord van dank voor de kinderen en leerkrachten van mijn school, de behandelaar van Stichting Taalhulp en de docente Dorien Corver van de opleiding. De kinderen en leerkrachten voor alle hulp en medewerking, de behandelaar voor het gepassioneerd vertellen over haar werk bij Stichting Taalhulp en Dorien voor haar feedback en vertrouwen in mij, waardoor ze me steeds weer op het goede spoor zette.

Mijn dank is groot voor mijn partner. Hij was er voor mijn kinderen als ik bezig was met mijn onderzoek. Hij heeft veel werk in huis van mij overgenomen. Ik heb nu gezien dat hij dit kan, dus ... Natuurlijk wil ik ook mijn kinderen bedanken. Sorry jongens voor de voetbalwedstrijden die ik heb gemist en voor alle tijd dat ik met mijn laptop op schoot zogenaamd voor jullie aanwezig was. "Als jij mag computeren, mogen wij dat ook", kreeg ik op het laatst van mijn kinderen te horen. Hebben zij misschien stiekem genoten van de extra vrijheid die ze kregen? Ik vraag het ze maar niet.

Hoofdstuk 1

Inleiding

Mijn naam is Erna Beijer, ik ben werkzaam op de Omnibus, een grote basisschool in Almere, als remedial teacher. De meeste kinderen die bij mij worden aangemeld zijn kinderen van groep 3 en 4 met een lees- en/of spellingprobleem en mogelijke dyslexie. Om deze kinderen beter te begeleiden, wilde ik mijn eigen kwaliteit bij het begeleiden van deze kinderen verbeteren, daarom heb ik in Utrecht de opleiding Master SEN Dyslexiespecialist bij het Fontys Opleidingencentrum Speciale Onderwijszorg gevolgd. Voor de afronding van deze opleiding heb ik een praktijkonderzoek gedaan. Dit is voor mij de tweede keer dat ik een praktijkonderzoek uitvoer. Ik heb in de reflectie van mijn eerste praktijkonderzoek aangegeven dat ik de volgende keer bij een onderzoek niet te snel tot actie over moet gaan, maar eerst goed de onderzoeksvraag, de deelvragen en de onderzoeksmethodes moet overdenken. Dit is iets waarbij ik deze keer goed bij wililstaan.

Met dit onderzoek hoop ik een bijdrage te leveren aan het beter begeleiden van kinderen met lees- en/of spellingproblemen en mogelijke dyslexie binnen de klas en bij de remedial teaching op de Omnibus. Ik hoop niet alleen in te spelen op de behoefte van de kinderen, maar ook een brug te slaan tussen de school en Stichting Taalhulp, waar regelmatig kinderen van mijn school naar toe gaan voor externe begeleiding. Stichting Taalhulp heeft de schoolversie “Taal in Blokjes” ontwikkeld en ik ben tot de volgende onderzoeksvraag gekomen:

Hoe *kunnen* de **leerkrachten** en de **remedial teacher** “**Taal in Blokjes**” *inzetten* naast de **bestaande leesmethode** op basisschool “**De Omnibus**” bij leerlingen in de **groepen 3**?

In hoofdstuk 2 beschrijf ik de probleemstelling.

In hoofdstuk 3 staan de deelvragen uitgewerkt om deze probleemstelling te beantwoorden.

De deelvragen luiden:

1. Hoe werkt Stichting Taalhulp en heeft deze behandeling effect?
2. Hoe is “Taal in Blokjes” opgebouwd en hoe kan ermee gewerkt worden?
3. Wat weten de leerkrachten van de groepen 3 van Stichting Taalhulp, de F&L-methode® en “Taal in Blokjes” en wat zetten ze nu hiervan in binnen de groep.

In hoofdstuk 4 beschrijf ik de achtergronden en het theoretisch kader. In dit hoofdstuk beschrijf ik de functie van het praktijkonderzoek en de onderzoeksstrategie. Door middel van domeinafbakening geef ik aan waarover ik met behulp van dit onderzoek uitspraken wil doen

en definieer ik de belangrijkste termen en begrippen die relevant zijn voor dit onderzoek. Ik licht mijn keuze van dit onderzoek toe en geef aan wat mijn veronderstellingen en verwachtingen zijn. Ik plaats dit alles binnen een theoretisch kader waarin ik beschrijf van welke theorieën, modellen en concepten ik uit ga bij dit onderzoek. Tot slot geef ik, in het licht van dit onderzoek, mijn eigen visie op inclusie.

De uitwerking van het onderzoek beschrijf in hoofdstuk 5. Ik beschrijf per deelvraag de onderzoeksmethode en geef ik de datapresentatie.

In hoofdstuk 6 beschrijf ik per deelvraag de analyse, beschrijf ik de conclusies en geef ik antwoord op de onderzoeksvraag.

In hoofdstuk 7 bediscussieer ik het uitgevoerde onderzoek en reflecteer ik op mijn eigen leerproces.

Tot slot volgt nog de samenvatting, de literatuurlijst en tal van bijlagen.

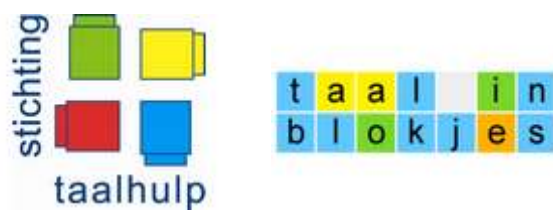
Hoofdstuk 2

Probleemstelling

Ongeveer 10 procent van de kinderen van groep 3 heeft problemen met aanvankelijk lezen en/ of spelling. De schatting is dat zo'n 4% van alle kinderen dyslexie heeft (Blomert, 2005).

Schooljaar 2009/2010 zijn er op basisschool De Omnibus 134 kinderen in de groepen 3. Dit houdt in dat er ongeveer 13 kinderen in de groepen 3 op deze school problemen zouden kunnen ondervinden met het aanvankelijk lezen en/ of spelling en ongeveer 5 kinderen zouden dyslectisch kunnen zijn.

Op mijn school zien we dat als kinderen problemen blijven ondervinden op het gebied van lezen en/ of spellen ze voor externe hulp vaak kiezen voor begeleiding bij Stichting Taalhulp.

Stichting Taalhulp is een landelijke stichting die gespecialiseerd is in de diagnostiek en behandeling van dyslexie. Stichting Taalhulp ontwikkelt lesmaterialen voor het basisonderwijs.

Bij Stichting Taalhulp is “Taal in Blokjes” ontwikkeld, een interventiepakket voor de behandeling van (risico)kinderen uit groepen 2, 3 en 4 met een dyslectische problematiek op de basisschool en op het speciaal basisonderwijs (Dyslexiestraat, 2010).

Stichting Taalhulp maakt gebruik van kleurcodes om de verschillen tussen de verschillende klanksoorten zichtbaar te maken. De groepen 3 en 4 van mijn school maken al een paar jaar gebruik van deze kleurcodes. Nu blijkt dat Stichting Taalhulp de schoolversie “Taal in Blokjes” heeft ontwikkeld, hebben we (het zorgteam en de leerkrachten) besloten om te onderzoeken hoe “Taal in Blokjes” ingezet kan worden in de groepen 3 en 4. Dit als extra ondersteuning bij het aanvankelijk lees- en spellingproces. We hopen hiermee een goede aansluiting te vinden voor de kinderen met een (hardnekkig) lees- en of spellingprobleem die extern hulp zoeken bij Stichting Taalhulp. We willen hiermee een start maken in de groepen 3.

De volgende vragen kwamen naar voren:

- Hoe werkt Stichting Taalhulp?
- Wat houdt “Taal in Blokjes” precies in? Wat kunnen wij hiervan gebruiken?
- Hoe kunnen de leerkrachten van groep 3 “Taal in Blokjes” integreren naast de bestaande methode voor lezen en spellen?
- Hoe kan “Taal in Blokjes” ingezet worden bij risicoleerlingen op het gebied van lezen en/of spelling tijdens de remedial teaching in groep 3?

Dit heeft ertoe geleid dat ik wil onderzoeken hoe Stichting Taalhulp werkt en hoe Stichting Taalhulp aangeeft dat er gewerkt kan worden met “Taal in Blokjes” binnen de scholen.

“Taal in Blokjes” wil ik bestuderen en beschrijven om inzicht te krijgen in de opbouw van dit interventiepakket, zodat ik kan beoordelen hoe de methode bij mij op school in de klassensituatie en bij de remedial teaching ingezet kan worden. Ook hoop ik dan te ontdekken welke aanpassingen er structureel nodig zijn voor ons huidige instructieaanbod. Tevens wil ik onderzoeken welke kennis er nu is bij de leerkrachten van de groepen 3 wat betreft Stichting Taalhulp, de F&L- methode® en “Taal in Blokjes” en wat hiervan nu gebruikt wordt in de groepen 3.

Tot slot wil ik onderzoeken welke conclusies en aanbevelingen ik kan doen voor de invoering van “Taal in Blokjes” in de groepen 3 en mijn bevindingen terugkoppelen naar de leerkrachten van de groepen 3.

Hoofdstuk 3

Verantwoording van de probleemstelling

Dyslexie is een stoornis die gekenmerkt wordt door een hardnekkig probleem met het aanleren en/of vlot toepassen van het lezen en/of het spellen op woordniveau (SDN, 2008). Hoewel dyslexie een stoornis is die nooit over kan gaan, is het belangrijk om kinderen met dyslexie adequate begeleiding te geven en de juiste hulpmiddelen aan te bieden. Op die manier kunnen de ernst van het lees- en/of spellingprobleem en de achterstand van een leerling beperkt blijven (Braams, 2004).

Op mijn school gebruiken we voor het aanvankelijk lezen de methode *Veilig Leren Lezen*. Aan de universiteit van Utrecht werd vergelijkend onderzoek gedaan naar de resultaten van de in Nederland meest gebruikte methodes voor aanvankelijk lezen (Hol e.a. 1993). Opvallend is dat scholen die *Veilig Leren Lezen* gebruiken duidelijk het laagste percentage uitvallers hebben. Bij het meest recente vergelijkende onderzoek bleek dat leerkrachten met *Veilig Leren Lezen*, zowel bij technisch als begrijpend lezen een leeropbrengst realiseerden die boven het landelijk gemiddelde ligt (Blok en Otter, 1997).

In de loop van 42 jaar is er voortdurend aan de methode gewerkt. Niet alleen door de auteurs maar ook door begeleidingsinstanties en vernieuwingsprojecten. Steeds weer opnieuw is ingespeeld op veranderingen en nieuwe behoeften in de praktijk.

De methode onderging ingrijpende bewerkingen rond 1980, 1990 en 2002 (*Veilig Leren Lezen*, 2010).

De meeste kinderen op mijn school die problemen ondervinden met lezen en/ of spellen en externe begeleiding krijgen, krijgen deze begeleiding bij Stichting Taalhulp. In 2007 is aan de Universiteit van Utrecht een onafhankelijk effectonderzoek uitgevoerd. Uit dit onderzoek bleek dat behandeling met de F&L-methode® effectief is bij kinderen met dyslexie (Gijsel, 2009).

De behandeling met deze evidence based methode bij Stichting Taalhulp wordt door veel zorgverzekeraars vergoed. Per 1 januari 2009 is de vergoeding van diagnose en behandeling van ernstige, enkelvoudige dyslexie opgenomen in het basispakket van de zorgverzekering. Vanaf 2010 wordt de leeftijdsgrens met een jaar opgetrokken, totdat in 2013 alle basisschoolleerlingen voor vergoeding in aanmerking komen (Steunpunt dyslexie, 2010).

Zoals hierboven al aangegeven is, is het belangrijk om kinderen met dyslexie adequate begeleiding te geven en de juiste hulpmiddelen aan te bieden.

De F&L-methode® gaat uit van de sterke kant van de dysletici; hun visueel-analytische en ruimtelijke vaardigheden. De methode maakt taal beeldend. (J/M, vakblad voor ouders, juni 2004). Ik denk dat “Taal in Blokjes”, de schoolversie van de F& L-methode® van Stichting Taalhulp, een goede aanvulling kan zijn op *Veilig Leren Lezen* en een goede brug kan slaan naar de begeleiding bij Stichting Taalhulp. Het is absoluut niet de bedoeling om aanpassingen te doen aan *Veilig Leren Lezen*, maar om te kijken of er aanvullingen vanuit “Taal in Blokjes” mogelijk zijn.

Mijn onderzoeksvraag luidt als volgt:

Hoe kunnen de leerkrachten en de remedial teacher “Taal in Blokjes” inzetten naast de bestaande leesmethode op basisschool “De Omnibus” bij leerlingen in de groepen 3?

De Omnibus is een oecumenische basisschool voor Daltononderwijs. Helen Parkhurst (1887-1973) is de grondlegster van het Daltononderwijs. Zij kwam als onderwijzeres op een “eenmansschooltje” te werken in de Amerikaanse plaats Dalton. Daar gaf zij les aan 40 kinderen van verschillende leeftijden en verschillende niveaus. Zij zocht naar een manier om ieder kind zo optimaal mogelijk les te geven. Vanuit dat oogpunt is zij begonnen met het ontwikkelen van een visie, die nu bekend staat als Daltononderwijs.

Door middel van dit praktijkonderzoek probeer ik in te spelen op de behoeften van kinderen met (hardnekkige) lees- en/of spellingproblemen.

In totaal zijn er 5 groepen 3 en zijn er in deze groepen 7 leerkrachten. Ik ben de enige remedial teacher op deze school. Ik werk 2 dagen en begeleid leerlingen van groep 1 t/m groep 8, waarbij het zwaartepunt ligt in de groepen 1 t/m 4.

Wij gebruiken de nieuwste versie van *Veilig Leren Lezen*, de 2^e maanversie. Alle groepen 3 beschikken over een digibord en gebruiken de leerkrachtassistent van *Veilig Leren Lezen*.

Alle leerlingen moeten optimale kansen krijgen om te leren lezen. De methode combineert het plezier van het leren lezen en bezig zijn met taal met de praktische uitvoerbaarheid van onderwijs op maat.

Na een klassikale instructie kunnen de kinderen kiezen welke opdracht ze willen ondernemen. Daarna wordt door de leerkracht een rondje gemaakt om te kijken of de kinderen goed aan het werk zijn. Het spreekt voor zich dat aan het eind van de les de verplichte opdrachten af moeten zijn. De kinderen hebben dit al geleerd in de kleutergroepen en het sluit dus goed aan.

Kinderen die verlengde instructie nodig hebben, komen bij de instructietafel om een opdracht samen met de leerkracht te doen (extra flitsen, lezen met kinderen op eigen niveau, enz.). Kinderen kunnen op deze manier aanschuiven wanneer ze ergens niet uit komen.

“Taal in Blokjes” is een interventiepakket voor (risico)kinderen uit de groepen 2 t/m 4. Ik wil onderzoeken hoe deze methode ingezet kan worden op mijn school in de groepen 3. Wat kan er bijvoorbeeld bij het huidige instructieaanbod toegevoegd worden van “Taal in Blokjes” en wat kan er van “Taal in Blokjes” ingezet worden bij de remedial teaching.

De eerste deelvraag luidt als volgt:

1. Hoe werkt Stichting Taalhulp en heeft deze behandeling effect?

Dit wil ik weten om meer zicht te krijgen in de werkwijze en effectiviteit van Stichting Taalhulp. Dit wil ik onderzoeken door in gesprek te gaan met kinderen die begeleiding krijgen bij Stichting Taalhulp en een behandelaar werkzaam bij Stichting Taalhulp. Ook wil ik onderzoeken wat hierover in de literatuur staat.

Ik wil de werkwijze van “Taal in Blokjes”, de schoolversie van Stichting Taalhulp, onderzoeken door middel van literatuuronderzoek. Ook hiervoor wil ik informatie inwinnen bij een behandelaar werkzaam bij Stichting Taalhulp en bij iemand die werkzaam is op een school en “Taal in Blokjes” gebruikt.

De tweede deelvraag luidt als volgt:

2. Hoe is “Taal in Blokjes” opgebouwd en hoe kan ermee gewerkt worden?

Om de beginsituatie van de leerkrachten van de groepen 3 goed in kaart te brengen met betrekking tot Stichting Taalhulp en ‘Taal in Blokjes’ onderzoek ik de volgende deelvraag:

3. Wat weten de leerkrachten van de groepen 3 van Stichting Taalhulp, de F&L-methode® en “Taal in Blokjes” en wat zetten ze nu hiervan in binnen de groep.

Dit doe ik door in gesprek te gaan met de leerkrachten en de leerkrachten te bevragen door middel van een enquête. Het bestuderen van de literatuur wil ik doen in februari. De gesprekken, de enquête en het bestuderen van “Taal in Blokjes” in maart en april. Rekening houdend met de vorige deelvragen wil ik eind april aanbevelingen doen hoe de leerkrachten van de groepen 3 “Taal in Blokjes” kunnen integreren bij het huidige instructieaanbod, welke werkbladen de leerkrachten kunnen gebruiken bij de keuzetaak en hoe “Taal in Blokjes” kan worden ingezet bij de remedial teaching. Mei wil ik gebruiken om mijn werkstuk te schrijven.

In bijlage 1 staan de deelvragen in een tabel met een tijdspad

De belangrijkste uitkomst

De belangrijkste uitkomst van het onderzoek zou moeten zijn dat ik de leerkrachten van de groepen 3 aan kan bevelen hoe ze het werken met de kleuren en de klanken van de F&L-methode® toe kunnen passen in hun instructieaanbod en hoe ze “Taal in Blokjes” in kunnen

passen als interventiemiddel om hun eigen kwaliteit van het handelen bij het begeleiden van risicokinderen op het gebied van lezen en spellen te verbeteren.

Nieuwswaarde

Ik hoop dat dit onderzoek nieuwswaarde heeft voor de kwaliteit van het onderwijs in de groepen 3 en daardoor voor de hele school. Mogelijk heeft het ook nieuwswaarde voor andere scholen die overwegen te gaan werken met “Taal in Blokjes”.

Hoofdstuk 4

Achtergronden en theoretisch kader

In dit hoofdstuk beschrijf ik de functie van het praktijkonderzoek en de onderzoeksstrategie. Door middel van domeinafbakening geef ik aan waarover ik met dit onderzoek uitspraken wil doen en definieer ik de belangrijkste termen en begrippen die relevant zijn voor dit onderzoek. Daarnaast licht ik mijn keuze van dit onderzoek toe en geef ik aan wat mijn veronderstellingen en verwachtingen zijn. Ik plaats dit alles binnen een theoretisch kader waarin ik beschrijf van welke theorieën, modellen en concepten ik uit ga bij dit onderzoek. Tot slot geef ik mijn eigen visie op inclusie en de visie die gehanteerd wordt in de context waarin mijn onderzoek uitgevoerd wordt. De verdere uitwerking van het onderzoek zal beschreven worden in hoofdstuk 5.

Het theoretisch deel heb ik samen geschreven met Anjetta Berkelmans-Buiter. Zij is medestudent en voert een soortgelijk onderzoek uit binnen haar eigen praktijksituatie.

4.1 Achtergronden

4.1.1 Onderzoeksfunctie

Met dit praktijkonderzoek wil ik het werken met de kleuren en klanken van de F&L-methode® van Stichting Taalhulp en de schoolmethode “Taal in Blokjes” onderzoeken om een meer gefundeerd inzicht te krijgen in de theorie, de doelstellingen en de werkwijze. Met de uitkomsten van het onderzoek wil ik een ontwerp maken met een voorstel en handelingsadviezen. In dit ontwerp wil ik de leerkrachten van de groepen 3 aan kunnen bevelen hoe ze het werken met de kleuren en klanken van de F&L-methode® toe kunnen passen in hun instructieaanbod en hoe ze “Taal in Blokjes” in kunnen zetten als interventiemiddel om hun eigen kwaliteit van het handelen bij het begeleiden van risicoleerlingen op het gebied van lezen en spellen te verbeteren.

4.1.2 Onderzoeksstrategie

Het meeste onderzoek dat zich op onderwijs richt, wordt gerekend tot het sociaalwetenschappelijke. Er bestaan twee hoofdvormen van sociaalwetenschappelijk onderzoek, namelijk kwalitatief en kwantitatief onderzoek. Vaak worden beide onderzoeksstrategieën toegepast, omdat dit meestal de meest betrouwbare en valide resultaten oplevert (Kallenberg, Koster, Onstenk & Scheepsma, 2007). Ik heb gekozen voor een overwegend kwalitatief onderzoek, waarbij het bestuderen van het inzetten van het werken met de kleuren en klanken van de F&L-methode® en “Taal in Blokjes” zo open mogelijk tegemoet getreden wordt, zonder expliciet vooraf geformuleerde modellen,

begrippen of hypothesen en waarbij direct aangesloten wordt bij de praktijksituatie. Door het kwalitatieve karakter kan ik bij de gesprekken met de leerkrachten, de kinderen, een behandelaar van Stichting Taalhulp en iemand die werkt met “Taal in Blokjes” doorvragen en krijgen de respondenten de gelegenheid hun eigen verhaal te vertellen. De vragenlijsten zijn niet dwingend, maar richtinggevend en heb ik de mogelijkheid in te gaan op onverwachte situaties. Tevens maak ik gebruik van een onderzoeksstrategie volgens het kwantitatieve onderzoek, namelijk de enquête.

4.1.3 Domeinafbakening en primaire doelgroep

Dit praktijkonderzoek gaat uit van een doelgroep. In dit onderzoek zijn dat alle leerkrachten van de vijf groepen 3 van basisschool De Omnibus en de kinderen die op deze basisschool in de groepen 3 zitten. De respondenten voor mijn onderzoek zijn:

- * Alle zeven leerkrachten uit de groepen 3.
- * Een behandelaar van Stichting Taalhulp.
- * Kinderen die onder behandeling zijn van Stichting Taalhulp.
- * Behandelaars die werken met Taal in Blokjes.

De verdere uitwerking van het onderzoek zal beschreven worden in hoofdstuk 5.

4.2 Definiëring belangrijkste termen en begrippen

Ik verwacht dat het aantal kinderen met een hardnekkig lees- en/of spellingprobleem, waaronder mogelijke dyslecten, waarvoor gespecialiseerde diagnostiek en behandeling nodig zullen blijken, kan worden beperkt door systematisch opgezette en uitgevoerde vroege interventies. Om een goed beeld te krijgen van verantwoordelijkheden die scholen ten aanzien van deze kinderen hebben, leggen we in de volgende paragrafen de belangrijkste termen en begrippen uit.

4.2.1 Definitie dyslexie

De Stichting Dyslexie Nederland (SDN, 2008) geeft een definitie voor dyslexie. Deze definitie wordt door de meeste pedagogen en psychologen gebruikt voor het stellen van de onderkende diagnose. In dit onderzoek ga ik ook van deze definitie uit. De definitie luidt:

Dyslexie is een stoornis die gekenmerkt wordt door een hardnekkig probleem met het aanleren en/of vlot toepassen van het lezen en/of het spellen op woordniveau (SDN, 2008).

Dit betekent dat de gesignaleerde problemen ‘didactisch resistent’ zijn. De problemen nemen niet of nauwelijks af ondanks systematische en taakgerichte hulp door de leraar en de remedial teacher. Ook na vroegtijdige onderkenning en een periode van planmatige behandeling, blijft het automatiseringsprobleem zich voordoen (Masterplan Dyslexie 2006).

4.2.2 Leesproblemen en dyslexie een taak van de school

In het rapport van de Commissie Dyslexie van de Gezondheidsraad werd het Ministerie van OCW in 1995 geadviseerd om een protocol op te stellen om de signalering van leesproblemen en dyslexie binnen de basisschool te systematiseren. Naar aanleiding hiervan gaf het Ministerie van OCW het Expertisecentrum Nederlands in 2000 de opdracht tot het schrijven van de Protocollen Leesproblemen en Dyslexie (Expertisecentrum Nederlands, 2010). De protocollen Leesproblemen en Dyslexie voor het onderwijs zijn ontwikkeld om de signalering van leesproblemen en dyslexie van het basisonderwijs tot en met het hoger onderwijs te systematiseren. Ze geven leerkrachten, docenten en dyslexiespecialisten in het onderwijs concrete handvatten voor beleid op het gebied van signalering en diagnose, begeleiding en behandeling, compenserende faciliteiten tot de inzet van computerhulpmiddelen. In het primair onderwijs kan gebruikgemaakt worden van een drietal protocollen dyslexie die aangeven hoe te handelen bij leerlingen met achterblijvende lees- en of spellingprestaties (Steunpunt dyslexie, 2010). Het betreft hier de protocollen:

- * Protocol Leesproblemen en Dyslexie voor groep 1-2 (Wentink, Verhoeven en Druenen, 2008).
- * Protocol Leesproblemen en Dyslexie voor groep 1 - 4 (Wentink en Verhoeven, 2001).
- * Protocol Leesproblemen en Dyslexie voor groep 5 -8 (Wentink en Verhoeven, 2004).

Het protocol heeft als doel de leerhulp voor lezen en spelling binnen en buiten de school af te stemmen op de specifieke leerbehoeften van kinderen met lees- en of spellingproblemen, respectievelijk dyslexie. Het continuüm van zorg (Struiksma, 2005) ziet er als volgt uit:

- niveau 1: Goed lees- en spellingonderwijs in klassenverband met behulp van de protocollen dyslexie.
- niveau 2: Extra zorg in de groepssituatie door de groepsleerkracht.
- niveau 3: Specifieke interventies uitgevoerd of ondersteund door zorgspecialisten in de school.

De aanpak van lees- en spellingproblemen is primair de verantwoordelijkheid van scholen. Voor een groot deel van de leerlingen met lees- en spellingproblemen is een vroegtijdige signalering gevolgd door gerichte interventies voldoende om hun lees- en spellingmoeilijkheden te verhelpen. Het signaleren van dyslexie kan plaatsvinden vanaf eind groep 3. Kinderen waarbij op niveau 3 een vermoeden van ernstige dyslexie wordt uitgesproken komen in aanmerking voor verdere diagnostiek en behandeling in de gezondheidszorg. Om te voorkomen dat alle kinderen met leesproblemen aangemeld worden voor een dyslexieonderzoek heeft de school een *poortwachtersfunctie*. Dit houdt in

dat de school een dossier samenstelt om het vermoeden van ernstige dyslexie bij een leerling te onderbouwen. Dit dossier bevat een overzicht van de lees- en spellingtoetsen en een beschrijving van de geboden hulp op school. Vervolgens kunnen ouders hun kind aanmelden bij een dyslexiebehandelaar voor diagnose en behandeling. De behandelaar beoordeelt of in het dossier het vermoeden van ernstige dyslexie voldoende is onderbouwd om tot diagnostiek en behandeling over te kunnen gaan. Dit is medebepalend voor een vergoeding van de dyslexiezorg. Uit onderzoek blijkt dat 3,6% van de leerlingen op de basisschool dyslectisch is (Blomert, 2002; Reij, 2003). Voor deze leerlingen is uitgebreid diagnostisch onderzoek noodzakelijk, waarna gespecialiseerde behandeling nodig zal zijn (van der Leij en Verhoeven, 2003). In het continuüm van zorg (Struiksma, 2005) is dit:

Niveau 4: Diagnostiek en behandeling in de gezondheidszorg in goede afstemming met ouders en school.

Ongeacht de uitkomst van het diagnostisch onderzoek en de resultaten van de behandeling, blijft de school verantwoordelijk voor een adequate ondersteuning en begeleiding van de leerling. Voor een optimaal resultaat is het belangrijk dat de aanpak van de school en de dyslexiebehandelaar op elkaar worden afgestemd. Voor kinderen die in aanmerking komen voor diagnostiek en behandeling in de gezondheidszorg en begeleiding gaan krijgen van Stichting Taalhulp, kan het werken met de F&L-methode® en de schoolmethode “Taal in Blokjes” leiden tot een goede afstemming van de aanpak op school en de dyslexiebehandelaar. Daarmee nemen we onze verantwoordelijkheid en geven we het kind adequate ondersteuning en begeleiding en zetten we in op een optimaal resultaat.

4.2.3 Optimale zorg

Eind 2006 verscheen onder auspiciën van het College voor zorgverzekeringen (CvZ) het *Protocol Dyslexie Diagnostiek en Behandeling* (PDDB). Dit protocol is een leidraad voor het diagnosticeren, indiceren en behandelen van cliënten met dyslexie. Het doel van de optimale zorg, gebaseerd op de huidige wetenschappelijke, beroepsinhoudelijke en maatschappelijke inzichten, wordt hierin beschreven. Het PDDB geeft als werkdefinitie:

Dyslexie is een specifieke lees- en spellingstoornis met een neurobiologische basis, die wordt veroorzaakt door cognitieve verwerkingsstoornissen op het raakvlak van fonologische en orthografische taalverwerking. Deze specifieke taalverwerkingsproblemen wijken proportioneel af van het overige cognitieve en m.n. taalverwerkingsprofiel en leiden tot een ernstig probleem met het lezen en spellen van woorden, ondanks regelmatig onderwijs. Dit specifieke lees- en spellingprobleem beperkt in ernstige mate een normale educatieve

ontwikkeling, die op grond van de overige cognitieve vaardigheden geïndiceerd zou zijn (Blomert, 2006).

Het doel van een dyslexie behandeling is het kind minimaal een niveau van lees- en schrijfvaardigheid te laten halen dat past bij de leeftijd en de levensomstandigheden van een kind. Dit noemen we *functionele geletterdheid*. Het Protocol Dyslexie, diagnostiek en behandeling gaat uit van de “best practice” behandeling. Dit is een behandeling waarvan we op grond van wetenschappelijk onderzoek het beste resultaat mogen verwachten. Deze behandeling, waarmee dit doel bereikt moet worden, gaat uit van specifieke taalverwerkingsproblemen. Deze zijn veelal fonologisch van aard. De behandeling richt zich op het lezen en spellen en gekoppelde verwerking van spraakklanken, letters en woorden. Het bestaat uit inhoudelijke modules, die systematisch op elkaar voortbouwen met aandacht voor individuele kenmerken. De basis voor deze behandeling is dat taalverwerkingsproblemen, met name het koppelen van klanken aan tekens (fonologisch-orthografische integratie en verwerking), de oorzaak zijn van de lees- en spellingproblemen van dyslectici. Uit de literatuur van behandel-effect studies komt naar voren dat trainingen van fonologische vaardigheden in combinatie met fonologisch-orthografische integratieprocessen internationaal tot nu toe de meest succesvolle behandeling hebben opgeleverd (Blomert, 2006).

4.2.4 F&L-methode®, een “best practice” behandeling

Recent onderzoek (van Geffen, Berends en Franssens 2008; Gijssels & Bosman, 2009) heeft de effectiviteit van de F&L-methode® voor leerlingen met dyslexie aangetoond. Leerlingen met dyslexie boekten op zowel lezen als spellen een significante leerwinst. Dit betekent dat de kloof tussen de leerlingen met dyslexie enerzijds en hun leeftijdsgenoten anderzijds verkleind werd dankzij de F&L-methode®. Er is een gemiddeld tot groot effect op de technische leesprestaties en een groot effect op de spellingprestaties. De leerlingen zijn na de interventie nog niet op het niveau van hun gemiddelde leeftijdsgenoten en hebben dus nog steeds een achterstand. Aangezien de onderzoeksgroep bestaat uit dyslectische kinderen is het echter ook niet aannemelijk dat de leerlingen het niveau van hun gemiddelde leeftijdsgenoten bereiken (van Geffen e.a., 2008). Interessant is dat uit de beide onderzoeken blijkt dat het merendeel (50 tot 60%) van de leerlingen de achterstand ten opzichte van zijn leeftijdsgenoten in het op tempo lezen van losse woorden tijdens de behandeling niet volledig inhaalt. Dit komt overeen met internationale literatuur. Torgesen (2005, 2006) concludeerde al dat vooral leestempo resistent is tegen interventie. De gangbare definitie in Nederland in acht genomen, zou je dus kunnen stellen dat deze resultaten de diagnose rechtvaardigen. Er is sprake van een hardnekkig probleem als er voldaan is aan het criterium van achterstand en didactische resistentie. De reden dat de

achterstand niet wordt ingehaald, ligt dus eerder in de aard van het probleem dan van de interventie. Bij spellen blijkt dat 75% zijn achterstand ten opzichte van de normgroep inhaalt. Het criterium van achterstand was bij aanvang van de behandeling van toepassing op bijna alle leerlingen. Na instructie en oefening door de behandelaars van Stichting Taalhulp behaalde echter meer dan de helft een leeftijdsadequaat spellingniveau. Voor spellen is het criterium van didactische resistentie dus niet van toepassing wanneer remediërende instructie en oefening plaatsvindt bij Stichting Taalhulp (Gijssel, 2009).

4.3 Theoretisch kader

Met dit praktijkonderzoek probeer ik in te spelen op de behoeften van kinderen met (hardnekkige) lees- en/of spellingproblemen. Mogelijk kan dit ontwerp leiden tot interventies die onze school in staat stelt kinderen met leesproblemen en mogelijke dyslexie op niveau 1, 2 en 3 beter te begeleiden en een brug te slaan naar de begeleiding op niveau 4. Het is belangrijk om preventief en handelingsgericht te werken. Hoe eerder een kind goede ondersteuning krijgt, hoe groter de kans op succes is. De verwachting is immers dat het aantal kinderen waarvoor gespecialiseerde diagnostiek en behandeling nodig zullen blijken, kan worden beperkt door systematisch opgezette en uitgevoerde vroege interventie (Ruijsenaars, Bron, Loykens & van Mameren-Schoehuizen, 2009). Dit sluit goed aan bij inclusief onderwijs en handelingsgericht werken. De onderwijsbehoefte van het kind staat immers centraal. In de volgende paragrafen volgt een korte beschrijving van de psycholinguïstische en fonologische leertheorie, waaruit de F&L- methode® is ontwikkeld, het multisensorieel leren, wat versterkt wordt door de F&L- methode®, handelingsgerichte diagnostiek en handelingsgericht werken en inclusie.

4.3.1 Psycholinguïstische en fonologische leertheorie

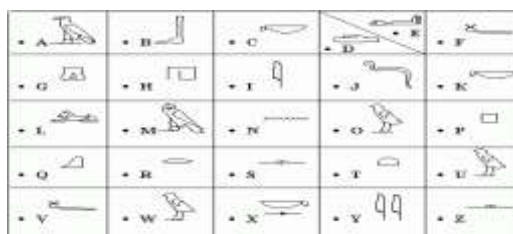
De F&L- methode® is ontwikkeld vanuit de psycholinguïstiek en de theorieën over leren en informatieverwerking. Het is een cognitieve en taalkundige methode voor kinderen en volwassenen met dyslexie (van Geffen e.a., 2008). Het uitgangspunt van de psycholinguïstische benadering is dat het zwakke lezen en spellen wordt veroorzaakt door een fonologisch verwerkingsprobleem bij de koppeling van klanken aan letters en omgekeerd. Het koppelen van klanken aan letters is vooral een probleem bij dyslectische kinderen. De psycholinguïstische benadering richt zich dan ook vooral op de fonologische vaardigheden; auditieve synthese, manipulatie van klanken binnen een woord (Oepkens, 2006). De training van de fonologische vaardigheden wordt gecombineerd met een cognitieve taakgerichte training van strategieën voor het technisch lezen en de spelling (Gijssel, 2009). De F&L- methode® combineert een procesgerichte aanpak met een inzichtgevende leerstijl. De procesmatig aanpak bestaat uit een zorgvuldige vaste opbouw

van leerstappen. Het biedt kinderen houvast en vermindert de kans op falen. De inzichtgevende leerstijl bestaat uit een logisch systeem waarmee het kind de taal leert begrijpen en beredeneren. Hierdoor wordt de “taalleerder” een “taaldenker” die leert om taal te begrijpen en te beredeneren als een logisch systeem van klanken en regels (Boumans, 1997).

De Universalistische Taalhypothese van Dulay & Burt (1972) stelt dat het verloop van het proces van taalverwerking in grote mate bepaald wordt door de structuur van de te leren taal. De structuur van een taal bepaalt dus de wijze waarop de taal geleerd moet worden. Talen kunnen worden ingedeeld in klanktalen en beeldtalen. Beeldtalen berusten op visuele inprenting, zoals hiërogliefen en het Chinese schrift, hier is geen relatie tussen de klank en de schrijfwijze van het woord.

Chinees schrift

Hiërogliefen alfabet

Klanktalen berusten op klanken. Er is een directe relatie tussen de klank, de uitspraak van het woord en de schrijfwijze. Elke alfabetische taal heeft eigen klankafspraken met het alfabet. Mensen met ernstige lees- en schrijfproblemen hebben veel moeite met de klankstructuur van een taal. De hardnekkige achterstand in leren lezen hangt in veel gevallen samen met een sterk verminderd vermogen om de associaties tussen schrifttekens en spraakklanken te leren (van der Leij & van Daal, 1999). Dyslecten hebben een trage benoemsnelheid wat te maken heeft met een gebrekkige verwerking van fonologische informatie (Wolf & Bowers, 1999; van den Bos, Ruijsenaars & Lutje Spelberg, 2008). De afgelopen jaren zijn er publicaties verschenen over de hersenwerking van dyslexie (Habib, 2000). Uit hersenonderzoek van overledenen met dyslexie blijkt dat in de linkerhersenhalft het hersenweefsel microscopische aanlegstoornissen toont die in verband worden gebracht met de fonologische verwerkings- en representatietekorten. Evidentie voor dit soort uitspraken is nog beperkt en deze afwijkingen kunnen nog niet met een hersenscan worden aangetoond, maar de ontwikkelingen op dit terrein moeten goed in de gaten gehouden worden (SDN, 2008).

Omdat het Nederlands een klanktaal is, moeten zij de Nederlandse klankstructuur en de gevolgen daarvan voor de regelgeving leren beheersen. De F&L- methode® probeert de Nederlandse klanktaal meer toegankelijk te maken voor dyslectici door de sterke en zwakke

punten van dyslectici te combineren. Dyslectici zijn in het algemeen sterk in het analyseren en structureren van visuele en ruimtelijke informatie. Ze zijn sterk in beelden. In de F&L-methode® worden klanken aan beelden gekoppeld zodat er een klankbeeldtaal ontstaat. Bij klankbeelden gaat het niet om “woordbeelden” en visuele inprenting, maar om het visueel analyseren en onderscheiden van klankstructuren. De klanken worden gekoppeld aan een kleurcode waarbij de groepen klinkers en medeklinkers elk een eigen kleur hebben. Aan de klinkers worden vervolgens klankregels gekoppeld (Boumans, 1997). De uitwerking van de werkwijze van de F&L- methode® beschrijf ik in hoofdstuk 5.

4.3.2 Multisensorieel leren

Bij een multisensoriële aanpak van een te leren letter of woord wordt het visuele, motorische en auditieve kanaal zoveel mogelijk ingeschakeld. Hieronder wordt verstaan dat een te leren letter of woord gezegd wordt, dat het uitgebeeld wordt, geroken, gevoeld, kortom wat maar mogelijk is. Bij de klanktekenkoppeling worden letters ingeprent door er bijvoorbeeld een gebaar aan te koppelen (klankgebarenalfabet), door ze te laten voelen (schuurpapier letters Maria Montessori) en door er visuele ondersteuning bij aan te bieden.

Door te kiezen voor een multisensoriële aanpak is de kans veel groter dat het woord of de letter ook daadwerkelijk worden onthouden. Te spellen woorden worden veel gemakkelijker onthouden als ze bijvoorbeeld worden uitgesproken, worden opgeschreven, als de betekenis wordt uitgelegd en als het woord in een zin wordt geplaatst. In de praktijk is het vaak zo dat alleen wordt gewerkt met de visuele beelden van de woorden (Taalsite, 2010).

De F&L- methode® maakt gebruik van de multisensoriële aanpak. Bijvoorbeeld door de verschillen tussen de klankgroepen (lange klinkers, korte klinkers, stomme klinkers, twee- en drietekenklinkers, mededeklinkers) zichtbaar te maken. Er wordt gebruik gemaakt van een kleurcode en van 'klankblokken' in verschillende kleuren. Door het manipuleren met de blokken wordt ook de tast ingeschakeld en krijgt de werkwijze een multisensorieel karakter. Elk blok stelt een letter voor, de klank bepaalt de kleur van het blok. Met behulp van deze klankblokken kunnen woorden worden samengesteld. Bijvoorbeeld het woord 'werken' wordt met 6 blokjes in de corresponderende kleuren neergelegd, waarbij de eerste /e/ een andere kleur krijgt dan de tweede, omdat de klank verschilt. Doordat de structuur van de woorden op deze manier goed zichtbaar wordt, kan het toepassen van de basisregels op een eenvoudige en overzichtelijke manier worden geoefend (Heijerman & Karman, 2004).

t a a l - r e(e) - g e l s

Op basisschool De Omnibus maken we gebruik van klankgebaren bij het aanvankelijk lezen en spellen in de groepen 3. Het werken met klanken en kleuren volgens de F&L- methode® zou de multisensoriële aanpak nog meer kunnen versterken.

4.3.3 Handelingsgericht diagnostiek en Handelingsgericht werken

Handelingsgerichte diagnostiek (HGD) en handelingsgericht werken (HGW) zijn in het kader van het doelgericht werken aan onderwijsbehoeften van leerlingen niet meer weg te denken. HGW heeft de volgende zeven uitgangspunten (Pameijer, van Beukering & de Lange, 2009):

1. De onderwijsbehoeften van leerlingen staan centraal.
2. Het gaat om afstemming en wisselwerking.
3. De leerkracht doet ertoe.
4. Positieve aspecten zijn van groot belang.
5. We werken constructief samen.
6. Ons handelen is doelgericht.
7. De werkwijze is systematisch, in stappen en transparant.

Werken met “Taal in Blokjes” en de kleuren en klanken van de F&L- methode® kan goed passen binnen het HGW. Als er leerlingen met een (hardnekkig) lees- en of spellingprobleem op basisschool De Omnibus begeleiding krijgen op niveau 4 maken ze vaak gebruik van begeleiding bij Stichting Taalhulp, die werken volgens de F&L-methode®.

Zo ontstaat een gemeenschappelijk kader dat de samenwerking tussen deze professionals bevordert. Het biedt ook houvast in de communicatie met ouders. Betrokkenen streven hetzelfde na en spreken dezelfde taal.

4.3.4 Inclusie

Otter (2010) geeft de volgende definitie van inclusief onderwijs:

Inclusief onderwijs wil samen met ouders, volwassenen en leerlingen in hun directe leefomgeving onderwijs aanbieden, wat tegemoet komt aan de diversiteit van behoeften van kinderen, met of zonder beperkingen. Dit betekent dat er een leeromgeving gecreëerd wordt binnen één school, die optimale, excellente leer- ervaringen aanbiedt, zowel cognitief als sociaal, voor alle leerlingen.

Het belangrijkste streven van inclusief onderwijs is dat de exclusieve voorzieningen voor het speciaal onderwijs naar het basisonderwijs gebracht worden, zodat de leerling niet meer naar de zorg hoeft, maar de zorg naar de leerling komt. In de “Salamancaverklaring” van de Unesco (Groeneweg, 2010) worden “standard rules for equal opportunities for the disabled” omschreven. Nederland heeft deze ook ondertekend. Dit houdt in dat we met elkaar voor de

uitdaging staan, om gelijke kansen te creëren voor alle leerlingen in het onderwijs, en in de grotere context, op weg naar een inclusieve samenleving. Kinderen leren van en met elkaar als ze samen leren en samen worden onderwezen in dezelfde leef- en leefgemeenschap. Ze ontwikkelen zich zo tot volwaardige burgers met een actieve deelname in de maatschappij (Inclusief onderwijs, 2010). In de afgelopen jaren heeft het project “Weer Samen Naar School” het initiatief gestart om het speciaal onderwijs terug te dringen en de zorg naar de leerlingen te brengen in de vorm van de leerlinggebonden financiering (de rugzak) en ambulante begeleiding. Nu starten er vanuit het ministerie stimuleringsprojecten ‘passend onderwijs’. In 2010 start de zorgplicht, wat regelt dat samenwerkingsverbanden de verplichting hebben om zorg op maat aan te bieden voor alle leerlingen. Iedere school krijgt de plicht om voor elk kind een passend onderwijsaanbod aan te bieden. Deze zorgplicht moet bevorderen dat het onderwijsstelsel beter aansluit bij de behoeften van kinderen en wensen van ouders (Index voor inclusie, 2010).

De naam van de school is heel bewust gekozen. Eén van de betekenissen van het woord Omnibus is “voor allen”. De Omnibus is een school voor kinderen met een verschillende achtergrond, verschillende Christelijke opvattingen, verschillende meningen en overtuigingen en verschillende mogelijkheden en interesses met betrekking tot onderwijs. De Omnibus maakt gebruik van de Daltonprincipes zelfstandigheid, samenwerken en omgaan met (keuze)vrijheid. Eigenschappen die een kind nodig heeft om zich te kunnen ontplooiën tot een zelfstandig en zelfverantwoordelijk individu. Dit sluit goed aan bij de visie op inclusief onderwijs.

Hoofdstuk 5

Methode

In hoofdstuk 2 heb ik beschreven dat Stichting Taalhulp “Taal in Blokjes” heeft ontwikkeld. Met dit onderzoek wil ik onderzoeken hoe basisschool De Omnibus “Taal in Blokjes” in kan zetten in de groepen 3. Dit als extra ondersteuning bij het aanvankelijk lees- en spellingproces.

Mijn onderzoeksvraag luidt:

Hoe *kunnen* de leerkrachten en de remedial teacher “Taal in Blokjes” inzetten naast de bestaande leesmethode op basisschool “De Omnibus” bij leerlingen in de groepen 3?

In hoofdstuk 3 heb ik deelvragen opgesteld om mijn onderzoeksvraag te beantwoorden. In hoofdstuk 4 heb ik de achtergronden en het theoretisch kader beschreven. Ik heb gekozen voor een overwegend kwalitatief onderzoek (zie 4.1.2). In dit hoofdstuk beschrijf ik hoe ik het onderzoek heb uitgevoerd. In dit hoofdstuk beschrijf ik per deelvraag de onderzoeksmethode en geef ik de datapresentatie. De analyse van de data geef ik in hoofdstuk 6.

Een aantal onderzoeksmethodes heb ik samen uitgevoerd met Anjetta Berkelmans-Buiter, behalve de onderzoeksmethodes die alleen betrekking hebben op mijn eigen praktijksituatie.

5.1 Onderzoeksgegevens en datapresentatie deelvraag 1

Hoe werkt Stichting Taalhulp en heeft deze behandeling effect?

Deze deelvraag is onderzocht door:

1. Literatuuronderzoek. Door middel van literatuuronderzoek wil ik weten wat er in de literatuur beschreven staat over de werkwijze van Stichting Taalhulp en het effect van deze begeleiding op de kinderen.
2. Een gesprek met een behandelaar van Stichting Taalhulp. Door dit gesprek wil ik onderzoeken hoe er volgens een behandelaar van Stichting Taalhulp gewerkt wordt met de F&L- methode® en het effect van deze begeleiding op de kinderen.
3. Gesprekken met 2 kinderen die begeleiding krijgen bij Stichting Taalhulp. Door deze gesprekken wil ik onderzoeken hoe er volgens kinderen die begeleiding krijgen bij Stichting Taalhulp gewerkt wordt met de F&L-methode® en wat het effect is van de begeleiding.

5.1.1 Literatuuronderzoek

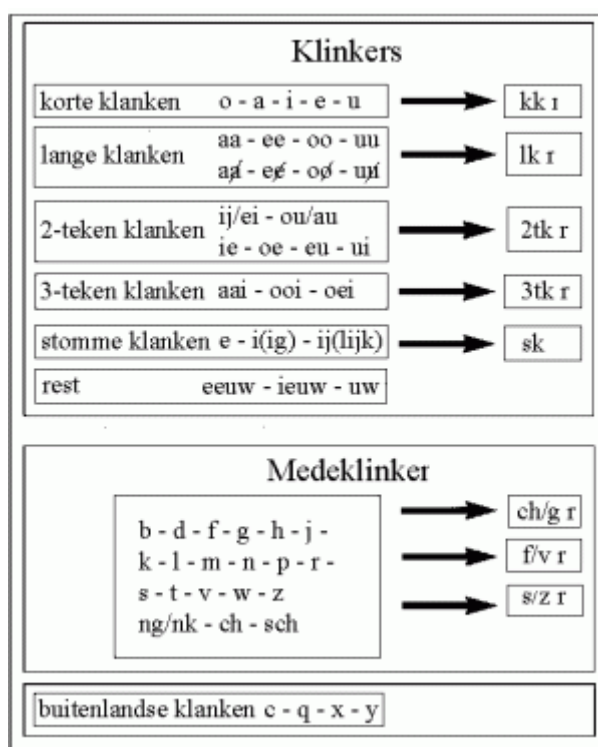
Hieronder volgt een beschrijving van de werkwijze van de F&L- methode® volgen Boumans en Karman (1993), Boumans (1996, 1997), Heijerman en Karman (2004), Karman (2009).

Het effect van de behandeling heb ik in hoofdstuk 4 beschreven, omdat dit aansloot bij het beschrijven van een “best-practice behandeling” (zie 4.2.4).

De F&L- methode® als klankbeeldtaal

De F&- methode® heeft van onze taal een klankbeeldtaal gemaakt en maakt daarbij gebruik van de sterke kanten van dyslectici: goede visueel-analytische en ruimtelijke vaardigheden. Hun zwakke kant is het fonologisch bewustzijn en de problemen die ze ondervinden met taalklanken. Schrijven is het decoderen van klank naar teken en lezen het decoderen van teken naar klank. Het ontwikkelen van het fonologische bewustzijn is voor beiden essentieel. De F&L- methode® geeft met een systeem dat werkt met klanken een goede behandeling aan dyslectici. Dit systeem activeert tijdens de lees en schrijfhandeling het denken met klanken. Zo krijgen dyslectici een “fonologische heropvoeding” gekoppeld aan fonologische regels. De dyslect wordt een “taaldenker” die leert dat de spelling van een woord niet afhankelijk is van een woordbeeld, maar van een klankbeeld. Hiermee wordt het taalbewustzijn aangeleerd. De taal wordt een logische puzzel van klanken en regels waardoor de dyslect het taalsysteem gaat begrijpen. De F&L- methode® gaat uit van de klanken van de taal. Met verschillende groepen klanken wordt het taalsysteem met de regels die daarbij horen uitgelegd.

In figuur 1 zie je een weergave van de indeling van de klanken; korte klanken, lange klanken, 2-teken klanken, 3-teken klanken, stomme klanken, rest klanken, medeklinkers en buitenlandse klanken.

figuur 1

De klankblokken

Om de verschillen tussen de verschillende klanksoorten zichtbaar en tastbaar te maken, wordt gebruik gemaakt van een kleurcode en klankblokken in verschillende kleuren. Hiervoor zijn basiskaarten ontwikkeld. Elk blok stelt een letter voor en de klank bepaald de kleur van het blok. Met deze klankblokken kunnen woorden worden samengesteld. Door het manipuleren van de blokken wordt ook de tast ingeschakeld en krijgt de werkwijze een multisensorieel karakter. Hierdoor wordt de structuur van woorden zichtbaar en kan het toepassen van de basisregels eenvoudig en overzichtelijk worden geoefend. Het aantal klinkers bepaald het aantal klankgroepen (lettergrepen). Bij meerlettergrepige woorden wordt de klinker waargenomen als ankerpunt van de lettergreep. Dit remt het raden af waardoor technisch lezen efficiënter wordt. Bij het technisch lezen onderscheidt de F&L- methode® twee fases. Eerst wordt de leestekst voorgecodeerd door de klinkers te kleuren, daarna wordt deze tekst hardop gelezen. Later wordt de kleurcodering weggelaten. Als er een conditionering tussen klanken en kleuren heeft plaatsgevonden, dan wordt het fonologisch bewustzijn geactiveerd en het technisch lezen ondersteund.

Spelling

De F&L- methode® traint het lezen en de spelling gelijktijdig. Kinderen leren om woorden te (re)construeren vanuit de klankstructuur van de taal. De klinkers nemen een belangrijke plaats in. Ze bepalen de basisregels voor de spelling. Zo heeft de lange klankenregel (lkr) betrekking op de lange klanken en de korte klankenregel (kkr) betrekking op de korte klanken. In de F&L- methode® wordt ook vaak gewerkt met pseudowoorden. Deze zijn losgekoppeld van de betekenis van een woord. Door het gebruik van onbekende woorden ligt de nadruk op het opnieuw oefenen van woordstructuren. Bij de spelling wordt gebruik gemaakt van dezelfde kleurcodering. Met fluorstiften worden de verschillende soorten klanken in een woord gemarkeerd waardoor de klank- en lettergreepstructuur van woorden duidelijk wordt.

De fonologische spelling

Er wordt gestart met een dictee op mkm-niveau. Hierin komen alle verschillende medeklinkers aan bod. In elk mkm-dictee zitten ongeveer evenveel korte, lange en twee-tekenklanken. Alle klanken binnen die categorieën komen zo evenwichtig mogelijk aan bod. Er is gezorgd voor een goede onderlinge spreiding van korte, lange en twee- tekenklanken. Verder komen niet alleen mkm-structuren aan bod maar ook mk en km. De zinslengte bij de eerste mkm-dictees is kort en er worden niet meer dan twee inhoudelijke begrippen aan elkaar gekoppeld. Volgens het principe 'schrijf wat je hoort' komen in mkm dictees geen klankverkleuringen voor, geen stomme klinkers en geen d aan het einde van een woord. De

mkm-structuur wordt vervolgens uitgebouwd naar mkm-mkm, mkmm, mmkm, mmkmm, mkmmm, mmmkm en combinaties hiervan. De moeilijkheidsgraad van medeklinkerclusters is afhankelijk van de onderlinge beïnvloeding van de klanken waaruit een medeklinkercluster is opgebouwd. Bij de clusters van twee medeklinkers wordt onderscheid gemaakt tussen makkelijk te analyseren en moeilijk te analyseren clusters. De makkelijk te analyseren clusters worden als eerste aangeboden omdat de onderlinge verkleuring daar het minst aanwezig is. Een moeilijk te analyseren medeklinkercluster is bijvoorbeeld 'kap' (klap) en 'fies' (fiets). Deze nauwkeurige klinker- medeklinkeropbouw ontwikkelt het fonologisch bewustzijn, waardoor de kans op falen afneemt.

Grammaticale spelling

De grammaticale spelling berust op morfologische principes, zoals de woordverlenging, de spelling van de slot -n en de werkwoordspelling.

Leenwoordspelling

De leenwoordspelling neemt in de F&L- methode® een aparte plaats in. Als een kind de Nederlandse spelling kent dan kan hij inzicht krijgen in wat leenwoorden zijn, want elk woord dat niet geschreven is volgens de principes van de Nederlandse klank- tekenkoppeling kan tot de leenwoorden gerekend worden. Als de leerling leenwoorden kan herkennen, dan kan hij vervolgens de leenwoordspelling leren. Dit worden geleerd met behulp van de klank- tekenkoppeling voor leenwoorden en de leenwoordregels.

Visuele inprenting

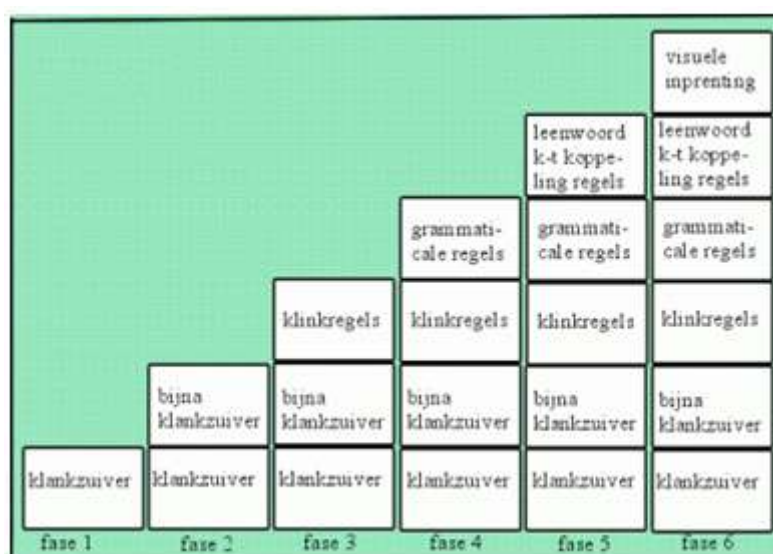
Bij spelling die niet op klank en/of regel geleerd kan worden, is visuele inprenting nodig. Voorbeelden hiervan zijn: ij/ei, ou/au, f/v (begin woord), gedeeltes van leenwoorden en enkele Nederlandse uitzonderingen.

Leerfases

Figuur 2 laat zien dat verschillende woordlagen van het woord systematisch in verschillende fases worden aangeboden. De leerfases worden opgesplitst in op elkaar aansluitende en in moeilijkheidsgraad toenemende leerstappen, waarbij elke nieuwe vaardigheid eerst afzonderlijk geoefend wordt en daarna gekoppeld wordt aan de reeds geleerde vaardigheden.

In de fase van de klankzuivere spelling kunnen woorden voorkomen die visuele inprenting vragen zoals woorden met ei/ij en ou/au. Deze woorden worden niet uit het taalaanbod geschrapt, maar fouten met betrekking tot de visuele inprenting worden genegeerd. Dit soort fouten zijn in deze fase niet van belang en dat wordt de kinderen ook wordt verteld.

Grammaticale regels komen in fase vier aan bod en leenwoorden in fase vijf, dat wil niet zeggen dat deze woorden in voorgaande fases helemaal niet in de leerstof voorkomen. In fase drie (klinkerregels) kan bijvoorbeeld wel de regel van de woordverlenging voor zelfstandige naamwoorden voorkomen (paard/paarden, staart/staarten), maar is het behandelen van de werkwoordspelling of de spelling van het bijvoeglijk naamwoord weinig zinvol is als de basisregels van de spelling niet worden beheerst.

figuur 2

Het effect van de F&L- methode®

Stichting Taalhulp bewaart alle testgegevens, zonder naam en persoonlijke gegevens voor effectonderzoek. Per leerling worden alle vorderingen bijgehouden en na elke tien behandelingen volgt een korte herhalingstoets om na te gaan wat het effect van de behandeling is. Deze gegevens zijn gebruikt voor onderzoeken naar de effectiviteit van de F&L- methode® (zie 4.2.4). Stichting Taalhulp geeft aan dat ze niet pretenderen dat dyslexie door de behandeling verdwijnt, omdat de automatiseringsproblemen blijven bestaan. Ze zeggen dat dyslectici bij lezen en spellen altijd meer zullen moeten nadenken dan andere mensen. Hierdoor zal het technisch lezen relatief veel aandacht en tijd blijven kosten. Het lezen van losse woorden blijft een probleem, hoewel er wel van enige vooruitgang sprake kan zijn. Bij spelling vermindert het aantal spellingfouten, hoewel onder druk en stress de fouten weer tijdelijk kunnen toenemen.

5.1.2 Interview behandelaar Stichting Taalhulp

Met een behandelaar van Stichting Taalhulp, heb ik een interview gehouden. De vragenlijst staat in bijlage 2. Met dit interview wil ik een antwoord krijgen op deelvraag 2 en 3. Vraag 1 t/m 3 heeft betrekking op deze deelvraag en is blauw gemarkeerd. Het volledig uitgeschreven interview is terug te vinden in bijlage 3. De voor deze deelvraag relevante

vragen en antwoorden is ook blauw gemarkeerd. De kwalitatieve gegevens van dit interview heb ik beknopt weergegeven in tabel 1.

Werkwijze F&L-methode® en het effect v.d. begeleiding.			
	De werkwijze van de F&L-methode®	De materialen	Effect van de behandeling
Antwoorden behandelaar	Eerst onderzoek, dan behandelplan, 30 behandelingen in een schooljaar, na elke 10 lessen een nieuwe toetsronde, 4 tot 5 keer per week 20 minuten huiswerk. Gaat uit van de oudste fout en de basis. Leerfasen: klankzuivere periode, bijna klankzuivere periode, klankregels, grammaticale spelling, leenwoordregels, visuele inprenting. Starten met klank- kleurkoppeling. Leren woorden in klankgroepen te verdelen. “Taalleerder” wordt “Taaldenker”. Regels worden afgeschermd voor extern gebruik.	Heen- en weerschrift. Blokken. Regelmap. Regelkaarten met pictogram en korte tekst. Springpleinen. Flitskaartjes. Woordenhaai. Computerprogramma F&L-methode®.	Grootste vooruitgang op gebied van spelling. Met lezen langer bezig. Kinderen gaan nauwkeuriger lezen en spellen. Kinderen met lees- en spellingproblemen worden geholpen. Door succeservaringen begripende lezer.

Tabel 1

5.1.3 Interviews kinderen

Met 2 kinderen heb ik een interview gehouden. Eén van deze kinderen heeft nu begeleiding bij Stichting Taalhulp en één heeft hier tot verleden schooljaar begeleiding gekregen. De vragenlijst staat in bijlage 4. De uitgeschreven interviews staan in bijlage 5. De kwalitatieve gegevens van de interviews geef ik beknopt weer in tabel 2.

Interview met de kinderen				
	Werkwijze van Stichting Taalhulp.	Materialen van Stichting Taalhulp.	Gebruik materialen in de klas.	Wat is het effect.
Leerling 1	Kleur koppelen aan klanken. Leren blokken. Flitsen. Kleuren in werkbladen en boekjes. Aanleren regels. Dictees. Gebruik kleur in haar hoofd.	Springplein. Blokken. Stiften. Map. Sprint. TIB kaart. Werkbladen.	Blokjes. TIB kaart. Kaartje met d/p. Kaartje met eer/oor. Ze gebruikt de kleuren in haar hoofd.	Heel veel. Je vergeet geen letters door het blokken. Haalt minder letters door elkaar. Door het herkennen van de klinkers kan je een woord schrijven.
Leerling 2	Aanleren van regels d.m.v. ezelsbruggetjes. Dictees. Pas als een regel bekend is, door met de volgende regel.	Werkbladen. TIB kaart. Blokjes. Computer. Woordenhaai. Map.	Ze zou wel de TIB kaart en map in de klas willen hebben. Ze gebruikt de kleuren in haar hoofd.	Heel veel. Regels Stichting helpen heel goed.
	Idee voor werkwijze klanken en kleuren binnen groep 3.		Wat zou de school hiermee kunnen bereiken.	Voor welke kinderen raad je dit aan.
Leerling 1	Gelijk kleuren aanbieden. Gelijk blokjes aanbieden.		Heel veel. Kinderen kunnen woorden beter onthouden. Eerder een hogere AVI bereiken.	Alle kinderen.
Leerling 2	Gelijk kleuren aanbieden. Aanbieden blokjes als alle letters aangeboden zijn.		Heel veel. Kinderen maken minder fouten. Kinderen eerder klaar bij evt. begeleiding buiten school.	Alle kinderen.

tabel 2

5.2 Onderzoeksgegevens en datapresentatie deelvraag 2

Hoe is “Taal in Blokjes” opgebouwd en hoe kan ermee gewerkt worden.

Deze deelvraag is onderzocht door:

1. Literatuuronderzoek. Door middel van literatuuronderzoek wil ik onderzoeken wat er in de literatuur beschreven staat over de opbouw van “Taal in Blokjes” en hoe ermee gewerkt kan worden.

2. Een interview met een behandelaar van Stichting Taalhulp. Door dit interview wil ik onderzoeken hoe de opbouw is volgens een behandelaar van Stichting Taalhulp van “Taal in Blokjes” en hoe zij denkt dat ermee gewerkt kan worden binnen de school.
3. Een interview met iemand die op een school begeleiding geeft met “Taal in Blokjes”. Door dit interview wil ik onderzoeken hoe er volgens een andere school gewerkt kan worden met “Taal in Blokjes”.
4. Het bestuderen van “Taal in Blokjes”. Door de methode te bestuderen wil ik onderzoeken hoe “Taal in Blokjes” is opgebouwd en hoe in de handleidingen staat beschreven hoe er mee gewerkt kan worden.

5.2.1 Literatuuronderzoek

In de literatuur is weinig beschreven over Taal in Blokjes. In J/M (2004) staat dat Stichting Taalhulp bezig is met een schoolversie van de F&L- methode®. In het Balans magazine (2009) staat dat Stichting Taalhulp de schoolversie “Taal in Blokjes” heeft uitgebracht, speciaal voor zwakke lezers en spellers in groep 1 t/m 4. Het geeft aan dat je een workshop kunt volgen met je team om te leren werken met de klanken en kleuren van de F&L- methode®. Er wordt hier aangegeven dat leerkrachten woorden en taalregels uit hun eigen schoolmethode kunnen visualiseren met de kleuren van de F&L- methode, omdat dit als ondersteuning erg goed blijkt te werken. Boumans (1997) beschrijft in Van Horen Zeggen de invoering van de F&L- methode® en het werken met “Taal in Blokjes” op een voorbeeldschool. Hieronder volgt de beschrijving van de werkwijze en de werkvormen op de voorbeeldschool.

De werkwijze

In de klassen hangen de kaarten met alle klinkers en medeklinkers gegroepeerd op de kleurcode van de F&L- methode® boven het schoolbord. Elk kind heeft op zijn tafel een basisset in een houten bakje dat bestaat uit: een ingekleurde klank-tekenkaart, regelkaarten, kleurblokken en markers. Met het kaartenbaksysteem kan de stof individueel aangepast worden en ontstaat er een “menu a la carte”. Bij aanvang van het lezen krijgen de leerlingen alle klanken aangeboden op de klank-tekenkaart. Hierdoor zien ze dat het aantal klanken eindig is. De regelkaarten bestaan uit een pictogram en een korte regeltekst. Dit naslagwerk kan het kind steeds raadplegen. De regelkaarten worden in een vaste volgorde aangeboden en uitgebreid naar gelang het niveau van het kind. De regelkaarten volgen de opbouw van de F&L methode®: klankzuivere spelling, stomme klanken, klankverkleuringen, klankregels, familierregels (grammaticale regels) en leenwoord klank-teken koppeling en regels. Achter de regelkaart komt een kaart met voorbeeldwoorden passende bij de regel. Dit dient als naslagwerk en wordt niet uit het hoofd geleerd. Vordering worden door de kaartenbak

zichtbaar en tastbaar. Zodra een leerling aan spellingregels toe is, krijgt hij/zij kaarten met de behandelde spellingregels en voorbeeldkaarten per regel. Elke leerling heeft een werkmap, met hierin de gemaakte bladen. Ieder kind met problemen met de klank-tekenkoppeling oefent thuis met gekleurde flitskaarten. Het is de bedoeling dat er ongeveer driemaal vijf minuten per dag geoefend wordt. Voor het automatiseren is het heel belangrijk als het oefenen met de klank-tekenkoppeling langere tijd wordt voortgezet, ook als er al een redelijk tempo bereikt is. Het blijven oefenen is om te voorkomen dat de automatisering wegzakt.

De werkvormen

Auditieve analyse en synthese van klanken en klankgroepen, verklankend schrijven (auditief dictee), klankgroep-oefeningen, blokken en markeren van woorden behoren tot de standaardactiviteiten. Als eerste wordt de klank-tekenkoppeling met de F&L kleurcode aangeboden met flitskaartjes. Oefeningen van auditieve analyse en synthese worden met behulp van een hak- en plakmap gedaan. Deze vaardigheden worden ook tegelijk met het blokken van woorden geoefend. Bij het blokken worden de woorden auditief aangeboden waarna de woorden hardop verklankend worden geblokt. Bij auditief dictee gaat het verklankend blokken over in verklankend schrijven. Met markers wordt de tekst gekleurd die vervolgens hardop wordt gelezen. Voor het “echte” lezen worden de teksten dus eerst geanalyseerd op klinker- medeklinkerstructuur. Het leesproces wordt daardoor in twee stappen verdeeld: de analyse van de woorden en het lezen zelf.

5.2.2 Interview behandelaar Stichting Taalhulp

Met een behandelaar van Stichting Taalhulp heb ik een interview gehouden om een antwoord te krijgen op deelvraag 1 en 2, zoals ook vermeld in deelvraag 1. De vragen 4 t/m 7 hebben betrekking op deze deelvraag en zijn groen gemarkeerd opgenomen in bijlage 2. Het volledig uitgeschreven interview is terug te vinden in bijlage 3. De relevante vragen en antwoorden heb ik ook groen gemarkeerd. De kwalitatieve gegevens van dit interview heb ik beknopt weergegeven in tabel 3.

	Opbouw “Taal in Blokjes” en werkwijze op school			
	Wijze ondersteuning reguliere lees- en spellingonderwijs	Aanpak in klas door leerkracht of in RT	Doel van “Taal in Blokjes”	Effect “Taal in Blokjes”
Antwoorden behandelaar	Met name voor groep 3 Inzetten voor zwakke lezers en spellers. Naast de methode. Leerkrachten moeten worden opgeleid. Workshop: Klanken in kleuren.	In de klas instructies klanken meteen aan de kleuren koppelen. Visualiseren: klankkleurkoppeling op hangen. Klanken benoemen als F&L-methode®. Duidelijke structuur aanbrengen. RT in de klas of buiten de klas kleuren en blokken, verklankend schrijven, dictee aan instructietafel. Dictees eerst alleen blokken.	Vraag van scholen om schoolversie. Naamsbekendheid. Helpen van breder publiek.	Geven van interventies voor lichte lees –en spellingproblemen op schoolniveau. Externe hulp van dyslexiebehandelaar blijft noodzakelijk. Goede voorloper op behandeling bij taalhulp. Passende ondersteuning voor dyslecten.

tabel 3

5.2.3 Interview behandelaar “Taal in Blokjes”

Het vinden van een behandelaar die een interview wilde geven was lastig. Ik heb contact gezocht met het logopedisch centrum in Almere en heb een afspraak gemaakt. Deze afspraak werd afgezegd, omdat het logopedisch centrum een contract heeft moeten ondertekenen bij Stichting Taalhulp, waarin staat dat zij geen informatie naar buiten mogen brengen. Ik heb contact gezocht met de een voorbeeldschool. Met de intern begeleider heeft mijn medestudent een telefonisch gesprek gevoerd. De uitwerking van dat telefoongesprek is terug te vinden in bijlage 6. De van te voren opgestelde vragen zijn terug te vinden in bijlage 7. Deze vragen zijn niet gesteld vanwege het verloop van het gesprek. In het gesprek bleek dat ze op deze school bijna gestopt zijn met het gebruiken van de F&L- methode®.

In mijn zoektocht heb ik gemaild naar Thalita Boumans, de ontwikkelaar van de F&L- methode®. Zij gaf aan dat ze die informatie niet bijhielden, maar ze gaf de tip om te kijken naar een video op de website van leraar 24. In dat filmpje vertelt een remedial teacher over haar ervaringen met “Taal in Blokjes” in het speciaal onderwijs en geeft Boumans aan hoe je met deze schoolversie kunt werken. De uitwerking van deze video heb ik opgenomen in bijlage 8. Boumans gaf aan dat binnenkort een filmpje voor het regulier onderwijs op deze

website komt te staan. Het filmpje gaat over de invoering van “Taal in Blokjes” op de Egelantierschool in Almere.

5.2.4 Handleiding “Taal in Blokjes”

“Taal in Blokjes” bestaat uit werkboeken met handleidingen en basismaterialen. Het is geschikt voor klassikaal gebruik, individueel gebruik bij de remedial teacher of een combinatie hiervan en kan naast de taalmethodes gebruikt worden.

De opbouw van de werkboeken loopt van mkm-woorden naar woorden met mmm-clusters, de bijna klankzuivere spelling, woorden met 3 klankgroepen met clusters en ij/ei en ou/au-woorden. In de handleidingen staan veel extra oefeningen aangegeven. Veel werkvormen komen steeds weer terug, zoals het automatiseren van de klank-tekenkoppeling, het kleuren, het blokken, technisch lezen en auditieve dictees, waarbij de leerlingen moet verklanken. Met kleuren leren de leerlingen de klank-tekenkoppeling en de structuur van woorden, zonder dat ze hoeven te schrijven.

De eerste twee werkboeken kunnen ingezet worden als voorschotbenadering eind groep 2. Bij de eerste drie werkboeken kunnen de leerlingen tussentijds instappen op het eigen niveau. Er wordt aangegeven om wél alle drie de werkboeken te doorlopen, eventueel versneld, omdat anders de opbouw en de inoefening van de F&L-systematiek verloren gaat. Na het doorlopen van de werkboeken is het de bedoeling dat aangesloten kan worden op de reguluitleg van school.

5.3 Onderzoeksmethode en datapresentatie deelvraag 3

Wat weten de leerkrachten van de groepen 3 van Stichting Taalhulp, de F&L- methode®, “Taal in Blokjes” en wat zetten ze hiervan in binnen de groep.

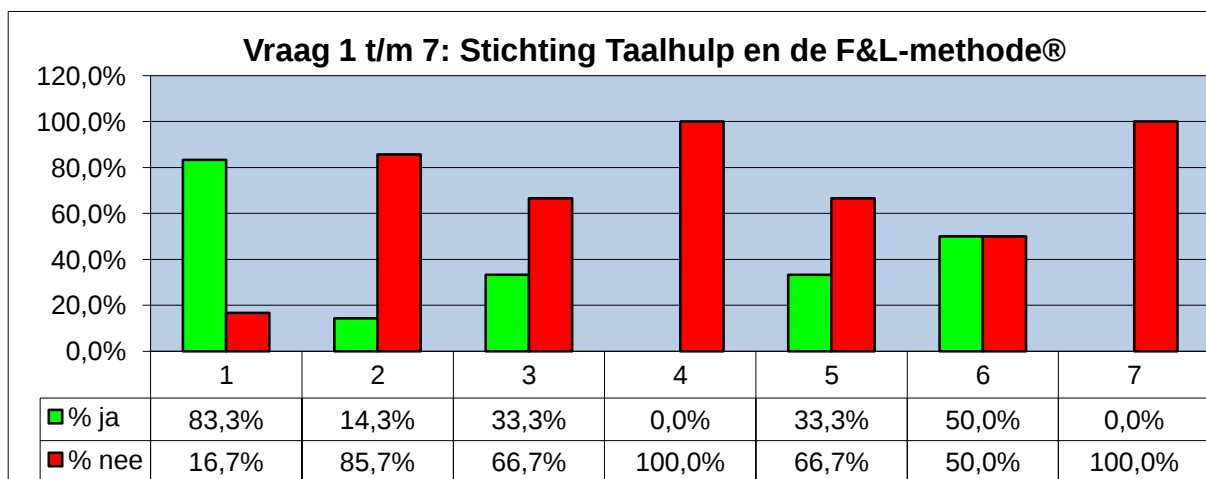
De deelvraag is onderzocht door:

1. Een enquête voor alle zeven leerkrachten van de groepen 3. Door het inzetten van een enquête wil ik meer te weten komen over de beginsituatie van de leerkrachten van de groepen 3 met betrekking tot Stichting Taalhulp, de F&L- methode®, “Taal in Blokjes” en wat ze hiervan inzetten binnen de groep.
2. Interviews met deze leerkrachten n.a.v. de ingevulde enquête. Door het inzetten van interviews wil ik meer te weten komen over de beginsituatie van de leerkrachten van de groepen 3 met betrekking tot Stichting Taalhulp, de F&L- methode®, “Taal in Blokjes” en wat ze hiervan inzetten binnen de groep.

5.3.1 De enquête voor de leerkrachten

De enquête (zie bijlage 9) is uitgedeeld aan de zeven leerkrachten van de groepen 3. Eén van de leerkrachten heeft aangegeven te kort op school te werken om mee te kunnen werken aan dit onderzoek. Zes enquêtes zijn ingevuld. De ingevulde enquêtes van iedere leerkracht afzonderlijk zijn opgenomen in bijlage 10. Geen één leerkracht heeft opmerkingen bij de enquête ingevuld. Van de kwantitatieve gegevens van de enquêtes heb ik een frequentieverdeling gemaakt en deze in een grafiek gezet. In deze frequentieverdeling wordt aangegeven hoe de respondenten verdeeld zijn over de antwoordmogelijkheden op een vraag. De enquête bevat drie onderdelen. Ik heb van deze onderdelen afzonderlijke grafieken gemaakt. Grafiek 1; Stichting Taalhulp en de F&L- methode®, grafiek 2; De schoolmethode “Taal in Blokjes” en grafiek 3; Het gebruik van klanken en kleuren binnen de groep.

grafiek 1

Vraag 1: Heb je wel eens van Stichting Taalhulp gehoord?

Vraag 2: Zijn er kinderen in jouw klas, die begeleid worden door Stichting Taalhulp?

Vraag 3: Heb je de website van Stichting Taalhulp wel eens bezocht?

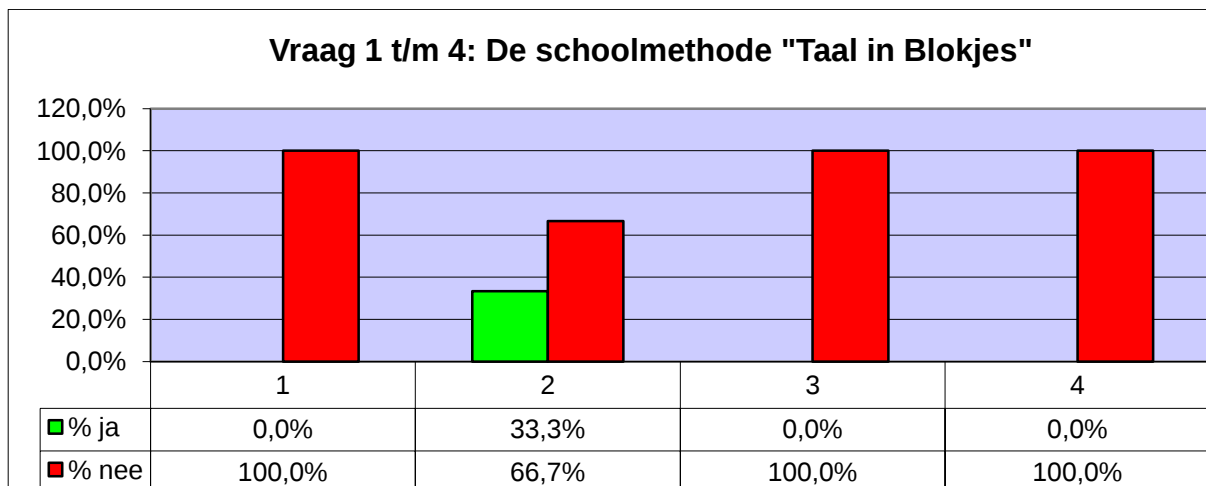
Vraag 4: Weet je wat de F&L-methode® inhoudt?

Vraag 5: Ken je de klank- en kleurkoppeling die de F&L-methode® gebruikt?

Vraag 6: Ben je bekend met het “blokken”?

Vraag 7: Kun je zelf het blokken toepassen bij het verdelen van woorden in klanken?

grafiek 2

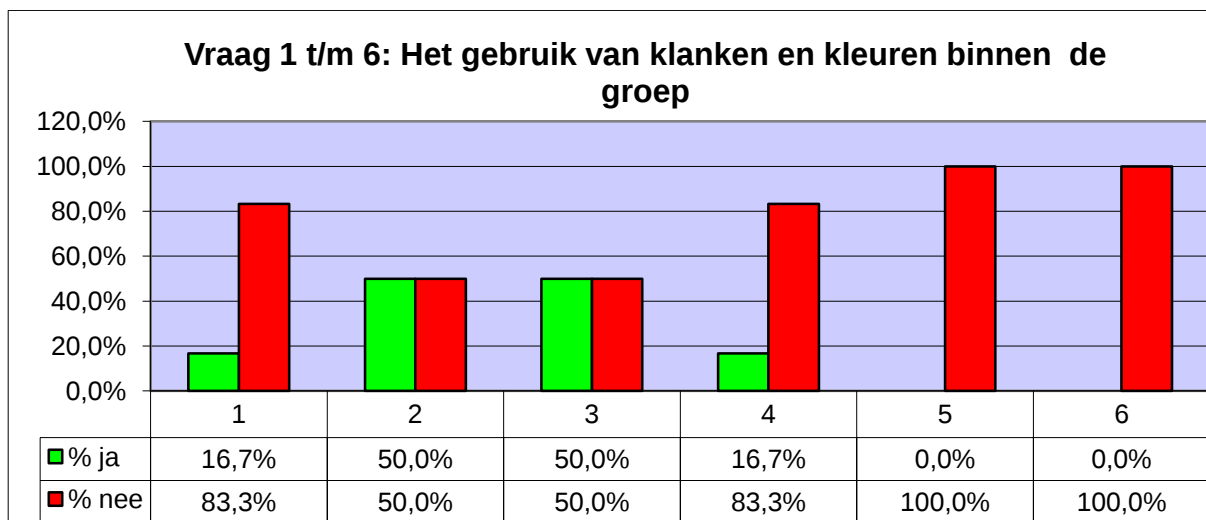
Vraag 1: Weet je dat Stichting Taalhulp een interventiemethode heeft ontwikkeld?

Vraag 2: Heb je wel eens van "Taal in Blokjes" gehoord?

Vraag 3: Ken je de materialen die horen bij "Taal in Blokjes"?

Vraag 4: Heb je met kinderen gewerkt met "Taal in Blokjes"?

grafiek 3

Vraag 1: Maak je bij het geven van instructies gebruik van de klank en kleurindeling?

Vraag 2: Gebruik je bij het aanbieden van klanken flitskaartjes in de kleuren van Stichting Taalhulp?

Vraag 3: Hang je de aangeboden klanken op in de kleuren van Stichting Taalhulp?

Vraag 4: Maak je bij de individuele begeleiding van kinderen gebruik van de klanken en kleuren?

Vraag 5: Zijn er kinderen (geweest) die het blokken toepassen bij het schrijven in jouw klas?

Vraag 6: Zijn er kinderen die begeleid worden bij Stichting Taalhulp en hulpmaterialen in de groep gebruiken?

5.3.2 Interview leerkrachten

De interviews heb ik gehouden met alle respondenten van de enquêtes. De vragen voor het interview heb ik opgenomen in bijlage 11. De uitwerking van de afzonderlijke gesprekken staat in bijlage 12. De kwalitatieve gegevens van de interviews heb ik vanwege de omvang

geordend door middel van kleur, onder elk interview staat een korte samenvatting. Dit is terug te vinden in bijlage 12. Een beknopte weergave staat in tabel 4.

Interview leerkrachten					
	Kennis van Stichting Taalhulp en de F&L-methode®	Kennis van klanken en kleuren	Kennis van het blokken	Het gebruik van de klank-kleurkoppeling	Kennis van "Taal in Blokjes"
Leerkracht 1	Een praktijk voor kinderen met dyslexie. Website. Workshop. Succesvolle methode.	Bekend met klank-kleurkoppeling. Hangt in sommige klassen.	Geen.	Ze gebruikt het niet.	Geen.
Leerkracht 2	Kind in de klas gehad die begeleiding kreeg. Schoolversie "Taal in Blokjes".	Bekend met klank-kleurkoppeling. Hulp voor zwakke kinderen. Helpt bij discrimineren letters.	Gehoord van het blokken. Visualiseren. Helpt geen letters te vergeten.	Ze leert de kleurindeling aan. De klank-kleurkoppeling hangt in de klas.	Ontwikkeld door Stichting Taalhulp.
Leerkracht 3	Geen.	Bekend met de indeling in kleuren.	Geen.	De klank-kleurkoppeling hangt op A4tjes in de klas.	Geen.
Leerkracht 4	Praktijk in Hilversum. Begeleiding voor kinderen met dyslexie. Veel flitsen.	Geen.	Geen.	Ze gebruikt het niet.	Geen.
Leerkracht 5	Het gebruik klank-kleurkoppeling komt hiervandaan.	Bekend met de klank-kleurkoppeling. Hulp bij visualiseren, onderscheiden van letters, bij de uitleg van de regels, bij het automatiseren.	Geen.	De klank-kleurkoppeling hangt op A4tjes in de klas. Kinderen worden erop gewezen. Ze heeft flitskaartjes in de kleuren.	Geen.
Leerkracht 6	Ze werken met een klank- kleurkoppeling.	De klanken zijn gekoppeld aan kleuren. Hulp bij het verklanken. Steun voor zwakke kinderen.	Gezien in groep 4. Een logische manier om een woord aan elkaar te plakken.	Flitskaartjes in de kleuren voor zwakke leerlingen. Flitsen hangt op het kiesbord.	Geen.

tabel 4

5.4. Betrouwbaarheid

Bij de enquête heb ik de vragenlijst van tevoren uit laten proberen door de intern begeleider van mijn school en heb haar opmerkingen meegenomen in de uiteindelijke vragenlijst. Ook heb ik de vragenlijst voorgelegd aan een critical friend en een docent van de opleiding. Voor de volledige totstandkoming van de enquête verwijs ik naar bijlage 13. De uitwerking van de data uit de enquête vormt het uitgangspunt voor de interviews. De interviews heb ik uitgeschreven en dit gespreksverslag heb ik voorgelegd aan de betreffende respondenten. Klopt het wat er staat en kunnen de respondenten zich hierin terugvinden? Zij gingen akkoord met het verslag. Als de interviews opnieuw bij dezelfde respondenten zouden worden afgenomen dan verwacht ik dezelfde resultaten. Het verloop van het gesprek kan enigszins afwijken. Ik heb de volledige gespreksverslagen opgenomen in eerder genoemde bijlagen. Ook heb ik de vragen voor het interview van tevoren voorgelegd aan een critical friend, de docent van de opleiding en de intern begeleider van mijn school. Voor de volledige totstandkoming van de gesprekken met de behandelaar van Stichting Taalhulp, de kinderen en de leerkrachten verwijs ik respectievelijk naar bijlage 14, 15, 16.

Om zorg te dragen voor het ethische aspect heb ik toestemming gevraagd voor opname bij alle gesprekken en verwerk ik de datagegevens anoniem.

5.5 Validiteit

Bij het kwantitatieve deel van mijn praktijkonderzoek (de enquêtes) heb ik gezorgd voor validiteit door alle aspecten waarvan ik dacht dat ze relevant waren op te nemen in de vragenlijst. Ik ben nagegaan of de gekozen formuleringen de deelvragen die ik wilde onderzoeken dekken.

Het kwalitatieve deel van mijn praktijkonderzoek (de open interviews) heb ik valide gemaakt door zo open mogelijk te spreken met de deelnemers en hen te begrijpen en recht te doen aan hun opvattingen, bedoelingen en gevoelens.

Ik heb de validiteit van mijn onderzoek verhoogd door triangulatie toe te passen. Ik heb mijn onderzoek vanuit verschillende invalshoeken benaderd. Zo heb ik verschillende respondenten benaderd (leerkrachten, leerlingen en externe behandelaars) en ik heb verschillende onderzoekstechnieken naast elkaar gebruikt: enquête, interview en literatuuronderzoek.

Hoofdstuk 6

Analyse en conclusies

In hoofdstuk 5 heb ik per deelvraag de onderzoeksmethode beschreven en de presentatie van de data gegeven. In dit hoofdstuk beschrijf ik de analyse van mijn onderzoek per deelvraag en trek ik conclusies. Ik geef antwoord op mijn onderzoeksvraag:

Hoe kunnen de leerkrachten en de remedial teacher “Taal in Blokjes” inzetten naast de bestaande methode op basisschool “De Omnibus” bij leerlingen in de groepen 3?

6.1 Analyse

Deelvraag 1

Hoe werkt Stichting Taalhulp en heeft deze behandeling effect?

Deze analyse baseer ik op het literatuuronderzoek zoals beschreven in 4.2.4, 4.3.2 en 5.1.1, het interview met een behandelaar bij Stichting Taalhulp (zie 5.1.2) en de interviews bij de kinderen (zie 5.1.3).

Zowel in de literatuur van 5.1.1 als in het interview met de behandelaar wordt gesproken van dezelfde leerfasen; klankzuivere periode, bijna klankzuivere periode, klankregels, grammaticale spelling, leenwoordregels en visuele inprenting. In de literatuur is terug te lezen dat de F&L- methode® bij het technisch lezen twee fases onderscheidt. In de eerste fase wordt de leestekst voorgecodeerd door de klinkers te kleuren. In de tweede fase wordt de kleurcodering weggelaten. Ook beide kinderen geven in het interview aan begonnen te zijn met het kleuren en dit later weg te laten. In 4.3.2 beschrijf ik het gebruik van een kleurcode om de verschillen in klankgroepen aan te geven en het gebruik van de blokken. In 5.1.1 komt dit terug, net als in het gesprek met de behandelaar en met beide kinderen. In 5.1.1 is terug te lezen dat de F&L- methode® het lezen en de spelling gelijktijdig traint. De behandelaar en de beide kinderen geven dit ook aan.

De regels worden met behulp van de kleuren en de blokken uitgelegd. Dit komt terug in 5.1.1, het interview met de behandelaar en in het interview met beide kinderen. De inhoud van de regels wordt echter in de literatuur nergens vermeld. De kinderen geven aan de regels in hun map te hebben. De behandelaar vermeldt de inhoud van de regels niet, wel legt ze de korte klinkerregel en de lange klinkerregel uit. Hieruit blijkt dat de klinkers de basisregels voor de spelling bepalen. Dit is ook terug te vinden in 5.1.1 en in het interview met één van de kinderen. Zowel in 5.1.1, als in de interviews met de behandelaar en de

kinderen kwamen steeds dezelfde materialen terug, bijvoorbeeld de kaart met de klank-kleurkoppeling, markeerstiften en blokken.

Zowel in 4.2.4 als uit de interviews met een behandelaar en kinderen komt de effectiviteit van de F&L- methode® voor leerlingen met dyslexie naar voren. Zowel in 4.2.4 als in het interview met de behandelaar komt naar voren dat de leerlingen een achterstand ten opzichte van leeftijdsgenoten blijven behouden, maar dat het effect op het gebied van spellen groter is dan op het gebied van lezen.

Zowel in de 5.1.1, als in de interviews met de behandelaar en de kinderen komt naar voren dat de school de klank- kleurkoppeling zou moeten inzetten. In 5. De behandelaar en 5.1.1 geeft aan dat de klank- kleurkoppeling een goede ondersteuning zou kunnen zijn voor dyslectische kinderen. De kinderen vinden dat het tijdens het instructieaanbod aan alle kinderen aangeboden moet worden

Deelvraag 2

Hoe is “Taal in Blokjes” opgebouwd en hoe kan ermee gewerkt worden?

Deze analyse baseer ik op het literatuuronderzoek zoals beschreven in 5.2.1, het interview met een behandelaar bij Stichting Taalhulp (zie 5.2.2) en het bestuderen van de handleidingen (zie 5.2.3).

In de handleidingen wordt de opbouw beschreven van “Taal in Blokjes”. In de literatuur heb ik hierover niets kunnen vinden en de behandelaar heeft hierover niets aangegeven.

Voor de inzet van “Taal in Blokjes” geeft de behandelaar aan dat het kan worden ingezet bij het geven van interventies voor lichte lees- en/of spellingproblemen met name in groep 3. Ze geeft aan dat het een goede voorloper is voor een behandeling bij Stichting Taalhulp en voor dyslecten een passende ondersteuning op school. Ze vindt dat voor zware problemen en kinderen met dyslexie externe hulp van een dyslexiebehandelaar noodzakelijk blijft. In de handleidingen staat dat “Taal in Blokjes” een interventiepakket is voor (risico) kinderen uit groep 3 en 4 met lees- en/of spellingproblemen, maar dat de eerste twee werkboeken ook ingezet kunnen worden als voorschotbenadering eind groep 2. De handleidingen geven aan dat het geschikt is voor klassikaal gebruik, individueel gebruik bij de remedial teacher of een combinatie hiervan. In de literatuur staat dat “Taal in Blokjes” speciaal ontwikkeld is voor zwakke lezers en spellers in groep 1 t/m 4. In de literatuur staat een voorbeeldschool dat “Taal in Blokjes” inzet als interventiepakket voor alle kinderen. Er moet hierbij wel worden vermeld dat dit een school is voor slechthorende kinderen en kinderen met ernstige spraak- en taalproblemen. De behandelaar, de handleidingen en de literatuur geven aan dat “Taal in Blokjes” naast de methodes van de school ingezet kan worden.

Als scholen willen gaan werken met “Taal in Blokjes” dan zullen ze bij het geven van instructies het gebruik van de klanken en kleuren van de F&L- methode® moeten toepassen. De literatuur geeft hierover aan dat het goed zou zijn als leerkrachten woorden en taalregels uit hun eigen schoolmethode zouden visualiseren met de kleuren uit de F&L- methode®. De behandelaar van Stichting Taalhulp geeft aan de instructies die in de klas voor lezen en spellen gegeven worden meteen te koppelen aan de kleuren van de F&L- methode®. In de literatuur wordt gesproken van een workshop die je met je team kunt volgen om te leren werken met de klanken en kleuren. Voor de inzet van de F&L- methode® en “Taal in Blokjes” moeten leerkrachten volgens de behandelaar goed worden opgeleid. Ook zij noemt de workshop. Uit het interview met de voorbeeldschool blijkt dat je er voor moet zorgen dat de voortgang van de inzet van de methode bewaakt blijft. Nieuwe leerkrachten moeten een uitleg krijgen over de werkwijze.

Deelvraag 3

Wat weten de leerkrachten van de groepen 3 van Stichting Taalhulp, de F&L- methode®, “Taal in Blokjes” en wat zetten ze hiervan in binnen de groep.

Om deze vraag te kunnen beantwoorden hebben de leerkrachten een enquête ingevuld (zie 5.3.2). De antwoorden die uit de enquête kwamen, waren ja/nee antwoorden. Als een eerste indruk voor de beginsituatie prima. Door middel van interviews (zie 5.3.2) wilde ik meer genuanceerdere antwoorden krijgen. Is een ja echt een ja, of houdt dit bijvoorbeeld ook een beetje in.

De meeste leerkrachten (vijf zesde) gaven in de enquête aan wel eens gehoord te hebben van Stichting Taalhulp en dat één leerkracht (één zesde) een kind in de klas heeft gehad die begeleid werd door Stichting Taalhulp. Dit antwoord kwam ook uit de interviews. De helft van de leerkrachten weet dat Stichting Taalhulp een praktijk is voor kinderen met dyslexie en dat hier gebruik gemaakt wordt van de klank- kleurkoppeling. Eén leerkracht heeft de website bezocht en weet hierdoor dat de F&L- methode een succesvolle methode is en dat ze een workshop geven in het werken met de klank- kleurkoppeling. De naam F&L- methode® bleek bij geen één leerkracht bekend te zijn en dit kwam ook voort uit de interviews.

Alle leerkrachten hadden in de enquête aangegeven niet te weten dat Stichting Taalhulp een schoolversie heeft ontwikkeld. In het interview gaf één leerkracht (één zesde) aan wel gehoord te hebben van “Taal in Blokjes”, maar hier verder niets van te weten.

Geen van de leerkrachten heeft een kind in de klas gehad die het blokken toepast. De helft van de leerkrachten had in de enquête aangegeven bekend te zijn met het blokken. Tijdens de

interviews bleek dit één derde van de leerkrachten te zijn en dat de kennis beperkt bleef tot het hebben gezien van de blokken.

Eén derde had in de enquête aangegeven bekend te zijn met de klank- kleurkoppeling van de F&L- methode®. Bij doorvragen blijkt dat de meeste leerkrachten (vijf zesde) bekend zijn met de klank- kleurkoppeling en dat het bedoeld is voor de zwakke kinderen en hulp biedt bij visualiseren, discrimineren, verklanken en bij de uitleg van regels.

Eén leerkracht (één zesde) maakt bij het geven van instructies gebruik van de klank- kleurkoppeling en maakt gebruik van de klank- kleurkoppeling voor de individuele begeleiding. Dit kwam ook uit de interviews. Eén leerkracht gaf aan niet direct gebruik te maken van de klank- kleurkoppeling bij het aanleren van de letters, maar de kinderen wel op de klank- kleurkoppeling te wijzen.

Uit de enquête bleek dat de helft van de leerkrachten flitskaartjes gebruikt in de kleuren van Stichting Taalhulp. Uit het interview blijkt dat dit beperkt blijft tot één leerkracht (één zesde) en dat de andere leerkrachten die dit aangaven de kaartjes wel hebben, maar niet gebruiken. De leerkracht die aangaf de flitskaarten in de kleuren te gebruiken gaf aan deze flitskaarten ook te gebruiken op het kiesbord, een Daltonwerkvorm, waarbij de kinderen zelf een keus kunnen maken met welk werk ze aan de slag willen.

Uit de enquête blijkt dat de helft van de leerkrachten de aangeboden klanken ophangen in de kleuren.

6.2 Conclusies

Hoe Stichting Taalhulp met de F&L- methode® werkt, wordt duidelijk uit de analyse. De uitleg van de spellingregels ontbreken. Die worden afgeschermd voor extern gebruik. Een exact antwoord op de werkwijze kan ik dus niet geven.

Over het effect van deze methode krijg ik eenduidige antwoorden. Ik kan er dus vanuit gaan dat de methode een “best practice” methode is.

De opbouw van “Taal in Blokjes” wordt duidelijk uit de handleidingen. De manier waarop je het kunt inzetten is ook duidelijk geworden. Leerkrachten die “Taal in Blokjes” willen gaan inzetten moeten bij het geven van lees- en/of spellinginstructies gebruik maken van de klank- en kleurkoppeling van de F&L- methode®. Het inzetten van “Taal in Blokjes” kan zowel in de klas als individueel door de remedial teacher.

De leerkrachten hebben weinig kennis wat betreft Stichting Taalhulp, de F&L- methode® en “Taal in Blokjes”. Het gebruik van de klank- kleurkoppeling is wisselend per leerkracht. De kennis van de nieuwe leerkrachten komt vooral door eigen initiatief, als gevolg van het zien van de klank- kleurkoppeling in de andere klassen.

6.3 Herkenbare uitkomsten

Uit dit onderzoek komt de effectiviteit van de F&L-methode® voor leerlingen met dyslexie naar voren. De achterstand ten opzichte van leeftijdsgenoten wordt ingelopen, maar blijft behouden. Als ik kijk naar de definities voor dyslexie, zoals beschreven in 4.2.1 en 4.2.3, ligt dit in de lijn van de verwachtingen. Er is sprake van een hardnekkig probleem als er voldaan is aan het criterium van achterstand en didactische resistentie.

Halverwege schooljaar 2009/2010 zijn er in de groepen 3 veel wisselingen geweest van leerkrachten. De nieuwe leerkrachten staan voor het eerst voor de klas of komen van een andere school waar geen gebruik gemaakt wordt van de klank- kleurkoppeling. Het ligt in de lijn der verwachtingen dat deze leerkrachten geen of weinig kennis hebben van Stichting Taalhulp, de F&L- methode® en “Taal in Blokjes”.

6.4 Antwoord op mijn onderzoeksvraag

Door middel van dit onderzoek kan ik de leerkrachten van groep 3 aanbevelen hoe ze het werken met de kleuren en klanken van de F&L- methode toe kunnen passen in hun eigen instructieaanbod én ik kan ze aanbevelen hoe ze “Taal in Blokjes” in kunnen zetten als interventiemiddel om hun eigen kwaliteit van het handelen bij het begeleiden van risicoleerlingen op het gebied van lezen en spellen kunnen verbeteren. In hoofdstuk 3 gaf ik dit aan als belangrijkste uitkomst op mijn onderzoeksvraag. De onderzoeksvraag luidt:

Hoe *kunnen* de **leerkrachten** en de **remedial teacher “Taal in Blokjes”** *inzetten* naast de **bestaande leesmethode** op basisschool “**De Omnibus**” bij leerlingen in de **groepen 3**?

Klassikaal

De klanken en kleuren van de F&L- methode® kunnen de leerkrachten aanbieden bij het geven van lees- en spellinginstructies. Bij het aanbieden van materiaal valt te denken aan:

- Het ophangen van kaarten met alle klinkers en medeklinkers in de kleuren van de F&L- methode®.
- Flitskaarten in de kleuren van de F&L- methode®

Bij de instructies is het belangrijk om inzicht te bieden in woordopbouw en klankstructuur:

- Elk woord bestaat uit klinkers en medeklinkers.
- Er zijn verschillende soorten klinkers (lange, korte, stomme en tweetekenklinkers).
- Elke klankgroep heeft 1 klinker en een variabel aantal medeklinkers.

Het zou goed zijn als leerkrachten woorden en taalregels uit hun eigen schoolmethode zouden visualiseren met de kleuren uit de F&L- methode®. Dit kan door middel van het kleuren en het blokken. Te denken valt aan:

- Het schrijven op het bord in de kleuren van de F&L- methode® .
- Het voor de klas blokken bij het oefenen van een auditief dictee.

De leerkracht vervult hierin een voorbeeldrol.

Interventiemiddel

“Taal in Blokjes” kan op twee manieren naast de huidige methode worden ingezet:

- Als interventiemiddel in de klas. De kinderen maken zelfstandig de werkboeken en de leerkracht maakt tijd vrij voor de individuele begeleiding van de auditieve oefeningen
- Als interventiemiddel bij de remedial teacher. Het kind zou de werkboeken in de klas kunnen maken en de individuele begeleiding buiten de klas kunnen krijgen van de remedial teacher.

6.5 Vervolgacties

Op schoolniveau zullen er afspraken gemaakt moeten worden over het werken met de F&L- methode®. Te denken valt aan het schoolbreed aanbieden van de klank- kleurkoppeling bij het geven van instructies en interventies gekoppeld aan de eigen methode. Ook zal er op schoolniveau moeten worden afgesproken hoe, waar en voor wie “Taal in Blokjes” ingezet gaat worden. Er zullen materialen gemaakt moeten worden en de leerkrachten moeten goed worden opgeleid om met de klank- kleurkoppeling en “Taal in Blokjes” te kunnen werken.

Hoofdstuk 7

Discussie en reflectie

In dit hoofdstuk bediscussieer ik mijn uitgevoerde onderzoek en reflecteer ik op mijn eigen leerproces.

7.1 Discussie en reflectie

Aanpak

Als uitgangspunt van mijn praktijkonderzoek heb ik gekozen voor de groepen 3 op mijn school. Het is een school met Daltononderwijs. Het Daltononderwijs is gebaseerd op de visie om kinderen zo optimaal mogelijk les te geven. Om het aanbieden van de letters een multisensorieel karakter te geven, worden bij het aanbieden van de letters in de groepen 3 de klankgebaren aangeboden. Om dit multisensoriële karakter nog meer te versterken is een aantal jaren geleden besloten om de klanken en kleuren te gebruiken van de F&L-methode® (zie 4.3.2).

Nu Stichting Taalhulp de schoolversie “Taal in Blokjes” heeft ontwikkeld, wilde ik onderzoeken hoe dit op mijn school zou kunnen worden ingezet. Omdat “Taal in Blokjes” een aanvulling is op het werken met de klanken en kleuren van de F&L- methode®, leek het me goed om te starten bij de beginsituatie van de leerkrachten. Wat weten de leerkrachten van de klanken en kleuren van de F&L- methode® en wat zetten ze hiervan daadwerkelijk in. Dit wilde ik onderzoeken door middel van een enquête voor de leerkrachten en met de uitslag hiervan een aanvullend interview houden met de leerkrachten.

Mijn eigen kennis over de F&L- methode® wilde ik vergroten door de werkwijze van Stichting Taalhulp en het effect van de werkwijze te onderzoeken en door het onderzoeken van “Taal in Blokjes”.

Ook vond ik het belangrijk om kinderen te interviewen binnen mijn eigen praktijksituatie. Ik wilde hun bevindingen horen over de werkwijze van de F&L- methode® en wat zij konden aangeven over het werken met de klanken en kleuren binnen de groepen 3.

Uitvoerbaarheid

Gezien het korte tijdsbestek is het onderzoek bewust klein gehouden. Alle geplande acties waren uitvoerbaar binnen de tijd. Veel van de literatuur was te vinden op internet. De literatuur die betrekking heeft op Stichting Taalhulp, de F&L- methode® en “Taal in Blokjes” waren vermeld op de site van Stichting Taalhulp.

Ik heb de enquête uitgereikt aan 7 leerkrachten. Eén van de leerkrachten heeft aangegeven te kort op school te werken om mee te kunnen doen met de enquête en de hierop volgende vragenlijst. Van de overige leerkrachten (N=6) heb ik binnen een paar dagen de enquête terug gekregen.

Een behandelaar van Stichting Taalhulp en kinderen die begeleiding krijgen of hebben gekregen bij Stichting Taalhulp en bereid waren tot een interview waren snel gevonden. Ik wilde ook een interview houden met iemand die op een school begeleiding geeft met “Taal in Blokjes”. Ik heb gemaïld naar Stichting Taalhulp, gebeld met het Logopedisch Centrum in Almere, gezocht in de literatuur en geïnformeerd bij medestudenten. Mijn zoektocht leverde, dacht ik, een school op die werkt met de klanken en kleuren van de F&L- methode® en “Taal in Blokjes”. Helaas bleek, na telefonisch contact, dat er op deze school bijna niet meer gewerkt wordt met F&L- methode® en “Taal in Blokjes” en zij konden mij niet verder helpen. Het mailcontact met Stichting Taalhulp heeft wel geleid tot een video op de website van leraar 24 over “Taal in Blokjes”.

Acceptatie

Mijn denken is aangescherpt door de feedback die ik steeds kreeg van mijn docente Dorien. Zij heeft mij geholpen bij het klein houden van mijn onderzoek. In eerste instantie wilde ik ook onderzoeken welke kinderen aangeduid konden worden als risicoleerlingen in de groepen 3 op mijn school. Dorien liet mij inzien dat dit niet haalbaar zou zijn gezien de tijd die er stond ingepland voor dit onderzoek. Ik vond mijn onderzoek hierdoor eigenlijk zelf te klein geworden, maar achteraf ben ik haar hier heel dankbaar voor.

Als feedback op mijn stukken kreeg ik vaak terug van Dorien mijn stukken beschrijvend te houden. Ik denk dat dit uiteindelijk goed gelukt is.

Tijdens dit onderzoek heb ik gewerkt in een intervisiegroepje met critical friends. Doordat Anjetta een soortgelijk onderzoek uitvoerde, is mijn contact met haar heel zinvol en intensief geweest. Mijn denken is door de samenwerking met haar ook aangescherpt. We hebben samen stukken geschreven en feedback gegeven op elkaars stukken. Door het geven van feedback ben ik zelf ook kritischer naar mijn eigen werk gaan kijken. Anjetta hanteerde het boek van Harinck (2009) steeds als een naslagwerk, iets wat ikzelf minder zou hebben gedaan. Het boek heeft vooral veel steun gegeven bij het verwerken van de onderzoeksgegevens en het schrijven van de hoofdstukken.

Effectiviteit

In hoofdstuk 3 heb ik aangegeven dat de belangrijkste uitkomst van het onderzoek zou moeten zijn dat ik de leerkrachten van de groepen 3 aan kan bevelen hoe ze het werken met de kleuren en de klanken van de F&L- methode® toe kunnen passen in hun instructieaanbod en hoe ze “Taal in Blokjes” in kunnen passen als interventiemiddel om hun eigen kwaliteit van het handelen bij het begeleiden van risicokinderen op het gebied van lezen en spellen te verbeteren. Als ik hiernaar kijk, kan ik spreken van effectiviteit. Toch ben ik niet geheel tevreden. Ik ben me ervan bewust dat dit slecht een beginstap is. Nu moet ik door met vervolgacties zoals ik heb aangegeven in 6.5.

Tevredenheid over de aanpak

Dit is voor mij de tweede keer dat ik een praktijkonderzoek uitvoer. De eerste was voor mijn Master SEN remedial teaching. Toen heeft het lang geduurd voordat ik tot mijn uiteindelijke onderzoeksvraag, deelvragen en onderzoeksmethodes ben gekomen. Zoals leerkrachten eigen, wilde ik de vorige keer te snel tot actie overgaan. In hoofdstuk 1 heb ik vermeld dat ik in mijn reflectie op mijn eerste praktijkonderzoek heb aangegeven de volgende keer eerst tot mijn onderzoeksvraag te komen en deelvragen en onderzoeksmethodes hierbij te zoeken. Dit alles heb ik, samen met de antwoorden die ik verwachtte te krijgen, in een schema weergegeven (bijlage 1). Ik heb door dit onderzoek ervaren dat dit inderdaad de juiste weg is voor mij. Ik kon nu weloordacht met mijn onderzoek beginnen en heb het schema er vaak bij gepakt ter controle. Vooral de antwoorden die ik verwachtte te krijgen op de verschillende onderzoeksmethodes heb ik vaak nagelezen. Was ik wel aan het onderzoeken wat ik wilde? Gaf ik geen antwoord op een verkeerde vraag?

Bij het maken van de enquête en de vragenlijsten heb ik steeds de totstandkoming genoteerd (bijlage 13, 14, 15 en 16). Dit heeft mij geholpen om alles goed te overdenken. Als ik bijvoorbeeld kijk naar de enquête, heb ik eerst een toelichting op het onderzoek gegeven via de mail aan de leerkrachten. Hierin gaf ik aan dat ik de enquête persoonlijk zou komen uitreiken. Bij het uitreiken sprak ik een datum af, wanneer ik de ingevulde enquête weer op kwam halen af. Bij het ophalen heb ik gelijk een afspraak gemaakt voor het interview. Dit heeft, denk ik, goed bijgedragen aan de uitvoerbaarheid van mijn onderzoek.

Waar ik met veel tevredenheid op terug kijk, is de interviews met de kinderen (5.1.3 en bijlage 5). De interviews hebben niet geleid tot veel nieuwe informatie, maar heeft mij wel aan het denken gezet. De kinderen zeiden beide, zonder enige twijfel, dat de klank-kleurkoppeling standaard in de groepen 3 ingevoerd zou moeten worden. Dit heeft mij

een enorme stimulans gegeven en ik denk dat dit ook zo zou werken bij de leerkrachten. Als vervolgstap op dit onderzoek ga ik een uitleg geven aan de leerkrachten over het werken met de klank- kleurkoppeling en “Taal in Blokjes”. ik denk er over om een video op te nemen met de kinderen, zodat zij, met hun enthousiasme, ook de leerkrachten een extra stimulans kunnen meegeven.

Waar ik niet geheel tevreden over ben is de enquête. Achteraf heeft de enquête niet voor een meerwaarde gezorgd. Een vraag als “Heb je wel eens gehoord van Stichting Taalhulp” is te vaag. Bedoel ik hier letterlijk mee “gehoord”, of bedoel ik toch “enige kennis”? Voor een volgende keer zullen de vragen beter geformuleerd moeten worden. In de loop van mijn onderzoek bleek dat deelvraag 3 eigenlijk niet meer zo interessant was om te onderzoeken. Er had immers een leerkrachtenwissel plaatsgevonden in de groepen 3. Leerkrachten, waarvan ik dacht dat ze bekend waren met de klank- kleurkoppeling, hadden plaatsgemaakt voor nieuwe leerkrachten. Ik had toen eigenlijk al de conclusie kunnen trekken dat er een uitleg zou moeten komen voor de leerkrachten wat betreft Stichting Taalhulp, de F&L- methode® en “Taal in Blokjes”.

7.2 Competentieontwikkeling

Hoogeboom (2010) geeft het competentieprofiel voor de “Leesproblemen en Dyslexie bekwame student”. Deze competenties heb ik aangevuld voor dit onderzoek.

Organisatorische competentie	Plannen van benodigde acties, tijd en middelen om doelstellingen te bereiken.
Competent in het samenwerken met collega's	Samenwerken met een critical friend en mede-student om samen tot een bepaald doel/resultaat te komen. Critical friends tijdens supervisiebijeenkomsten en mailverkeer.
Competent in het samenwerken met de omgeving.	Contacten aangaan met andere mensen en instellingen die ook te maken hebben met de zorg voor de kinderen.
Interpersoonlijke competentie	Zorgen voor een goede sfeer. Vertrouwen in de ander. Leiding geven. Tot stand brengen van een open communicatie
Pedagogische competentie	Zorgen voor een veilige omgeving. Creëren zelfstandigheid en verantwoordelijkheid. Leerkrachten en kinderen betrekken bij dit onderzoek.

Vakinhoudelijke en didactische competentie	Zorgen voor een krachtige leeromgeving en bevorderen van het leren. Afstemmen leerinhouden. Aanbevelingen doen.
Competent in reflectie en ontwikkeling	Zorgen voor de eigen professionele ontwikkeling en de professionele kwaliteit van de beroepsuitoefening.

Ik kon goed leunen op mijn organisatorische competenties. Ik heb hier veel profijt van gehad gedurende mijn onderzoek. Qua organisatie is er niets geweest waar ik tegenaan ben gelopen. Wel ben ik me er wederom goed van bewust hoe belangrijk een goede organisatie is.

Ten aanzien van het competent zijn in het samenwerken heb ik veel geleerd. Zie hiervoor 7.1 onder het kopje acceptatie. Ik heb ook ervaren dat goed samenwerken veel tijd kost, maar kan leiden tot een beter eindproduct.

Wat de interpersoonlijke competenties betreft, heb ik de competenties die bij oplossingsgerichte coaching en video-interactie-analyse aan bod zijn gekomen tijdens deze opleiding in kunnen zetten en verder ontwikkeld.

Mijn pedagogische competenties zijn verder ontwikkeld. De kinderen die meededen aan dit onderzoek hebben mij doen inzien dat we niet alleen voor de kinderen moeten denken, maar dat de kinderen heel goed mee kunnen denken.

Samenvatting

In deze samenvatting geef ik een beknopte weergave van de hoofdstukken in deze scriptie. Ik hoop dat deze samenvatting een uitnodiging is om gedeeltes van de scriptie, of de gehele scriptie, te lezen.

In hoofdstuk 1 wordt de onderzoeksvraag vermeld en deze luidt:

Hoe *kunnen* de **leerkrachten** en de **remedial teacher “Taal in Blokjes” inzetten** naast de **bestaande leesmethode** op basisschool “De Omnibus” bij leerlingen in de **groepen 3**?

In hoofdstuk 2 geef ik weer dat als kinderen externe begeleiding zoeken op het gebied van lezen en/of spellen ze vaak gebruik maken van Stichting Taalhulp en wij op school hierop proberen in te spelen door het gebruik van de klank- kleurkoppeling van Stichting Taalhulp. De deelvragen die voort komen uit de onderzoeksvraag en het gebruiken van deze klank- kleurkoppelingen op mijn school worden uitgewerkt in hoofdstuk 3 en luiden:

1. Hoe werkt Stichting Taalhulp en heeft deze behandeling effect?
2. Hoe is “Taal in Blokjes” opgebouwd en hoe kan ermee gewerkt worden?
3. Wat weten de leerkrachten van de groepen 3 van Stichting Taalhulp, de F&L-methode® en “Taal in Blokjes” en wat zetten ze nu hiervan in binnen de groep.

In hoofdstuk 4 geef ik relevante literatuur weer. Van de definitie voor dyslexie, naar de protocollen, naar de poortwachtersfunctie van de scholen, naar de definitie voor dyslexie vanuit de zorg, naar een “best practice” behandeling, naar de F&L- methode® van Stichting Taalhulp tot het theoretisch kader. In het theoretisch kader koppel ik mijn onderzoek aan de psycholinguïstische en fonologische leertheorie waarvan de F&L- methode® vanuit gaat, de multisensoriële aanpak van de F&L- methode®, handelingsgericht werken en inclusie.

In hoofdstuk 5 beschrijf ik hoe ik het onderzoek heb uitgevoerd. Deelvraag 1 wordt onderzocht door literatuuronderzoek, een interview met een behandelaar van Stichting Taalhulp en interviews met kinderen die begeleiding krijgen bij Stichting Taalhulp. Deelvraag 2 wordt ook onderzocht door literatuuronderzoek en door een interview met een behandelaar van Stichting Taalhulp, door een interview met een behandelaar die werkt met “Taal in Blokjes” en bestudeer ik “Taal in Blokjes”. Deelvraag 3 onderzoek ik door middel van een enquête en interviews met leerkrachten.

In hoofdstuk 6 geef ik een analyse en trek ik conclusies. Op deelvraag 1 kan ik geen exact antwoord geven, omdat de regels van Stichting Taalhulp afgeschermd worden voor extern gebruik. Wel kan ik ervan uitgaan dat hun methode een “best practice” methode is. De

opbouw van “Taal in Blokjes” (deelvraag 2) wordt duidelijk uit de handleidingen en kan zowel klassikaal als individueel worden ingezet. De leerkrachten hebben weinig kennis wat betreft Stichting Taalhulp, de F&L- methode® en “Taal in Blokjes”. Het gebruik van de klank-kleurkoppeling is wisselend per leerkracht (deelvraag 3). Als antwoord op mijn onderzoeksvraag geef ik aan dat de klank- en kleurkoppeling en “Taal in Blokjes” zowel klassikaal als individueel ingezet kan worden, maar dat er wel vervolgacties noodzakelijk zijn in de vorm van schoolbrede afspraken, het maken van materialen en het opleiden van de leerkrachten om met de F&L- methode® en “Taal in Blokjes” te kunnen werken.

Literatuurlijst

Blok, H., & Otter, M. E. (1997). *Vijf methoden voor aanvankelijk lezen onderzocht (vijf delen)*. Amsterdam: SCO-Kohnstamm Instituut.

Blomert, L. (2005). *Dyslexie in Nederland: theorie, praktijk en beleid*. Amsterdam: Nieuwezijds.

Blomert, L. (2006). *Onderzoek & Verantwoording behorend bij Protocol Diagnostiek & Behandeling Dyslexie: Een onderzoek in opdracht van het CVZ*. Maastricht: Universiteit Maastricht.

Blomert, L. (2002). *Stand van Zaken Dyslexie: Dyslexie naar een vergoedingsregeling*. Amsterdam: CVZ.

Booth, T., & Ainscow, M. (2009). *Index voor inclusie: werken aan leren en participeren op school*. Tilburg: Fontys Opleidingscentrum Speciale Onderwijszorg.

Bos, K. v., Ruijsenaars, A., & Lutje Spelberg, H. (2008). De diagnose van dyslexie en de ontwikkeling van woorden lezen. *Tijdschrift voor Orthopedagogiek*, nr 47, 286-299.

Boumans, T. (1996). De Fonologische en Leerpsychologische methode voor lees- en spellingproblemen. *Signaal*, jaargang 8, nr 41, 33-35.

Boumans, T. (2009). *Handleiding Taal in Blokjes 1*. Leerdam.

Boumans, T. (1997). Taal in Blokjes. *Van Horen Zeggen*, nr.2, jaargang 37.

Boumans, T., & Karman, S. (1993). Psycholinguïstische methode voor lees- en spellingproblemen. *Logopedie en Foniatrie*, nr.4, 113-116.

Braam, T. (2004). *Braams, T. Kinderen met dyslexie: een gids voor ouders*. Amsterdam: Boom.

Braams, T. (2009). *Kinderen met Dyslexie*. Deventer: Amsterdam.

Brochure SDN Diagnose en behandeling van dyslexie. (2008). Opgeroepen op 6 maart 2010, van stichtingdyslexie.nl: <http://www.stichtingdyslexienederland.nl/assetmanager.asp?aid=1881>

Dylay, H., & Burt, M. (1972). *Language Learning*, nr 22.

Eindrapport Masterplan Dyslexie. (2006). Opgeroepen op 18 maart 2010, van Masterplan Dyslexie: <http://www.masterplandyslexie.nl/>

Geffen, E. v., Berends, M., & Franssen, J. (2008). Effectonderzoek naar Fonologische en Leerpsychologische methode voor behandeling van dyslexie. *Tijdschrift voor Orthopedagogiek* 47 , 365-375.

Gijsel, M. (2009). Lees- en spellingrestaties met de F&L- methode en de voorspellende factoren voor succes. *Tijdschrift Orthopedagogiek* 48 , 307-320.

Groeneweg, H. (2010). *Salamancaverklaring*. Opgeroepen op 20 maart 2010, van Collectief Inclusief: <http://www.collectief-inclusief.nl/paginas/salamancaverklaring.htm>

Habib, M. (2000). The neurological basis of developmental dyslexia: An overview and working hypothesis. *Brain* 123 , 2373-2399.

Harinck, F. (2009). *Basisprincipes praktijkonderzoek*. Antwerpen/Apeldoorn: Garant.

Heijerman, M., & Karman, S. (2004). Taalhulp bij dyslexie: Een psycholinguïstische benadering. *Logopedie en Foniatrie*, nr.6 .

Hol, G., Haan, M. d., & Kok, W. (1993). *De effectiviteit van methodes voor aanvankelijk leesonderwijs*. Utrecht: ISOR.

Hoogenboom, S. (2010). *Competentieprofielen lezen, lees-problemen en dyslexie*. Opgeroepen op 3 mei 2010, van Masterplan Dyslexie: http://www.masterplandyslexie.nl/ExpertiseCentrumNederlands_C01/default.asp?comid=133&modid=1050&itemid=0&time=2333

Inclusief onderwijs. (2010). Opgeroepen op 20 maart 2010, van Inclusieverscholen.nl: <http://www.inclusieverscholen.nl/>

Kallenberg, T., Koster, B., Onstenk, J., & Scheepsma, W. (2007). *Ontwikkeling door onderzoek*. Utrecht/Zutphen: ThiemeMeulenhoff.

Leij, A. v., & Daal, V. v. (1999). Automatization aspects of dyslexia: Speed limitations. *Journal of Learning Disabilities*, nr 32 , 5, 417-428.

Leij, A. v., & Verhoeven, L. (2003). Onderkenning van leesproblemen en dyslexie. *Pedagogische Studiën* 80 , 243-256.

Mol, M. d. (2009). Taaldenken en puzzelen met woorden. *Balans magazine*, nr.9 , 22-25.

Multisensoriële aanpak. (2010). Opgeroepen op 18 maart 2010, van taalsite: <http://www.taalsite.nl/>

Oepkens, H. (2006). Het diepgewortelde verlangen alles zuiver te houden van spellingfouten. *Jeugd in school en wereld* 11 , 34-36.

Otter, M. d. (2010). *Definitie inclusief onderwijs*. Opgeroepen op 19 maart 2010, van Collectief Inclusief: <http://www.collectief-inclusief.nl/paginas/inclusief-onderwijs.htm>

Pameijer, N., van Beukering, T., & de Lange, S. (2009). *Handelingsgericht werken: een handreiking voor het schoolteam. Samen met collega's, leerlingen en ouders aan de slag*. Leuven: Acco.

Protocol Leesproblemen en Dyslexie 1-4. (2010). Opgeroepen op 6 maart 2010, van website Steunpunt dyslexie: <http://www.steunpuntdyslexie.nl/>

Protocollen Leesproblemen en Dyslexie. (2010). Opgeroepen op 18 maart 2010, van website van het Expertisecentrum Nederlands: <http://www.taalonderwijs.nl/>

Reij, R. (2003). *Stand van Zaken Dyslexie: Dyslexie naar een vergoedingsregeling*. Amsterdam: CVZ.

Ronde, A. d., & Blaauw, Y. d. (2004). Klanken en kleur maken lezen leuk. *J/M, vakblad voor ouders*, nr 6 .

Ruijsenaars, A., Bron, G., Loykens, E., & Mameren-Schoehuizen, G. v. (2009). Protocol voor gespecialiseerde dyslexiebehandeling. *Tijdschrift voor Orthopedagogiek*, 48 , 5-19.

Smits, A., & Braams, T. (2006). *Dyslectische kinderen leren lezen. Individuele, groepsgewijze en klassikale werkvormen voor de behandeling van leesproblemen*. Amsterdam: Boom.

Struiksmā, C. (2005). *Organisatorisch continuüm voor de zorgroute van leerlingen met leesproblemen en dyslexie*. 's Hertogenbosch: Drukkerij Holland BV.

Taal in Blokjes. (2010). Opgeroepen op 6 maart 2010, van website Dyslexiestraat: <http://www.dyslexiegids.nl/dyslexiestraat.html>

Torgesen, J. (2006). Recent discoveries from Research on remedial interventions for children with Dyslexia. In M. Snowling, & C. Hulme, *The Science of Reading: A Handbook*. Oxford: Blackwell Publishers.

Torgesen, J. (2005). Remedial interventions for students with dyslexia: National goals and current accomplishments. In S. Richardson, & J. Gilger, *Research- Based Education and Intervention: What We Need to Know* (pp. 103-124). Boston: International Dyslexia Association.

Wentink, H., & Verhoeven, L. (2001). *protocol Leesproblemen en Dyslexie voor groep 1-4*. Nijmegen: Expertisecentrum Nederlands.

Wentink, H., & Verhoeven, L. (2004). *Protocol Leesproblemen en Dyslexie voor groep 5-8*. Nijmegen: Expertisecentrum Nederlands.

Wentink, H., Verhoeven, L., & Drunen, M. v. (2008). *protocol Leesproblemen en Dyslexie voor groep 1-2*. Nijmegen: Expertisecentrum Nederland.

Wolf, M., & Bowers, P. (1999). The double-deficit hypothesis for the developmental dyslexias. *Journal of Educational Psychology*: 91 , 415-438.

Bijlage 1

Tabel deelvragen

Hoe kunnen de **leerkrachten** en de **remedial teacher** “**Taal in Blokjes**” **inzetten** naast “**Veilig Leren Lezen**” op basisschool “De Omnibus” bij leerlingen in de **groepen 3**?

Deelvraag	Onderzoeksmiddel en tijdpad	Waarom gekozen voor dit middel	Welk antwoord verwacht ik te krijgen door dit middel in te zetten
Hoe werkt Stichting Taalhulp en heeft deze behandeling effect?	Literatuuronderzoek. - week 8 In gesprek met iemand van Stichting Taalhulp. - gesprek voorbereiden week 9/10 - gesprek week 10/11 - uitwerken gesprek week 12 In gesprek met 2 leerlingen die begeleiding krijgen bij Stichting Taalhulp. - gesprek voorbereiden week 9/10 - gesprek week 10/11 - uitwerken gesprekken week 12	Ik wil weten wat er in de literatuur beschreven staat over de werkwijze van Stichting Taalhulp en het effect van deze werkwijze. Ik wil weten hoe er gewerkt wordt met de F&L-methode® volgens een behandelaar en het effect van deze werkwijze. Ik wil weten hoe er gewerkt wordt met de F&L-methode® volgens de leerlingen.	Ik verwacht een duidelijk antwoord te krijgen op de werkwijze van Stichting Taalhulp en het effect van deze begeleiding.
Hoe is “Taal in Blokjes” opgebouwd en hoe kan ermee gewerkt worden?	Literatuuronderzoek. - week 8	Ik wil weten wat er in de literatuur beschreven staat over “Taal in Blokjes”.	Ik verwacht een duidelijk antwoord te krijgen over de opbouw en werkwijze van “Taal in Blokjes”.

	In gesprek met iemand van Stichting Taalhulp. - zie vorige deelvraag In gesprek met iemand die begeleiding geeft met "Taal in Blokjes". - gesprek voorbereiden week 9/10 - gesprek week 10/11 - uitwerken gesprek week 12 Bestuderen van "Taal in Blokjes". - week 8	Ik wil weten wat Stichting Taalhulp aangeeft over "Taal in Blokjes". Ik wil weten hoe er gewerkt kan worden met "Taal in Blokjes" volgens een behandelaar. Ik wil weten hoe "Taal in Blokjes" is opgebouwd.	
--	---	--	--

Bijlage 2

Vragen interview behandelaar

Inleiding van het gesprek:

Momenteel zijn we aan het onderzoeken in hoeverre “Taal in Blokjes” van Stichting Taalhulp een goede aanvulling kan zijn op de methodes die op onze scholen worden gebruikt in de groepen 3 (en 4) voor het lees- en spellingonderwijs. Ook willen we weten hoe we met “Taal in Blokjes” een goede begeleiding kunnen bieden aan kinderen die uitvallen op de signaleringsmomenten van het Protocol Leesproblemen en Dyslexie en worden gezien als risicokinderen met (dreigende) leesproblemen.

Met behulp van dit interview willen we te weten komen hoe Stichting Taalhulp werkt met de F&L-methode®. Tevens willen we weten wat Stichting Taalhulp ons adviseert ten aanzien van de werkwijze van “Taal in Blokjes” op onze scholen.

De resultaten van dit interview willen we gebruiken voor onze Master SEN opleiding Dyslexiespecialist.

De vragen:

- 1) Kun je ons de werkwijze van de F&L-methode® uitleggen?
- 2) Met welke materialen wordt gewerkt? Kun je ons dit laten zien?
- 3) Wat wil Stichting Taalhulp bereiken met de F&L-methode® ?
- 4) Als scholen “Taal in Blokjes”, de schoolversie van de F&L-methode® hebben aangeschaft op welke wijze kunnen zij dit dan gebruiken als ondersteuning van het reguliere lees- en spellingonderwijs?
- 5) Op welke wijze kunnen scholen lees- en spellingproblemen bij taalzwakke kinderen en kinderen met een hardnekkig lees- en/of spellingprobleem aanpakken met “Taal in Blokjes” (in de klas of in de remedial teaching)?
- 6) Met welk doel heeft de Stichting Taalhulp de schoolversie “Taal in Blokjes” ontwikkeld?
- 7) Wat zouden scholen kunnen bereiken door het inzetten van “Taal in Blokjes”?

Bijlage 3

Uitwerking interview behandelaar

A = de interviewers Erna en Anjetta

B = de ondervraagde behandelaar

- A: Momenteel zijn we aan het onderzoeken in hoeverre “Taal in Blokjes” van Stichting Taalhulp een goede aanvulling kan zijn op de methodes die op onze scholen worden gebruikt in de groepen 3 en 4 voor het lees- en spellingonderwijs. Ook willen we weten hoe we met “Taal in Blokjes” een goede begeleiding kunnen bieden aan kinderen die uitvallen op de signaleringsmomenten van het Protocol Leesproblemen en Dyslexie en worden gezien als risicokinderen met leesproblemen. Met behulp van dit vraaggesprek willen we te weten komen hoe Stichting Taalhulp werkt met de F&L-methode®. Tevens willen we weten wat Stichting Taalhulp ons adviseert ten aanzien van de werkwijze van “Taal in Blokjes” op onze scholen. De resultaten van dit gesprek willen we gebruiken voor onze Master SEN opleiding Dyslexiespecialist.
- A: Kun je ons de werkwijze van de F&L-methode® uitleggen? (vraag 1)
- B: Als een kind wordt aangemeld wordt eerst een onderzoek gedaan. Aan de hand hiervan wordt een behandelplan opgesteld.
- A: Waaruit bestaat dat onderzoek?
- B: We nemen standaard een aantal toetsen af. Zoals het zinnendictee, het pi-dictee, DMT, EMT, de Klepel en AVI. En dit onderzoek herhalen we na 10 lessen.
- A: Welk zinnendictee bedoel je?
- B: Dit is een eigen ontworpen zinnendictee.
- A: Hoe lang behandelen jullie een kind?
- B: Ik geef een kind ongeveer 30 behandelingen in een schooljaar. Na 10 lessen ga ik steeds weer opnieuw toetsen. Na het beheersen van alle regels stoppen we de behandeling en gaat het kind op school weer verder. Als het nodig is kan het kind voor een herhaling nog een korte periode terug komen.
- A: Worden deze gegevens doorgegeven aan de scholen?
- B: Ja hoor we geven de uitslag aan de ouders mee en de ouders krijgen ook een kopie van de school. Het initiatief voor contact met school ligt bij de ouders.
- A: Hebben jullie verder nog contact met de scholen over van het kind?
- B: Er zijn scholen die geen contact willen, omdat ze vinden dat dit teveel tijd kost of ze vinden het onnodig. En er zijn natuurlijk ook scholen waar het contact wel goed is.
- A: Hoe verloopt dat contact dan?
- B: Soms werken we dan met een heen en weer schriftje of heb ik telefonisch contact met de leerkracht. Als scholen het willen dan kom ik langs voor een gesprek.
- A: Spreken jullie met de scholen af wie het kind toetst, omdat veel toetsen overlappen?
- B: Het is de bedoeling dat het kind alleen bij ons getoetst wordt, want anders raakt het kind in de war als de toetsresultaten verschillend zijn. Dit lukt niet altijd, want sommige scholen houden vast aan hun toetsrooster en toetsen dan toch.
- A: Moeten de kinderen thuis veel oefenen?
- B: Ja, de kinderen moeten thuis 4 liefst 5 keer per week ongeveer 20 minuten per dag oefenen. We noemen dat “taalhulpen”.
- A: Wordt dat met de kinderen gepland?

- B: Ja, soms doen de ouders dat zelf en soms plan ik het hier met de kinderen in hun eigen agenda 's.
- A: Lukt het de kinderen om dit huiswerk te doen?
- B: Vaak wel en ouders hebben een extra motivatie omdat het behoorlijk kostbaar is. We zijn wel bang dat met de vergoede behandeling ouders minder gemotiveerd raken en het oefenen erbij in zal schieten. Het gebeurt ook wel dat het ouders niet lukt om met hun kind te oefenen en dat scholen de kinderen hun huiswerk op school laten maken.
- A: En als dat onderzoek is gedaan hoe gaan jullie dan verder met de F&L-methode®?
- B: Er wordt uitgegaan van de basis, de oudste fout wordt het eerst behandeld. Stroomt een kind op een hoger niveau binnen dan blijven we niet te lang hangen in de klankzuivere periode, maar dan gaan we meteen door met bijvoorbeeld de klankverkleuringen. Er wordt uitgegaan van het auditieve. Eerst luister je wat je hoort en dan bedenk je wat je moet doen. De F&L-methode® bestaat uit een aantal leerfasen. Het begint met de klankzuivere woorden en daarna stappen we over op de bijna klankzuiver woorden. Daarna komen de klankregels erbij en dan de grammaticale regels en de leenwoorden en tot slot oefenen we met de visuele inprenting. Ieder onderdeel wordt gigantisch verfijnd. We gaan pas door als een kind een onderdeel beheerst. Tijdens de behandelperiode wordt niet verder gegaan dan het groepsniveau van de klas.
- A: Hoe ga je vervolgens met het kind aan het werk?
- B: We beginnen met de klank- kleurkoppeling. Kinderen leren dan de lange klanken, de korte klanken, de twee- tekenklanken (ei/ij, au/ou, eu, ui, ie, oe) de drie- tekenklanken (aai/ ooi/ oei), de medeklinkers en de rest klinkers (eeuw/ ieuw/ uw) te koppelen aan een kleur (Carla laat ons een kaart zien waarop deze kleuren staan). Er zijn ook nog buitenlandse klinkers, zoals de c/ q/ x/ y. We gebruiken hierbij meteen de gekleurde blokjes en daarmee leer ik de kinderen het blokken. Het kind moet het woord meteen nazeggen. Niet hakken en plakken, maar meteen blokken. Bij het blokken hoeft het kind niet aan de lettervorm te denken, want kinderen hebben ook moeite met het automatiseren van de lettervorm bij het schrijven. Het aanleren van de kleuren begint altijd zonder regels. De kinderen pakken de klank- kleurkoppeling altijd heel snel op. We leren de kinderen dus over de taal na te denken en de "taalleerder" wordt dan "taaldenker". We beginnen daarna met woorden met één klankgroep, zoals tak, muis, loop. De kinderen gaan deze woorden in een auditief dictee blokken en we laten ze ook in eenvoudige teksten de klanken in het woord kleuren met stiften. (Carla doet ons het blokken voor en laat ons een tekst zien waarin het kind heeft gekleurd). We bieden de kinderen ook veel pseudowoorden aan, zodat ze vooral gaan letten op de klankstructuur en niet op de betekenis van het woord.
- A: De klankzuivere periode is ons duidelijk. Maar hoe ga je dan verder?
- B: Na de basis komen we in de bijna klankzuivere periode met de stomme klinkers (e/ ig/ lijk) en de klankverkleuringen op –r en –l zoals de eer/ oor/ eur, de eel/ ool/ eul en de klankverkleuringen in woorden als berg en help.
- A: Kun je dit voordoen met de blokken?
- B: Voor de /eer/ pak je twee gele blokjes en een blauw blokje. We leren dit aan door het te visualiseren met een spoeier door de /ee/ te zetten, omdat de /r/ de klank /ee/ verkleurd. Bij de stomme e pakken we een oranje blokje.
- A: Hoe gaat het dan verder met de regels?
- B: Taalhulp schermt de regels af voor extern gebruik. Er mag ook niets gekopieerd worden uit de regelmap, maar ik kan er wel kort wat over vertellen. De regels zijn

compact geformuleerd. Ze worden weergegeven door middel van een pictogram met een korte regeltekst. De kinderen leren vervolgens de klankregels van de ch/g, de f/v en de s/z. En daarna leren ze de grammaticale regels, zoals de woordverlenging bij de d/t en de werkwoordspelling en de slot –n. De moeilijkste regel is de korte klinkerregel. Het kind moet het woord eerst in klankgroepen verdelen. Na een korte klinker schrijf je minstens twee medeklinkers behalve aan het einde van een woord. Hoor je één medeklinker, verdubbel dan die medeklinker. Verdubbel nooit na een stomme klinker, een twee- tekenklank en een lange klinker (Carla doet dit voor met een aantal woorden en laat daarbij zien hoe ze de blokken gebruikt. Op de regelkaart zien we dat er een driehoek door het woord staat). Een andere moeilijke regel is de lange klinkerregel. Daarvan zijn er twee. Komt er na de lange klinker maar één medeklinker gevolgd door een klinker, schrijf dan de lange klinker met één letter (Carla doet ons een paar woorden voor met de blokken. Op de regelkaart zien we hier een cirkel door het woord). De tweede lange klinker regel is: Aan het eind van een woord schrijf je de lange klinker met één letter, behalve de /ee/ die schrijf je met twee. Na de grammaticale regels komt de leenwoordspelling aan bod. Alle woorden die niet volgens de Nederlandse klank- tekenkoppeling worden gelezen worden tot de leenwoorden gerekend. Zoals de /ou/ en de /ch/ in douche en de /au/ en de /ch/ in chauffeur. En uiteindelijk oefenen we nog met de visuele inprenting. Daarvoor geef ik de kinderen een kaartenbakje met daarin de ij/ei, ou/au, de v/f en de s/z aan het begin van een woord. Ze mogen daarin dan woorden verzamelen die met deze klank geschreven wordt.

A: We hebben nu de blokken gezien. Zij er nog andere materialen? (vraag 2)

B: Ik heb hier nog de springpleinen. Daarmee kan een kind het woord springen (Carla doet dit voor met een kangoeroe en gekleurde rondjes, ze laat de kangoeroe springen van het ene gekleurde rondje naar het andere gekleurde rondje, op de klanken van een woord). Ik heb ook flitskaartjes en regelkaartjes waarmee we oefenen (ze laat het zien). Aan het eind van de les doen we vaak een spelletje, bijvoorbeeld ganzenbord waarbij kinderen zelf woorden moeten bedenken met de items waarop ze komen (Carla laat dit zien. Ze gooit met de dobbelsteen 3 en komt op een vakje met /ng/ en verzint nu drie woorden met /ng/). De kinderen kunnen ook aan het einde van de les even op de computer werken met woordenhaai. Dan heb ik even de tijd om het huiswerk op te schrijven. Er is ook nog een computerprogramma van de F&L-methode®. Hier zit een logboek in per kind waarmee ik onderdelen klaar kan zetten. Het houdt ook de vorderingen bij (Carla laat het zien op een computer die ze van te voren al klaar had gezet).

A: Wat wil Stichting Taalhulp bereiken met de F&L-methode® ? (vraag 3)

B: We willen kinderen met lees- en spellingsproblemen helpen met deze methode. We denken ook dat kinderen met ernstige dyslexie door een externe behandelaar moeten worden begeleid in de zorg. We willen bereiken dat kinderen op basis van succeservaringen leren om te gaan met hun dyslexie en ze toch vooruit te helpen waardoor ze uiteindelijk begrijpende lezers worden.

A: Pakken jullie ook het begrijpend lezen aan?

B: Ja zeker, de kinderen krijgen bij ons teksten met vragen. Ze moeten eerst de tekst lezen en vervolgens de vraag. Deze vraag geven ze een kleur en ze zoeken in de

tekst het antwoord op de vraag. Staat het antwoord precies in de tekst dan geven ze dit in de tekst dezelfde kleur. Staat het antwoord er ongeveer dan zetten ze voor de

kantlijn een gekleurde streep. De volgende vraag krijgt een andere kleur. We dwingen hiermee de kinderen het antwoord uit de tekst te halen en nauwkeurig te lezen.

- A: Wat doe je als het kind moeite heeft met het lezen van de tekst?
- B: De tekst mag ook voorgelezen worden of van een CD geluisterd worden. Tijdens het luisteren moet het kind altijd bijwijzen.
- A: Merk je dat kinderen vooruitgaan door de behandeling?
- B: Ik heb ervaren dat het de grootste vooruitgang geeft op het gebied van spelling. Met het lezen ben je veel langer bezig wil je vooruitgang boeken. We letten bij het lezen vooral op het nauwkeurig lezen en niet op het tempo en dit adviseren we de ouders ook. Plezier in lezen vind ik heel belangrijk. De motivatie voor het onderwerp is van belang bij het kiezen van een boekje.
- A: Als scholen “Taal in Blokjes”, de schoolversie van de F&L-methode® hebben aangeschaft op welke wijze kunnen zij dit dan gebruiken als ondersteuning van het reguliere lees- en spellingonderwijs? (vraag 4)
- B: Taal in Blokjes is met name voor groep 3 bedoeld. Je kunt ermee de zwakke leerlingen begeleiden. Intensieve behandeling bij Taalhulp blijft voor deze kinderen wel noodzakelijk. Het is niet ter vervanging van de lees- of spelmethode, maar een aanvulling die je kunt in zetten voor de kinderen die uitvallen. Er zit een duidelijke handleiding bij met oefeningen. En een werkboek om in te werken. De kinderen leren vooral de klank- tekenkoppeling. Leerkrachten moeten wel leren met deze materialen om te gaan. Dit kan met de workshop: Klanken in kleuren.
- A: Op welke wijze kunnen scholen lees- en spellingproblemen bij taalzwakke kinderen en kinderen met een hardnekkig lees- en/of spellingprobleem aanpakken met “Taal in Blokjes” ? (vraag 5)
- B: Dat kan zowel in de klas als in de RT. In de klas raad ik bij de instructies aan de kleuren gelijk aan te bieden bij het aanbod van de klanken van de eigen methode en het duidelijk visualiseren van de klanken door de klank- kleurkoppeling op te hangen. De klanken moeten ook benoemd worden als lange klank, korte klank, twee tekenklank en medeklinker. Dit om meteen een duidelijke structuur aan te geven. Bij de extra interventies in de klas of bij de RT kan dit aangevuld worden met het kleuren en het blokken. Ik raad aan verklankend te schrijven bij de woorden. Door het blokken worden bij het schrijven minder letters weggelaten. Tijdens een dictee kunnen kinderen aan de instructietafel bij de leerkracht zitten, zodat de leerkracht het tempo aan het kind aan kan passen. Je kunt ervoor kiezen om de dictees alleen te laten blokken, zodat er niet gedacht hoeft te worden over de schrijfvorm. Kinderen die de lettervormen beheersen kunnen na het blokken de woorden opschrijven.
- A: Met welk doel heeft de Stichting Taalhulp de schoolversie “Taal in Blokjes” ontwikkeld? (vraag 6)
- B: Veel scholen vroegen om materialen om kinderen op deze wijze op school ook te helpen. Het gaat hierbij dan om de lichtere gevallen van dyslexie. We hopen hiermee natuurlijk ook een grotere naamsbekendheid te krijgen om een breder publiek te kunnen helpen.
- A: Wat zouden scholen kunnen bereiken met “Taal in Blokjes”? (vraag 7)
- B: Scholen kunnen dit materiaal gebruiken bij het geven van interventies op schoolniveau. Hiermee bedoel ik scholen de kinderen met lichte lees- en spellingproblemen zelf kunnen begeleiden. Kinderen met dyslexie moeten door een

externe dyslexiebehandelaar behandeld worden en als ze dan op school al gewerkt hebben met Taal in Blokjes dan is dat een goede voorloper op de behandeling bij Taalhulp.

Bijlage 4

Vragen interview kinderen

Inleiding van het interview

Stichting Taalhulp heeft een schoolversie ontwikkeld voor de groepen 3. Momenteel ben ik aan het onderzoeken in hoeverre deze schoolversie een goede aanvulling kan zijn op leren lezen en spelen in de groepen 3.

Met behulp van dit interview wil ik te weten komen hoe Stichting Taalhulp werkt met de F&L-methode®. Tevens wil ik weten wat de kinderen aan mij adviseren ten aanzien van de werkwijze van Stichting Taalhulp in de groepen 3 op onze school.

De vragen:

- 1) Kun je me uitleggen op welke manier Stichting Taalhulp je heeft leren werken met de kleuren en de klanken?
- 2) Welke materialen heb je daarbij gebruikt?
- 3) Gebruik je deze materialen nu ook in de klas?
- 4) Wat heb je bereikt door op deze manier met de klanken en kleuren te werken?
- 5) Pas je het geleerde toe bij het lezen of het spellen? Zo ja, wanneer?
- 6) Kun je een voorbeeld geven?
- 7) Op welke manier denk jij dat we op onze school deze werkwijze zouden kunnen gebruiken bij het leren lezen en spellen in de groep 3 (en 4)? .
- 8) Wat zouden wij als school kunnen bereiken als we kinderen ook op deze manier in groep 3 (en 4) zouden leren lezen en spellen?
- 9) Zouden alle kinderen er wat aan hebben of alleen de kinderen die ernstige problemen hebben met lezen en/of spellen?

Bijlage 5

Uitwerking interviews kinderen

Inleiding van het interview

Jij krijgt voor je dyslexie begeleiding bij Stichting Taalhulp.

Stichting Taalhulp heeft een schoolversie ontwikkeld voor de groepen 3 en 4. Momenteel ben ik aan het onderzoeken of deze schoolversie en het werken met klanken en kleuren een goede aanvulling kan zijn op leren lezen en spelen in de groepen 3.

Met behulp van dit interview wil ik te weten komen hoe Stichting Taalhulp werkt met de F&L-methode® en of het voor jou effect heeft gehad. Ook wil ik weten wat jij mij adviseert over de werkwijze van Stichting Taalhulp in de groepen 3 op school.

Interview 1

A: Leerling 1, een meisje in groep 5. Ze krijgt nu begeleiding bij Stichting Taalhulp.

B: Interviewer

B: Kun je me uitleggen op welke manier Stichting Taalhulp je heeft leren werken met de kleuren en de klanken? (vraag 1)

A: Eerst heb ik de kleuren geleerd en gelijk met de blokjes gewerkt. Nu zie ik de kleuren in mijn hoofd en kleur ik niet meer bij het lezen.

B: Hoe heb je dit kleuren en blokken geleerd?

A: De kleuren stonden op een kaart die ik kreeg en ik ging dit ook oefenen met flitskaartjes met de kleuren. Ook moest ik de woorden kleuren.

B: Waar moest je dit kleuren?

A: Ik kreeg een hoop bladen waar ik het kon kleuren en ook in boekjes. Ik moest steeds gelijk de blokjes erbij pakken. De juf zegt dan een woord en ik ga dit namaken met de blokjes.

B: Kan je voor mij dit blokken voordoen?

A: Ja hoor, je hebt het woord bloem. Eén blauwe, nog een blauwe, twee rode, die horen bij elkaar en een blauwe. Hierna kan ik het goed schrijven.

B: Kan je het anders niet zo goed schrijven?

A: Nou, ik doe het nu in mijn hoofd. Ik zie dan de kleuren in mijn hoofd. Ik ga dan geen letters vergeten. We doen ook spelletjes.

B: Weet je een spelletje?

A: Ja, springplein.

B: Wat is dat?

A: Dat is een kaart met een geel, een rood, een groen en oranje vak erop. Als je dan een woord hebt, moet je springen op de goede vakken.

B: Kan je me dit laten zien hoe dit gaat?

A: Ja hoor. Je hebt bijvoorbeeld het woord apen, dan spring je op geel en dan op oranje.

B: Weet je ook een langer woord?

A: Krokodil. Dan zie ik geel, geel en groen en dan weet ik ook hoe ik het schrijf.

B: Hoef je dan niet alle letters te doen?

A: Nee, want als ik de klinkers weet, gaat het goed. Eerst kon ik dit woord niet.

B: Wat heb je voor regels geleerd?

A: Een heleboel, maar ik heb alles in mijn map staan. Zou ik vanmiddag mijn map meenemen naar school? Ik kan dan alles wat ik heb wel meenemen en dan kom ik wel even langs.

B: Dat zou fijn zijn. Zou ik dan eerst de andere vragen afmaken?

A: Ja

B: Welke materialen heb je gebruikt of gebruik je nog? (vraag 2)

A: Ik heb blokjes en stiften. Ik heb dus die map en op school heb ik een Daisyspeler en ik gebruik thuis Sprint op de computer.

B: Heb je de Daisyspeler en Sprint van Stichting Taalhulp?

A: Nee, de Daisyspeler hebben mijn ouders gekocht en mijn moeder heeft me dit geleerd. Bij Stichting Taalhulp leer ik Sprint, maar dit gebruik ik alleen thuis. Op school heb ik de Daisyspeler.

B: Gebruik je naast de Daisyspeler ook andere materialen in de klas? (vraag 3)

A: Soms gebruik ik nog de blokjes. Eigenlijk niet op school, maar thuis bij mijn huiswerk. Mijn map heb ik ook thuis. Hier heb ik hem elke dag nodig. Als ik op school iets nodig heb, dan krijg ik dit van Stichting Taalhulp en doe ik het in mijn la of de juf plakt het op mijn tafel.

B: Kan je een voorbeeld geven?

A: De kaart met de kleurtjes, maar die gebruik ik eigenlijk niet meer en een kaartje om d/p uit elkaar te halen en ook een kaartje met eer/oor eur. De juf heeft dit op mijn tafel geplakt met van dat plastic. Dat vind ik wel handig, dan kan ik hiernaar kijken.

B: Zou je nog meer materialen willen voor in de klas?

A: Ik weet niets meer.

A: Wat heb je bereikt door op deze manier met de klanken en kleuren te werken?

B: Kleur werkt héél goed. Ik weet dan hoe ik een woord moet schrijven. Zonder kleur zou dit echt niet lukken. Je kan met de blokjes ook hele lange woorden maken en dan weet ik ook hoe ik het moet schrijven. Zonder blokjes weet je niet hoe je een word schrijft. Je gaat letters vergeten.

B: Hoe bedoel je?

A: Je weet hoeveel letters er zijn. Je kan tellen of je geen letter bent vergeten. Je haalt ook niet zo snel letters door elkaar.

B: Gebruik je wat je hebt geleerd bij Stichting Taalhulp bij het lezen of het spellen? (vraag 5)

A: Bij het lezen doe ik het niet meer. Alleen bij schrijven.

B: Kun je een voorbeeld geven? (vraag 6)

A: Ik gebruik het bij een toets, bij spelling, bordrij en taal.

B: Maar je zegt net dat je geen blokjes hebt.

A: Nee, maar ik denk de kleuren er dan bij. Als de juf de bordrij opschrijft, denk ik aan de kleurtjes en dan gaat het heel goed.

B: Op welke manier denk jij dat we op onze school deze werkwijze zouden kunnen gebruiken bij het leren lezen en spellen in groep 3?

A: Bij het leren van de letters ook de kleuren doen. Je leert dan gelijk veel meer en het is ook veel handiger. In groep 4 of 5 wordt het moeilijker, dan weet je in groep 3 al de kleuren en hoe je het niet meer te leren.

B: Zou je ook in groep 3 het blokken willen aanbieden?

A: Ja

B: Hoe zou je dit dan doen?

A: Gelijk de blokjes erbij doen. Dan gaan ze niet zo snel letters vergeten.

B: Wat zouden wij als school kunnen bereiken als we kinderen ook op deze manier in groep

3 zouden leren lezen en spellen? (vraag 8)

A: Héél veel, maar ik kan even niets verzinnen. Je kan wel makkelijker een woord onthouden.

B: Hoe bedoel je dat?

A: Als je het woord met blokjes doet, vergeet je niet zo snel wat je op moet schrijven.

B: Was het beter geweest als jij het ook gelijk geleerd had in groep 3?

A: Ja, nu duurde het heel lang voordat ik de kleuren wist en dan had ik nu hoger gezeten met mijn AVI.

B: Zouden alle kinderen er wat aan hebben of alleen de kinderen die ernstige problemen hebben met lezen en/of spellen?

A: Alle kinderen.

B: Waarom denk je voor alle kinderen?

A: Dan komen ze ook hoger met de AVI. In groep 4 of 5 wordt het ook veel moeilijker, dan weten ze de kleuren al.

Interview 2

A: Leerling 2, een meisje in groep 6. Ze heeft begeleiding gehad bij Stichting Taalhulp.

B: Interviewer.

B: Kun je me uitleggen op welke manier Stichting Taalhulp je heeft leren werken met de kleuren en de klanken?

A: Gewoon oefenen. Ik weet niet meer hoe ik dat geleerd heb met die kleurtjes. Ik heb ook heel veel ezelsbruggetjes geleerd.

B: Wat bedoel je daarmee?

A: Nou, je tekent een ei met een hoed in een doosje (Quinty tekent dit voor me) en dan heb je de /h/ van hoed, de /ei/ van ei, want de ei is één klank en de /d/ van doos, dus dan heb je /heid/.

B: Wat goed, weet je er nog meer?

A: Ja, bij cadeau, dan heb je de /e/ van een, /a/ van andere en /u/ van uitweg.

En je hebt: Ach, och wat een pech heeft dat joch toch. Hij stoot zich en ik juich en lach toch, kuch. En: Hoor je hem kort, twee op het bord, hoor je hem lang, één op de gang.

B: Ik kom nog even terug op de kleuren. Heb je ook met de blokjes leren blokken?

A: Ja, maar dat doe ik nu niet meer.

B: Waarom doe je het nu niet meer?

A: Ik ben nu heel goed.

B: Welke materialen heb je gebruikt bij Stichting Taalwerk?

A: Werkbladen, de kaart met de kleuren, blokjes en de computer. Ik doe soms ook woordenhaai. Ik heb ook een map.

B: Wat zit er in je map?

A: Mijn huiswerk van Stichting Taalhulp, regels en dictees.

B: Wat bedoel je met dictees?

A: Ik moest iedere keer bij Stichting Taalhulp dictees doen. Ik moest dan een woord nazeggen, blokken en opschrijven. Ook moest ik uitleggen waarom ik het zo ging schrijven.

B: Gebruik je de materialen nu ook in de klas?

A: Nee, niet meer. Ik denk wel aan de regels van Stichting Taalhulp bij de regels op school. Als de juf een regel uitlegt, denk ik nog wel eens aan de kleuren. Ik zou die kaart met

kleuren wel weer op mijn tafel willen. Mijn map wil ik eigenlijk ook wel weer op school. Is toch wel handig. Ik gebruik hem nu alleen thuis om te oefenen, want daar heb ik hem elke dag nodig. Ik moest wel elke dag oefenen van Stichting Taalhulp. Nu doe ik dat niet meer. Soms ga ik nog wel met mijn moeder in de map kijken.

B: Wat heb je bereikt door op deze manier met de klanken en kleuren te werken?

A: Héél veel. Bij Stichting Taalhulp ga je heel lang met één regel door. Iedere keer wordt het herhaald. We gaan pas verder met de volgende als ik het snap. Ik ben nu gestopt bij Stichting Taalhulp, maar ik ga misschien in groep 8 weer terug.

B: Waarom denk je dat je weer terug gaat?

A: Nou, dan ga ik bijna naar de middelbare en dan kan ik nog even oefenen en heb ik ook meer regels geleerd.

B: De dingen die je geleerd hebt bij Stichting Taalhulp gebruik je dit bij het lezen of bij het spellen?

A: Ik gebruik het bij de bordrij en dictees. De juf gebruikt niet de regels van Stichting Taalhulp.

B: Wat vind je hiervan?

A: Goed. De regels helpen heel goed, maar soms is de regel van school makkelijker, dan kan ik kiezen.

B: Kun je een voorbeeld geven?

A: Nee

B: Op welke manier denk jij dat we op onze school deze werkwijze zouden kunnen gebruiken bij het leren lezen en spellen in de groep 3?

A: Zou ik doen. Lijkt me heel slim. Korte klanken zijn klanken die kort klinken, gelijk de kleur erbij.

B: En het blokken?

A: Blokjes liever in het midden van het jaar. Ze kennen anders toch nog niet alle letters. Eerst alle letters leren met de kleuren erbij. Als ze de kleuren kennen, dan de blokjes erbij doen.

B: Wat zouden wij als school kunnen bereiken als we kinderen ook op deze manier in groep 3 zouden leren lezen en spellen?

A: Heel veel. Bij mij duurde het heel lang voordat ik de kleuren wist. Kinderen zullen minder fouten gaan maken.

B: Heeft het jou geholpen?

A: Ja, en dan was ik eerder klaar geweest.

B: Zouden alle kinderen er wat aan hebben of alleen de kinderen die ernstige problemen hebben met lezen en/of spellen?

A: Alle kinderen natuurlijk.

B: Waarom alle kinderen?

A: Je weet toch niet of ze goed zijn? Dit moet je toch eerst weten? Oh ja, ik weet nog wel iets goeds. Je moet de kinderen wel eerder testen.

B: Wat bedoel je met eerder testen?

A: Bij mij duurde het heel lang voordat ik wist dat ik dyslexie heb. Daarom kon ik het in het begin niet zo goed en het had mij heel goed geholpen als ik eerder was begonnen en dan was het veel makkelijker geweest.

Bijlage 6

Uitwerking telefoongesprek voorbeeldschool

Tijdens een telefonisch contact heeft mijn mede student Anjetta een gesprek gevoerd met de intern begeleider van de voorbeeldschool. We hebben voor dit telefonisch contact niet van te voren vragen kunnen stellen. De bedoeling was immers om tot een afspraak te komen en niet om telefonisch een gesprek te voeren.

- A: U spreekt met Anjetta Berkelmans. Spreek ik met S?
- S: Ja.
- A: Zou ik u iets mogen vragen over de manier waarop jullie Taal in Blokjes hebben ingevoerd op jullie school?
- S: Haha. Ik kan niet veel over de inhoud vertellen, wel over het verloop.
- A: Over de inhoud weet u niet zoveel?
- S: Ik weet niet wat je verwacht.
- A: Nou, ik ben een student aan de Fontys hogescholen en doe een Master SEN opleiding en ben aan het onderzoeken in hoeverre TIB een goede aanvulling kan zijn op de methodes die op onze scholen worden gebruikt.
- S: Heb je een tijdje geleden niet een mailtje gestuurd.
- A: Ja, ik heb een mailtje gestuurd.
- S: Mijn collega heeft daar al op geantwoord.
- A: Oh, is daar al op geantwoord?
- S: Ja, dat dacht ik wel, maar ik wil best antwoord geven, alleen we hebben niet heel veel te vertellen, omdat wij hier van alles hebben gereorganiseerd en het is al weer een tijd geleden dat dit is opgezet en daar waren wij allebei niet bij en een heleboel mensen die hier werken ook niet. Het is heel nuttig gebleken en er zijn ook nog collega's die ermee werken en weten hoe het moet en we hebben de laatste jaren steeds geprobeerd met Stichting Taalhulp contact te leggen om de boel weer op te halen, maar dat is ons niet gelukt. Ze hebben nu wel een schoolversie ontwikkeld en dat ziet er heel mooi uit. Eigenlijk is het een logopediemethode, daar richt het zich voornamelijk op. Ze hebben hier toen de cursus gegeven en daar is nooit echt een handleiding voor gekomen of iets, dus je kunt het niet goed doorgeven
- A: Nee, dat is natuurlijk heel lastig
- S: Dat is heel lastig, dus wij zijn nu op een punt dat wij er waarschijnlijk van af stappen hoe jammer dat ook is en iets vergelijkbaar iets op het oog hebben, namelijk PiSpello. Dat lijkt er een beetje op.
- A: Hoe heet dat?
- S: Pi-Spello. Pi net als het Pi dictee en dan Spello.
- A: Oke, en dat hebben jullie zelf ontwikkeld?
- S: Nee, dat hebben wij niet ontwikkeld, dat is al ontwikkeld en je geeft ook de klanken een kleurtje. Dat zit er ook in en ze hebben ook een website met google dan kom je er vrij snel achter.
- A: Okee
- S: De kleurtjes komen er ook bij kijken, maar wat ze niet hebben is het blokken en dat is wel jammer, dat daadwerkelijke blokken.
- A: Dan zou je eventueel de blokken van Taalhulp kunnen gebruiken

- S: Daar denk ik dan ook stiekem aan, maar dat moeten we maar even bekijken, want misschien moeten we het blokken dan maar opgeven. Voor de spelling werd het nog het meeste gedaan. Het inzetten bij de spelling. Dan gaan ze iedere keer een dicteetje blokken, eerst voorblokken, dan zelf blokken en dan opschrijven dat doet heel veel voor het auditieve bewustzijn, dan leer je echt van. De resultaten gaan echt omhoog.
- A: Ja
- S: Vooral met spelling natuurlijk, maar dan is het echt een heel goed middel. Oh ja, wat ook nog een punt is voor ons om er waarschijnlijk van af te stappen is dat de schoolversie ophoud bij groep 4, dus alles wat erna komt, daar moet je dan weer wat anders voor gaan verzinnen. En Pi-Spello loopt door tot groep 8.
- A: Oké, daar ga ik zeker eens naar kijken, een goede tip. Ik ben voor dit onderzoek dan gericht op groep 3 en 4, voor ons is dat dus precis prima, maar ik krijg nu ook al vragen van leerkrachten uit de bovenbouw hoe gaan wij er dan mee verder. Ik heb ook een gesprek gehad met een behandelaar van stichting Taalhulp. Ze houden dus de echte F&L-methode®, hun regels, hun opbouw, geheim. Ze vinden je moet goed worden opgeleid, wil je wat kunnen doen en niet iedereen kan dat zo maar en het is natuurlijk ook een financiële kwestie. Maar op ons leerkrachten wordt verwacht dat wij alle kinderen passend onderwijs geven. Dus kinderen die taalzwak of dyslectisch blijken te zijn, moeten wij goede hulp geven en dan kiezen wij natuurlijk ook iets dat effectief is gebleken en zo kwamen we bij Stichting Taalhulp terecht. Ik vond namelijk een artikel in: van horen zeggen met als titel: Taal in blokjes en het is natuurlijk best al oud, maar zo kwam ik dus aan jullie adres.
- S: Jullie dachten zei doen het al en ja.... Maar het is niet echt meer zo.
- A: En de manier waarop jullie beschrijven hoe jullie het aanpakken, is nog wel iets waar scholen iets mee kunnen. En die mevrouw van Taalhulp zei jullie kunnen een workshop doen en dan samen kijken hoe gaan we dit aanpakken en hoe kunnen we hier verder mee.
- S: Die hulp krijg je gewoon niet van Stichting Taalhulp, dat gaat heel moeizaam en dat is toch wel heel belangrijk. Wat wij wel gedaan hebben door de hele school is die kleuren, rode klanken, gele klanken en ... Die blokjes liggen door de hele school. Dus het heeft wel zijn sporen achtergelaten en sommige mensen die de scholing hebben meegemaakt die doen die spelletjes nog, die doen er dingen mee. Alleen die kunnen het niet overdragen.
- A: Zou het een idee zijn om dan nog een keer met het hele team een workshop te doen en dingen opnemen, dat je steeds met nieuwe mensen alles kan bekijken?
- S: Er is al iemand geweest, dat was dan een student van Taalhulp maar die kon ons ook niet echt verder helpen. Dus dat was geen goede PR.
- A: Wat jammer hè?
- S: Ja, want het is absoluut heel nuttig om de taal ook visueel te maken en als je dan een goed product hebt wat niet goed werkbaar is omdat het niet overdraagbaar en gebruiksvriendelijk is dan moet je weer op zoek naar iets anders. Dus vandaar dat wij nu onderzoeken of we met Pi-Spello gaan werken. Dus ja, u heeft vast niet veel aan mijn antwoord.
- A: Nou, dat is wel een hele goede tip hoor, voor mijn onderzoek, want ik moet natuurlijk ook nadenken over de gebruiksvriendelijkheid voordat ik iets kan aanbevelen. Hoe leerkrachten ermee moeten en kunnen werken dat moeten ze natuurlijk dan wel leren en toepassen en die kennis moet vast worden gelegd zodat ook volgende

leerkrachten ermee kunnen blijven werken. Dus in die zin heeft u mij prima geholpen.
Heel hartelijk dank voor u tijd en veel succes met Pi-Spello.

S: Graag gedaan en succes met het onderzoek.

Bijlage 7

Vragen voorbeeldschool.

- 1 Op welke wijze werken jullie met TIB in jullie school?
- 2 Hoe wordt de methode ingezet?
 - Klassikaal voor alle kinderen
 - Als individueel interventiemiddel in de klas
 - Als individueel interventiemiddel in de RT?
- 3 Met welke materialen van TIB wordt er gewerkt?
- 4 Hebben jullie eigen materialen ontwikkeld ter ondersteuning van TIB?
- 5 Hoe hebben jullie deze methode ingevoerd?
- 6 Hebben jullie de invoering geëvalueerd? Wat zijn jullie bevindingen?
- 7 Hebben jullie tips of adviezen voor scholen die TIB in willen zetten?

Bijlage 8

Uitwerking filmpje Leraar 24

RT = Yvonne Niesten, remedial teacher op de Van Koetsveldschool in Amsterdam
K = het kind
TB = Thalita Boumans
S = Spreker in het filmpje

RT: We gaan vandaag een verhaal lezen.

K: Ja

RT: Maar eerst mag je de klinkers kleuren. Dus de korte klinkers maak je groen. De lange klinkers maak je geel en de twee- tekenklinkers maak je rood.

K: Ja

RT: De medeklinkers hoef je vandaag niet te kleuren. Oké, ga maar beginnen.

S: Voor kinderen uit het speciaal onderwijs met dyslectische kenmerken is het aanleren van technisch lezen en spellen zeer moeilijk. “Taal in Blokjes” is een methode die hierbij kan helpen. Door het gebruik van kleuren en blokken leren de kinderen een klank aan een teken koppelen en is zien zo de structuur van woorden.

TB: “Taal in Blokjes” is ontwikkeld voor leerlingen op het basisonderwijs en speciaal basisonderwijs. Het is speciaal ontwikkeld voor gebruik op scholen. “Taal in Blokjes” is een onderdeel van de F&L-methode® dat in 1987 is ontwikkeld vooral voor de behandeling van kinderen met dyslexie. “Taal in Blokjes” is ook geschikt voor het speciaal onderwijs omdat het een multi-sensorieële methode is. Het maakt gebruik van het auditieve en visuele en tactiele kanaal en in het algemeen is bekend dat op hoe meer mogelijke manieren je iets aanbied, hoe beter iets geleerd of onthouden kan worden.

V: Op de van Koetsveldschool in Amsterdam gebruikt de remedial teacher Yvonne “Taal in Blokjes” om een leerling te helpen met technisch lezen en spellen.

K: Nu snap ik echt die verhaaltjes en eerst snapte ik die verhaaltjes niet. Ik lees ze gewoon en bij een zin maakte ik het niet af, omdat ik, omdat het moeilijk was.

RT: Aanvankelijk maakte het bij de klank gekoppeld aan het teken en het teken aan de klank, dus bij het lezen en spellen helpt het categoriseren van kleuren. Waar het ook heel erg bij helpt is bij de structuren woorden omdat kinderen met dyslectische kenmerken vaak auditief wat slechter zijn, maar visueel wel sterker en vaak ook ruimtelijker en met die blokjes bouw je letterlijk woorden, dus het is motorisch bezig zijn, is dat een ondersteuning.

RT: We gaan wat woorden bouwen met de blokjes. Ik zeg een woord en jij hakt het in stukjes. Dus elke keer als je een blokje pakt, zeg je ook welke klank erbij hoort.

K: Ja

RT: Tot je het hele woord hebt. Ja? Het is een woord uit de tekst die je net hebt gelezen. Oké. Het eerste woord is /kwijt/.

K: /k/ /ij/

RT: Ik merk aan een aantal dingen dat het aanslaat bij leerlingen. Sowieso zijn ze een leesachterstand hebben die groter is dan de meeste kinderen in het ZML hebben en dyslectische kenmerken hebben, dan is het automatiseren vaak een probleem van de

klank- tekenkoppeling. Dus het moet eindeloos herhaald worden. Vaak haken kinderen hier dan af of de leerkracht, omdat je eeuwig geduld moet hebben en door het leuke materiaal kun je het eindeloos herhalen en merk je ook dat kinderen het sneller oppikken. Kinderen die voorheen al heel lang geoefend hadden om die klank- tekenkoppeling voor elkaar te krijgen en waarvan de leerkracht zei: "Ik weet het echt niet meer, wil jij het nu eens proberen", dan kwam het in korte tijd voor elkaar met de blokjes.

K: /sch/ /u/ // /d/ schuld

TB: Bij "Taal in Blokjes" moet je erop letten dat je vooral heel veel met de klanken blijft werken. Dat naast de werkboekjes is bijvoorbeeld een handleiding een werkblad die auditieve oefeningen gegeven worden en dat ook met het bouwen van blokken, dat de kinderen ook altijd blijven verklanken en ook met lezen dat er ook de nadruk is op het inkleuren van woorden en op het hardop lezen, in ieder geval regelmatig hardop lezen. Iets anders waarop gelet moet worden, is dat er niet al te veel de nadruk legt op alleen het bouwen van woorden of het spellen of op het lezen, maar het is een geïntegreerde methode, waarbij de werkvormen voor het lezen ook het spellen bevorderen en de werkvormen voor spellen ook het lezen ondersteunen. Dus je moet altijd beide kanten blijven gebruiken. En een mogelijke valkuil is dat er te veel methodes naast elkaar worden gebruikt. Het is heel goed te combineren met andere methodes, maar daarbij moet je wel heel goed de woordstructuren in de gaten houden. Woorden zijn woorden zolang de woordopbouw in de gaten gehouden wordt, kan het heel goed gecombineerd worden met andere methodes, maar je moet wel in de gaten houden dat de didactiek niet heel verschillend is of goed aangepast kan worden en dat de woordniveaus niet door elkaar worden gegooid, zodat het bijvoorbeeld iets te moeilijk is of juist weer te makkelijk.

RT: Je hebt eigenlijk dit gedaan: /sch/ /u/ /t/.

K: Ja.

RT: Welke ben je dan vergeten?

K:

RT: Welke letter hoor je na de /u/?

K: //.

RT: Juist, doe hem er maar tussen.

K: dus /schuld/

RT: Het maakt heel erg gebruik van de sterke kanten van het kind. Het is heel aantrekkelijk door het bouwen en door de kleurtjes en mijn ervaringen zijn heel erg hoopgevend.

Bijlage 9

Enquête leerkrachten

Stichting Taalhulp en “Taal in Blokjes”

een enquête voor de leerkrachten van de groepen 3

Dyslexie is een stoornis die gekenmerkt wordt door een hardnekkig probleem met het aanleren en/of vlot toepassen van het lezen en/of het spellen op woordniveau (SDN, 2008). Hoewel dyslexie een stoornis is die nooit over kan gaan, is het belangrijk om kinderen met dyslexie adequate begeleiding te geven en de juiste hulpmiddelen aan te bieden. Op die manier kunnen de ernst van het lees- en/of spellingprobleem en de achterstand van een leerling beperkt blijven (Braams, 2004).

Wij gebruiken voor het aanvankelijk lezen de methode *Veilig Leren Lezen*.

Aan de universiteit van Utrecht werd vergelijkend onderzoek gedaan naar de resultaten van de in Nederland meest gebruikte methodes voor aanvankelijk lezen (Hol e.a. 1993). Opvallend is dat scholen die *Veilig Leren Lezen* gebruiken duidelijk het laagste percentage uitvallers hebben. Bij het meest recente vergelijkende onderzoek bleek dat leerkrachten met *Veilig Leren Lezen*, zowel bij technisch als begrijpend lezen een leeropbrengst realiseerden die boven het landelijk gemiddelde ligt (Blok en Otter, 1997).

Als aanvulling op *Veilig Leren Lezen* gebruiken wij bij het aanbieden van de klanken klankgebaren.

Momenteel ben ik aan het onderzoeken in hoeverre “Taal in Blokjes” van Stichting Taalhulp een goede aanvulling kan zijn op *Veilig Leren Lezen* en de klankgebaren én in hoeverre we met “Taal in Blokjes” een goede begeleiding kunnen bieden aan kinderen die uitvallen op de signaleringsmomenten van het Protocol Leesproblemen en Dyslexie en worden gezien als risicokinderen met (dreigende) leesproblemen.

“Taal in Blokjes” kan op 2 manieren ingezet worden:

- Als ondersteuning van het reguliere lees- en spellingonderwijs.
- Gecombineerd aanpakken van lees- en spellingproblemen bij taalzwakke kinderen en kinderen met een hardnekkig lees- en/of spellingprobleem in de klas of in de remedial teaching.

Door middel van deze enquête wil ik de beginsituatie van de leerkrachten van de groepen 3 in kaart brengen wat betreft Stichting Taalhulp, “Taal in Blokjes” en het gebruik van de klank-kleurkoppeling.

De resultaten van deze enquête wil ik gebruiken voor mijn Master SEN opleiding Dyslexiespecialist. Alle resultaten worden anoniem verwerkt.

Alvast bedankt voor het invullen.

Erna Beijer

Stichting Taalhulp en de F&L-methode®

	Ja	Nee
1. Heb je wel eens van Stichting Taalhulp gehoord?		
2. Zijn er kinderen in jouw klas, die begeleid worden door Stichting Taalhulp, nu of in voorgaande schooljaren?		
3. Heb je de website van Stichting Taalhulp wel eens bezocht?		
4. Weet je wat de F&L-methode® inhoudt?		
5. Ken je de klank- en kleurkoppeling die de F&L-methode® gebruikt?		
6. Stichting Taalhulp maakt gebruik van gekleurde blokken die voor een klank staan, ben je bekend met dit “blokken”?		
7. Met behulp van klankblokken kunnen woorden worden samengesteld. Kun je zelf het blokken toepassen bij het verdelen van woorden in klanken?		

Ruimte voor eventuele opmerkingen:

.....

.....

.....

.....

.....

De schoolmethode “Taal in Blokjes”

	Ja	Nee
1. Weet je dat Stichting Taalhulp een interventiemethode heeft ontwikkeld voor kinderen van groep 2 t/m 4?		
2. Heb je wel eens van “Taal in Blokjes” gehoord?		
3. Ken je de materialen die horen bij “Taal in Blokjes”?		
4. Heb jij met kinderen gewerkt met “Taal in Blokjes”?		

Ruimte voor eventuele opmerkingen:

.....

.....

.....

.....

.....

Het gebruik van klanken en kleuren binnen de groep

	Ja	Nee
1. Maak je bij het geven van instructies gebruik van de klank- en kleurindeling van Stichting Taalhulp?		
2. Gebruik je bij het aanbieden van de klanken flitskaartjes in de kleuren van Stichting Taalhulp?		
3. Hang je de aangeboden klanken op in de kleuren van Stichting Taalhulp?		
4. Maak je bij de individuele begeleiding van kinderen gebruik van de klank- en kleurindeling van Stichting Taalhulp?		
5. Zijn er, nu of in voorgaande jaren, kinderen die het blokken toepassen bij het schrijven van woorden in jouw klas?		
6. Zijn er kinderen in jouw groep die momenteel begeleid worden door Stichting Taalhulp en daarbij in jouw groep gebruik maken van hulpmaterialen van Stichting Taalhulp?		

Ruimte voor eventuele opmerkingen:

.....

.....

.....

.....

.....

Bijlage 10

Uitwerking enquête

Leerkracht 1

Stichting Taalhulp en de F&L-methode®

	Ja	Nee
1. Heb je wel eens van Stichting Taalhulp gehoord?		
2. Zijn er kinderen in jouw klas, die begeleid worden door Stichting Taalhulp, nu of in voorgaande schooljaren?		
3. Heb je de website van Stichting Taalhulp wel eens bezocht?		
4. Weet je wat de F&L-methode® inhoudt?		
5. Ken je de klank- en kleurkoppeling die de F&L-methode® gebruikt?		
6. Stichting Taalhulp maakt gebruik van gekleurde blokken die voor een klank staan, ben je bekend met dit "blokken"?		
7. Met behulp van klankblokken kunnen woorden worden samengesteld. Kun je zelf het blokken toepassen bij het verdelen van woorden in klanken?		

De schoolmethode "Taal in Blokjes"

	Ja	Nee
1. Weet je dat Stichting Taalhulp een interventiemethode heeft ontwikkeld voor kinderen van groep 2 t/m 4?		
2. Heb je wel eens van "Taal in Blokjes" gehoord?		
3. Ken je de materialen die horen bij "Taal in Blokjes"?		
4. Heb jij met kinderen gewerkt met "Taal in Blokjes"?		

Het gebruik van klanken en kleuren binnen de groep

	Ja	Nee
1. Maak je bij het geven van instructies gebruik van de klank- en kleurindeling van Stichting Taalhulp?		
2. Gebruik je bij het aanbieden van de klanken flitskaartjes in de kleuren van Stichting Taalhulp?		
3. Hang je de aangeboden klanken op in de kleuren van Stichting Taalhulp?		
4. Maak je bij de individuele begeleiding van kinderen gebruik van de klank- en kleurindeling van Stichting Taalhulp.		
5. Zijn er, nu of in voorgaande jaren, kinderen die het blokken toepassen bij het schrijven van woorden in jouw klas?		
6. Zijn er kinderen in jouw groep die momenteel begeleid worden door Stichting Taalhulp en daarbij in jouw groep gebruik maken van hulpmaterialen van Stichting Taalhulp?		

Leerkracht 2

Stichting Taalhulp en de F&L-methode®

	Ja	Nee
1. Heb je wel eens van Stichting Taalhulp gehoord?		
2. Zijn er kinderen in jouw klas, die begeleid worden door Stichting Taalhulp, nu of in voorgaande schooljaren?		
3. Heb je de website van Stichting Taalhulp wel eens bezocht?		
4. Weet je wat de F&L-methode® inhoudt?		
5. Ken je de klank- en kleurkoppeling die de F&L-methode® gebruikt?		
6. Stichting Taalhulp maakt gebruik van gekleurde blokken die voor een klank staan, ben je bekend met dit "blokken"?		
7. Met behulp van klankblokken kunnen woorden worden samengesteld. Kun je zelf het blokken toepassen bij het verdelen van woorden in klanken?		

De schoolmethode "Taal in Blokjes"

	Ja	Nee
1. Weet je dat Stichting Taalhulp een interventiemethode heeft ontwikkeld voor kinderen van groep 2 t/m 4?		
2. Heb je wel eens van "Taal in Blokjes" gehoord?		
3. Ken je de materialen die horen bij "Taal in Blokjes"?		
4. Heb jij met kinderen gewerkt met "Taal in Blokjes"?		

Het gebruik van klanken en kleuren binnen de groep

	Ja	Nee
1. Maak je bij het geven van instructies gebruik van de klank- en kleurindeling van Stichting Taalhulp?		
2. Gebruik je bij het aanbieden van de klanken flitskaartjes in de kleuren van Stichting Taalhulp?		
3. Hang je de aangeboden klanken op in de kleuren van Stichting Taalhulp?		
4. Maak je bij de individuele begeleiding van kinderen gebruik van de klank- en kleurindeling van Stichting Taalhulp?		
5. Zijn er, nu of in voorgaande jaren, kinderen die het blokken toepassen bij het schrijven van woorden in jouw klas?		
6. Zijn er kinderen in jouw groep die momenteel begeleid worden door Stichting Taalhulp en daarbij in jouw groep gebruik maken van hulpmaterialen van Stichting Taalhulp?		

Leerkracht 3

Stichting Taalhulp en de F&L-methode®

	Ja	Nee
1. Heb je wel eens van Stichting Taalhulp gehoord?		
2. Zijn er kinderen in jouw klas, die begeleid worden door Stichting Taalhulp, nu of in voorgaande schooljaren?		
3. Heb je de website van Stichting Taalhulp wel eens bezocht?		
4. Weet je wat de F&L-methode® inhoudt?		
5. Ken je de klank- en kleurkoppeling die de F&L-methode® gebruikt?		
6. Stichting Taalhulp maakt gebruik van gekleurde blokken die voor een klank staan, ben je bekend met dit "blokken"?		
7. Met behulp van klankblokken kunnen woorden worden samengesteld. Kun je zelf het blokken toepassen bij het verdelen van woorden in klanken?		

De schoolmethode "Taal in Blokjes"

	Ja	Nee
1. Weet je dat Stichting Taalhulp een interventiemethode heeft ontwikkeld voor kinderen van groep 2 t/m 4?		
2. Heb je wel eens van "Taal in Blokjes" gehoord?		
3. Ken je de materialen die horen bij "Taal in Blokjes"?		
4. Heb jij met kinderen gewerkt met "Taal in Blokjes"?		

Het gebruik van klanken en kleuren binnen de groep

	Ja	Nee
1. Maak je bij het geven van instructies gebruik van de klank- en kleurindeling van Stichting Taalhulp?		
2. Gebruik je bij het aanbieden van de klanken flitskaartjes in de kleuren van Stichting Taalhulp?		
3. Hang je de aangeboden klanken op in de kleuren van Stichting Taalhulp?		
4. Maak je bij de individuele begeleiding van kinderen gebruik van de klank- en kleurindeling van Stichting Taalhulp?		
5. Zijn er, nu of in voorgaande jaren, kinderen die het blokken toepassen bij het schrijven van woorden in jouw klas?		
6. Zijn er kinderen in jouw groep die momenteel begeleid worden door Stichting Taalhulp en daarbij in jouw groep gebruik maken van hulpmaterialen van Stichting Taalhulp?		

Leerkracht 4

Stichting Taalhulp en de F&L-methode®

	Ja	Nee
1. Heb je wel eens van Stichting Taalhulp gehoord?		
2. Zijn er kinderen in jouw klas, die begeleid worden door Stichting Taalhulp, nu of in voorgaande schooljaren?		
3. Heb je de website van Stichting Taalhulp wel eens bezocht?		
4. Weet je wat de F&L-methode® inhoudt?		
5. Ken je de klank- en kleurkoppeling die de F&L-methode® gebruikt?		
6. Stichting Taalhulp maakt gebruik van gekleurde blokken die voor een klank staan, ben je bekend met dit "blokken"?		
7. Met behulp van klankblokken kunnen woorden worden samengesteld. Kun je zelf het blokken toepassen bij het verdelen van woorden in klanken?		

De schoolmethode "Taal in Blokjes"

	Ja	Nee
1. Weet je dat Stichting Taalhulp een interventiemethode heeft ontwikkeld voor kinderen van groep 2 t/m 4?		
2. Heb je wel eens van "Taal in Blokjes" gehoord?		
3. Ken je de materialen die horen bij "Taal in Blokjes"?		
4. Heb jij met kinderen gewerkt met "Taal in Blokjes"?		

Het gebruik van klanken en kleuren binnen de groep

	Ja	Nee
1. Maak je bij het geven van instructies gebruik van de klank- en kleurindeling van Stichting Taalhulp?		
2. Gebruik je bij het aanbieden van de klanken flitskaartjes in de kleuren van Stichting Taalhulp?		
3. Hang je de aangeboden klanken op in de kleuren van Stichting Taalhulp?		
4. Maak je bij de individuele begeleiding van kinderen gebruik van De klank- en kleurindeling van Stichting Taalhulp?		
5. Zijn er, nu of in voorgaande jaren, kinderen die het blokken toepassen bij het schrijven van woorden in jouw klas?		
6. Zijn er kinderen in jouw groep die momenteel begeleid worden door Stichting Taalhulp en daarbij in jouw groep gebruik maken van hulpmaterialen van Stichting Taalhulp?		

Leerkracht 5

Stichting Taalhulp en de F&L-methode®

	Ja	Nee
1. Heb je wel eens van Stichting Taalhulp gehoord		
2. Zijn er kinderen in jouw klas, die begeleid worden door Stichting Taalhulp, nu of in voorgaande schooljaren?		
3. Heb je de website van Stichting Taalhulp wel eens bezocht?		
4. Weet je wat de F&L-methode® inhoudt?		
5. Ken je de klank- en kleurkoppeling die de F&L-methode® gebruikt?		
6. Stichting Taalhulp maakt gebruik van gekleurde blokken die voor een klank staan, ben je bekend met dit "blokken"?		
7. Met behulp van klankblokken kunnen woorden worden samengesteld. Kun je zelf het blokken toepassen bij het verdelen van woorden in klanken?		

De schoolmethode "Taal in Blokjes"

	Ja	Nee
1. Weet je dat Stichting Taalhulp een interventiemethode heeft ontwikkeld voor kinderen van groep 2 t/m 4?		
2. Heb je wel eens van "Taal in Blokjes" gehoord?		
3. Ken je de materialen die horen bij "Taal in Blokjes"?		
4. Heb jij met kinderen gewerkt met "Taal in Blokjes"?		

Het gebruik van klanken en kleuren binnen de groep

	Ja	Nee
1. Maak je bij het geven van instructies gebruik van de klank- en kleurindeling van Stichting Taalhulp?		
2. Gebruik je bij het aanbieden van de klanken flitskaartjes in de kleuren van Stichting Taalhulp?		
3. Hang je de aangeboden klanken op in de kleuren van Stichting Taalhulp?		
4. Maak je bij de individuele begeleiding van kinderen gebruik van De klank- en kleurindeling van Stichting Taalhulp?		
5. Zijn er, nu of in voorgaande jaren, kinderen die het blokken toepassen bij het schrijven van woorden in jouw klas?		
6. Zijn er kinderen in jouw groep die momenteel begeleid worden door Stichting Taalhulp en daarbij in jouw groep gebruik maken van hulpmaterialen van Stichting Taalhulp?		

Leerkracht 6

Stichting Taalhulp en de F&L-methode®

	Ja	Nee
1. Heb je wel eens van Stichting Taalhulp gehoord?		
2. Zijn er kinderen in jouw klas, die begeleid worden door Stichting Taalhulp, nu of in voorgaande schooljaren?		
3. Heb je de website van Stichting Taalhulp wel eens bezocht?		
4. Weet je wat de F&L-methode® inhoudt?		
5. Ken je de klank- en kleurkoppeling die de F&L-methode® gebruikt?		
6. Stichting Taalhulp maakt gebruik van gekleurde blokken die voor een klank staan, ben je bekend met dit "blokken"?		
7. Met behulp van klankblokken kunnen woorden worden samengesteld. Kun je zelf het blokken toepassen bij het verdelen van woorden in klanken?		

De schoolmethode "Taal in Blokjes"

	Ja	Nee
1. Weet je dat Stichting Taalhulp een interventiemethode heeft ontwikkeld voor kinderen van groep 2 t/m 4?		
2. Heb je wel eens van "Taal in Blokjes" gehoord?		
3. Ken je de materialen die horen bij "Taal in Blokjes"?		
4. Heb jij met kinderen gewerkt met "Taal in Blokjes"?		

Het gebruik van klanken en kleuren binnen de groep

	Ja	Nee
1. Maak je bij het geven van instructies gebruik van de klank- en kleurindeling van Stichting Taalhulp?		
2. Gebruik je bij het aanbieden van de klanken flitskaartjes in de kleuren van Stichting Taalhulp?		
3. Hang je de aangeboden klanken op in de kleuren van Stichting Taalhulp?		
4. Maak je bij de individuele begeleiding van kinderen gebruik van de klank- en kleurindeling van Stichting Taalhulp?		
5. Zijn er, nu of in voorgaande jaren, kinderen die het blokken toepassen bij het schrijven van woorden in jouw klas?		
6. Zijn er kinderen in jouw groep die momenteel begeleid worden door Stichting Taalhulp en daarbij in jouw groep gebruik maken van hulpmaterialen van Stichting Taalhulp?		

Bijlage 11

Vragen interview leerkrachten

Inleiding van het interview

Momenteel ben ik aan het onderzoeken in hoeverre “Taal in Blokjes” van Stichting Taalhulp een goede aanvulling kan zijn op bij het aanvankelijk lezen en spellen in de groepen 3 bij ons op school. Ook wil ik weten hoe we met Taal in Blokjes een goede begeleiding kunnen bieden aan kinderen die uitvallen op de signaleringsmomenten van het Protocol Leesproblemen en Dyslexie en worden gezien als risicokinderen met dreigende lees- en/of spellingproblemen.

Met behulp van dit vraaggesprek wil ik de beginsituatie van de leerkrachten van groep 3 te weten komen wat betreft Stichting Taalhulp, de F&L-methode® en de klank- kleurkoppeling.

De resultaten van dit gesprek wil ik gebruiken voor mijn Master SEN opleiding dyslexiespecialist.

De vragen:

Stichting Taalhulp en de F&L-methode®

Heb je gehoord van Stichting Taalhulp?

- Van wie heb je het gehoord?
- Wat weet je ervan?

Heb je de website van Stichting Taalhulp wel eens bezocht?

- Waarom bezocht je de website?
- Was je naar iets speciaals op zoek?
- Heb je er iets aan gehad?

Ken je de klank- kleurkoppeling van de F&L-methode®?

- Waar ken je dit van?
- Wat weet je ervan?
- Gebruik je dit wel eens?

Stichting Taalhulp werkt met het blokken van woorden. Ben je bekend met dit blokken?

- Wat weet je hiervan?
- Kan je zelf woorden blokken?

Bijlage 12

Uitwerking interviews leerkrachten

Om een ordening aan te kunnen brengen in de gesprekken heb ik kleur aangebracht in de uitgewerkte gesprekken.

Kennis van Stichting Taalhulp en de F&L- methode®.
De kennis van klanken en kleuren.
De kennis van het blokken.
Het gebruik van de klank- kleurkoppeling en het flitsen van de letters.
Bekendheid met "Taal in Blokjes".

Interview 1

A: Leerkracht 1

B: De interviewer

B: Heb je wel eens gehoord van Stichting Taalhulp?

A: Ja, ik heb er wel van gehoord

B: Wat heb je ervan gehoord?

A: Ik heb hun site een beetje bekeken. Ik was een tijdje geleden, toen ik nog op de andere school werkte, aan het kijken naar dyslexie. Ik was eigenlijk een beetje aan het zoeken op internet. Ik zag toen dat er ergens een praktijk was en hier was veel beschreven over dyslexie. Ik was dus eigenlijk zelf een beetje aan het kijken.

B: Wat bedoel je met een praktijk?

A: Een praktijk van Stichting Taalhulp.

B: Je zei net dat je aan het zoeken was naar dyslexie. Waar zocht je precies naar?

A: Nou, voordat ik hier op school kwam, gaf ik remedial teaching in de middenbouw en moest ik kinderen gaan begeleiden met dyslexie. Ik wist hier eigenlijk niet zo veel van en ik wilde weten wat het nu eigenlijk inhield en wat voor manieren je hebt om deze kinderen te begeleiden.

B: Heb je tips kunnen halen van de site van Stichting Taalhulp over hoe je kinderen met dyslexie kan begeleiden?

A: Nou, ik was nog niet begonnen met begeleiden, maar ze waren bij mij aangemeld en ik wilde me er in gaan verdiepen. Van de intern begeleider op deze school moest ik eigenlijk aan de slag met de methode ..., maar ik had hier al eerder mee gewerkt en ik vind dit geen prettige methode. Ik zocht dus informatie en ging googlen. Ik was me aan het inlezen over die kleurtjes en wat het nu allemaal inhield. Ik wilde weten hoe ik de kinderen met dyslexie beter kon begeleiden. Nou, ik was me eigenlijk nog aan het inlezen en toen kwam ik naar deze school. Het is ineens allemaal heel snel gegaan.

B: Heb je op de site iets gelezen over de F&L- methode ®?

A: Ik neem aan dat dit hun methode is, maar ik heb dit niet echt gelezen. Wel weet ik nog dat er bij stond dat je niet zo maar met hun werkwijze aan de slag mocht.. Je moest eerst een workshop of iets volgen. Ik was me echt nog aan het oriënteren. Ik weet er eigenlijk niets van. Ik vroeg me wel af of we hier niets iets mee moesten doen, of dit geen goede methode zou zijn voor de doorgaande lijn.

B: Hoe bedoel je dit?

- A: Nou, ik bedoel een doorgaande lijn voor de kinderen die buiten school begeleiding krijgen voor hun dyslexie en wat wij hier op school doen. **Ik las dat het heel succesvol is en dat het een goede manier is. Ik weet dat er kinderen van deze school voor begeleiding hierna toe gaan.**
- B: Stichting Taalhulp werkt inderdaad met de F&L- methode® en deze gaat uit van een klank-kleurekoppeling. Wat weet je van de klank-kleurekoppeling?
- A: Echt heel weinig. Ik heb het een klein beetje gelezen. Ik gebruik het nu ook niet. Ik weet er gewoon nog te weinig van. **Ik weet alleen dat letters een kleurtje krijgen en ik weet dat in sommige klassen letters met kleurtjes hangen.** Er zijn nu zoveel nieuwe dingen op deze school, dat ik me er niet verder in verdiept heb.
- B: Dat snap ik, er komt op een nieuwe school weer zoveel op je af. Ik ben toch nog benieuwd of je iets weet van het blokken van de woorden zoals Stichting Taalhulp dit doet.
- A: **Nee, dit zegt me niets,** dus nee.
- B: Stichting Taalhulp heeft ook de schoolversie “Taal in Blokjes” ontwikkeld. Heb je hier wel eens van gehoord?
- A: **Nee, hier heb ik niet van gehoord.**
- B: Heb je in je klas flitskaartjes met de klanken in de kleuren van Stichting Taalhulp
- A: **Nee, ik heb wel flitskaartjes van mezelf, maar die zijn wit.** Ik weet dat andere leerkrachten wel kleurtjes hebben.
- B: Hoe bied je dit flitsen aan?
- A: **Ik flits wel heel veel. Dit doe ik met de kaartjes en ook op het digibord. Nu ben ik heel veel losse woorden aan het flitsen. Als ik kinderen aan mijn instructietafel heb, flits ik ook veel. De kinderen flitsen ook veel samen.** Ik ben natuurlijk net pas hier begonnen en ik heb de klas halverwege overgenomen. Ik zag de kleurtjes natuurlijk wel, maar er waren zoveel dingen die nieuw voor me waren dat ik me er niet verder in verdiept hebt. Ik ben er wel voor om dit, als ik weer groep 3 krijg, te gaan doen. **Ik heb wel gelezen dat het heel succesvol is en dat het een goede manier van begeleiden is.**

Samenvatting van de relevante informatie
Ze heeft gehoord van Stichting Taalhulp en ze weet dat dit een praktijk is waar kinderen met dyslexie heengaan voor begeleiding. Ze heeft hun website bezocht en gezien dat hier informatie op staat over dyslexie. Ze heeft gelezen dat er gewerkt wordt met kleuren en dat je hier een workshop voor kan volgen. Ze weet dat het een succesvolle methode is. Ze vraagt zich af of dit iets is voor de doorgaande lijn binnen de school. Ze weet dat de letters gekoppeld worden aan een kleur en dat dit in sommige klassen hangt. Ze weet niets van het blokken. Ze weet niet van het bestaan van “Taal in Blokjes”. Ze heeft witte flitskaartjes. Hiermee flitst ze met de zwakkere kinderen aan de instructietafel. De kinderen flitsen veel samen. Het flitsen doet ze ook met de leerkrachtassistent op het digibord. Nu flitst ze voornamelijk woorden. Ze heeft niet gehoord van “Taal in Blokjes”.

Interview 2

A: Leerkracht 2

B: De interviewer

B: Heb je wel eens gehoord van Stichting Taalhulp?

A: **Ja. Ik heb dit gehoord van jou. Ik weet dat jij hier mee bezig bent en dat wij al lang kleuren hebben voor de letters. Ik heb erover gehoord dat kinderen zich kunnen aanmelden bij Stichting Taalhulp en ik heb het een keer bij de hand gehad.** Dus ik heb het niet alleen van jou gehoord, maar vorig jaar, nee twee jaar geleden, had ik een jongetje daar voor begeleiding. Hij is daar toen naartoe geweest en daar is toen een heel onderzoek van

geweest.

B: Was dit een jongen uit groep 3? A: Hm, 3 of 4, even denken. Nee, groep 3 was het toen. Die is daar toen helemaal onderzocht en op die manier heb ik toen van Stichting Taalhulp gehoord en **die was toen ook bezig met letters kleuren en zo.**

B: Heb jij toen uitleg gekregen over de werkwijze van Stichting Taalhulp?

A: Nee, stom, had ik natuurlijk wel willen krijgen. Ik had er ook zelf achteraan kunnen gaan. Nee, dit is niet gebeurd. Wel heb ik een aantal dingen met hem gedaan, maar het meeste werd daar gedaan. **Ik moest dingen met hem lezen en er moesten letters gekleurd worden. En flitsen, maar ik heb toen niet speciaal kleuren en dingen gehad, maar ik weet wel dat de letters daar aangepast werden.**

B: Weet je nog of deze jongen profijt heeft gehad van de begeleiding bij Stichting Taalhulp?

A: Dat weet ik niet meer. Hij is natuurlijk ook doorgegaan naar de volgende klas en hij was bij mij toen net begonnen bij Stichting Taalhulp.

B: Heb je toen ook wel eens naar hun website gekeken?

A: Nee, dat niet. **Ik wist niet dat zij een website hebben.** Ik heb toen wel van hun gehoord en je krijgt natuurlijk verslagen en zo, maar dat is allemaal wel heel ingewikkeld. **De uitslagen staan allemaal in profielen en zo en dat vond ik heel ingewikkeld.** Het staat mooi, maar het is gewoon heel lastig. Ik heb dus ook niet op hun site gezocht.

B: Weet je iets van hun F&L- methode®?

A: Nee, ik heb hier nu van jullie weer van gehoord, best heel interessant en heel nuttig en ik zou me er graag in willen verdiepen. Ik wil het graag uitproberen, dus als je wat hebt, absoluut.

B: Dat vind ik super! Ik kom hier zeker nog op terug.

A: Leuk, ik ben altijd in voor dit soort dingen. **Ik weet wel wat we nu doen. Dus van korte klank, lange klank, tweetekensklank en dat die een kleur hebben. Ik bespreek dit al wel met de kinderen. Dus ze weten al wel dat de blauwe letter een medeklinker is.** De groene is kort en als we er twee hebben is het een lange klank en de tweetekensklank, is nog steeds 2 tekentjes, is rood, maar je spreekt hem uit als 1 en dan vraag ik om de kleurtje. **Ik heb daar ook kaarten hangen met de kleuren.**

B: Wel heel goed dat je aan de klanken gelijk namen koppelt.

A: Ja, want **als een kind problemen krijgt, dan kan dit ze helpen, maar ik heb ze nooit laten kleuren.** Zo'n oefening doe ik dus niet. We zijn nu natuurlijk ook bezig met Taleon, vindt dat wij allemaal veel te veel doen. Ze willen dat we vooruitgaan met lezen maar een hoop dingen vinden ze te veel bijzaak. Een aantal dingen moeten we ook niet doen vinden ze. Een aantal dingen schrijven, die moet je eigenlijk laten. Dit was eigenlijk voor de hele klas. Voor de zwakke kinderen moesten we ook dingen skippen. Ze moeten dan heel veel energie stoppen in bijvoorbeeld al het lezen en dan ook nog het opschrijven. Ze hebben veel meer aan het lezen en dan kort opdrachten doen, dus niet alles uitdiepen en uitdiepenen nog weer een schrijfoefening. Het moet veel effectiever. **Die kleurtjes vind ik wel heel goed, dan weten wat voor soort letter het is.**

B: Ben je bekend met het blokken van Stichting Taalhulp?

A: **Nee,** maar dit hebben we natuurlijk laatst besproken met Toen we bezig waren met de handelingsplannen. Op deze manier ken ik het een beetje van jullie. Ik weet dus niet precies hoe dit werkt. **Het lijkt mij wel weer een extra handeling voor de kinderen. Ik denk wel dat de kinderen goed kunnen zien wat ze doen.**

B: Hoe bedoel je dit?

A: Nou, ik ken het niet zo goed. **Ik denk dat je voor elke letter een blokje doet en voor de gele en rode twee blokjes. De kinderen kunnen zo zien of ze niets vergeten, maar ik heb dit**

nog nooit geprobeerd. Nogmaals, als ik kan helpen uitproberen, graag. Ik heb ook van jou gehoord dat Stichting Taalhulp iets heeft ontwikkeld voor scholen. Ik weet hier verder niets van, maar ik ben heel benieuwd.

B: Als ik straks verder ben met mijn onderzoek, koppel ik het terug naar jullie. Ik wil dan uitleg geven over Stichting Taalhulp, de F&L- methode® en de schoolversie. Ook wil ik aanbevelingen doen over wat wij zouden kunnen gaan inzetten hiervan en waarom.

A: Fijn.

B: Ik ben nog benieuwd naar het gebruik van flitskaarten. Gebruik je flitskaarten in de klas?

A: Ja, maar nog niet echt met de kleurtjes. We hebben de gewone flitskaarten en we hebben natuurlijk het digibord met de leerkrachtassistent en dan gaat het flitsen natuurlijk veel sneller. Ze zouden die moeten aanpassen in kleurtjes, want dit is heel handig. Dat los flitsen dat doe ik eigenlijk bijna niet meer. Ik wil straks die kaartjes hebben met kleurtjes voor de zwakke leerlingen, om daar 2 doosjes van te hebben in mijn klas. Twee keer twee kinderen bijvoorbeeld, maar voor de andere kinderen pak ik het bord. Het is hup een tik en alles husselt weer door elkaar. Je krijgt de ui, de eu, van alles door elkaar en je kan erbij voegen, je kan eruit halen. Wat ik wel doe is dat de goede kinderen flitsen met de zwakkere kinderen. Dit werkt echt heel goed.

B: Dus jij gaat flitsen met de hele groep met het digibord en voor de zwakke kinderen pak je de kaartjes?

A: Ja en we hebben mandjes voor zwakke kinderen. Die hebben dus letters flitsen, woorden lezen, zinnen lezen en dicteetjes of in ieder geval iets van spelling en dan tekenen we aan wanneer we wat gedaan hebben. Met deze kinderen doen we dus wel de letters flitsen, maar soms ook op het bord. We strepen aan of we het gedaan hebben, nu is er vandaag bijvoorbeeld niets van gekomen, omdat we vandaag Veilig en Vlot moesten afnemen en dan weet mijn duo partner wat ik heb gedaan.

B: Het idee achter de kleuren, weet je dat?

A: Om te discrimineren, dus dat bij een verschillende klank een verschillende kleur hoort. Kijk, ik heb hier ook de kleurtjes hangen. Niet de letters los, maar op een kaart per kleur met alle letters erop. Ik weet nog dat we het gebruik van de kleuren een keer met z'n allen hebben afgesproken. Dat was toen nog met ... en We hebben nu zoveel nieuwe mensen in groep 3, die weten hier niets van. Ik weet het ook niet meer precies, dus ik kan het ook niet doorgeven.

Samenvatting van de relevante informatie
Ze heeft van mij gehoord van Stichting Taalhulp en ze heeft een keer een kind gehad die begeleid werd bij Stichting Taalhulp. Ze weet dat wij kleuren gebruiken bij de letters en dat Stichting Taalhulp letters kleurt en flitst. Ze heeft niet de website bekeken. De kleuren kunnen de zwakke kinderen helpen. Door de letters te kleuren weet je wat voor soort letter het is. Het is om te discrimineren. Ze weet dat bij de kleurtjes blokken horen. Ze heeft dit nooit geprobeerd. Ze denkt dat dit een extra handeling is, maar denkt dat de kinderen dan goed zien wat ze aan het doen zijn en dat ze kunnen zien of ze een letter vergeten. Ze is bekend met de klank- kleurkoppeling. Ze laat de kinderen niet kleuren. Ze bespreekt met de kinderen wat voor soort letter bij een kleur hoort (korte-, lange-, tweeteken-, medeklinker). Ze heeft de letters met kleuren op A4tjes hangen. Ze flitst veel met de kinderen, dit doet ze met witte kaartjes, ze wil gekleurde kaartjes voor de zwakke kinderen. Ze flitst veel met de leerkrachtassistent op het digibord. De zwakke kinderen hebben een mandje op hun tafel met de flitskaarten. De goede kinderen flitsen veel met de zwakke kinderen, dit vindt ze goed werken. Ze heeft van mij gehoord van "Taal in Blokjes. Ze weet alleen dit ontwikkeld is door Stichting Taalhulp voor scholen.

Interview 3

A: Leerkracht 3

B: De interviewer

B: Heb je wel eens gehoord van Stichting Taalhulp?

A: **Nee**, ik werk hier net een paar maanden en heb hiervoor communicatiewetenschappen gedaan. Dat is heel iets anders. Ik was er dus een paar jaar uit. Ik heb hier echt nog niets van gehoord. Ook in de enquête heb ik dit aangegeven. Van die methode die je hier noemde, heb ik ook nog niets gehoord. Op de Pabo is hier ook nooit over gesproken.

B: Ken je wel de klank-kleurkoppeling zoals die in veel klassen hangt?

A: **Ja**. Ik zag dit in de klas hiernaast en toen heb ik dit van haar gehoord en ook gemaakt.

B: Wat weet je hiervan?

A: Daar hebben we het heel grappig laatst over gehad. Zo iets van oh ja, wat zou het nu inhouden. Zij wist het eigenlijk ook niet, maar toen kwamen we op **korte klank, lange klank, tweeteken klank en medeklinkers**. We hadden wel zoiets van, we hangen het op, zodat de kinderen het wel kunnen zien, **maar we doen er dus inderdaad niets mee**.

B: Dus je gebruikt het verder niet, je wijst de kinderen er niet op?

A: **Nee, het hangt er, maar verder doen we niets**.

B: Heb je wel eens de blokjes gezien of ervan gehoord die bij deze kleurkoppeling horen?

A: **Nee**, ook niet.

B: Stichting Taalhulp heeft een schoolversie "Taal in Blokjes" ontwikkeld. Heb je hier weleens van gehoord?

A: **Nee**

B: Heb je flitskaartjes in je klas?

A: **Ja, deze heb ik wel, maar ik doe er eigenlijk niets mee**.

B: Heb je deze in kleurtjes of zijn ze wit?

A: Poeh, dat weet ik niet. Ik heb ze niet gebruikt. De kinderen zijn nu natuurlijk al verder.

Samenvatting van de relevante informatie
Ze heeft niet gehoord van Stichting Taalhulp. Ze weet dat de letters ingedeeld zijn in kleurtjes op korte-, lange-, tweeteken-, en medeklinker. Ze weet niets van het blokken. Ze heeft de klank- kleurkoppeling hangen op A4tjes, maar doet hier niets mee. Ze heeft flitskaartjes in de kleurtjes, maar doet hier niets mee. Ze heeft niet gehoord van "Taal in Blokjes". Ze heeft niet gehoord van "Taal in Blokjes".

Interview 4

A: Leerkracht 4

B: De interviewer

B: Heb je wel eens gehoord van Stichting Taalhulp?

A: **Ja, dat zit in Hilversum geloof ik**. Er was een periode dat ik de zij instroom deed en toen kwam er een gastdocente en die werkte bij Stichting Taalhulp. Het is wel al weer heel lang geleden. Toevallig weet ik dit nog.

B: Wat heb je gehoord van Stichting Taalhulp?

A: Wat ik begreep is dat ze **kinderen begeleiden met dyslexie** en dat ze dan, van wat me toen is bijgebleven, heel **veel flitsen**. Het is heel belangrijk, dat die **automatisering** goed is. Dit heb ik er van meegekregen, maar ze zullen wel meer doen dan dat.

Ik heb zelf verleden jaar de opleiding dyslexiecoach gedaan.

B: En bij de opleiding tot dyslexiecoach is dit niet ter sprake gekomen?

A: Die methode? Nee. Het ging vooral om het begeleiden van kinderen en niet zozeer de technieken. Het was meer hoe je kinderen leert er mee om te gaan, omdat ze dus dyslectisch zijn. Het was ook maar een paar keer.

B: Heb je de website van Stichting Taalhulp wel eens bezocht?

A: Ik weet het niet, in ieder geval heb ik niet recent de website bezocht.

B:: Je geeft aan dat Stichting Taalhulp veel letters flitst. Flits jij zelf ook met de kinderen?

A: Dit doe ik alleen met de zwakkere kinderen. Ik probeer dit elke dag kort te doen. Dit is goed voor het trainen van de automatisering.

B: Ken jij de klank-kleurkoppeling die Stichting Taalhulp gebruikt?

A: Klank-kleurkoppeling? Ik heb wel gehoord van de gebaren, maar de klank-kleurkoppeling niet.

B: In sommige klassen hangen de klanken in kleuren, heb je dit wel eens gezien?

A: Nee, nooit gezien.

B: Het je wel eens gehoord van het blokken van Stichting Taalhulp?

A: Nee, sorry, ook niet,

B: Stichting Taalhulp heeft nu ook de schoolversie “Taal in Blokjes” ontwikkeld. Heb je hier van gehoord?

A: Nee

Samenvatting van de relevante informatie
Ze weet dat er in Hilversum een praktijk zit van Stichting Taalhulp. Ze weet dat Stichting Taalhulp kinderen begeleid met dyslexie. Ze weet dat ze veel flitsen en dat dit goed is voor de automatisering. Ze heeft niet gehoord van de klank- kleurkoppeling. Ze weet niets van het blokken. Ze flitst elke dag kort met de zwakkere kinderen. Ze heeft niet gehoord van “Taal in Blokjes”.

Interview 5

A: Leerkracht 5

B: De interviewer

B: Heb je wel eens gehoord van Stichting Taalhulp?

A: Nee. Ik hoorde het eigenlijk voor het eerst toen ik hier kwam, daarvoor heb ik hier niet over gehoord. Wel logisch dat zo iets er is, maar verder heb ik er niets over gehoord.

B: Kan je vertellen wat je ervan weet?

A: Ja. Ik weet nu dat het er is en dat die kleurkaartjes die wij hier op school hebben daar vandaan komen. Ik denk dat het wel iets is dat een doorgaande lijn heeft door de hele school, want ik zie de kleurkaartjes ook in hogere groepen hangen. Ik denk voor het extra visueel maken van klanken. Om het een beetje meer te laten leven bij de kinderen.

B: Je kent het dus alleen van hier, heb je toen je hiervan hoorde hun website bezocht?

A: Nee, o leuk, is er een website van? Nu ik dit weet, ga ik zeker kijken.

B: Je geeft aan de kleurkaartjes te kennen. Wat weet je van de klank-kleurkoppeling?

A: Ja, die kleurkaartjes ken ik. Die heb ik voor het eerst hier op school gezien en ik heb het van jou gehoord. Ik denk dat het is om extra te visualiseren. Het hangt in mijn klas en met lange en korte klank en meerdere klanken bij elkaar. Kijk maar, daar, op een a4tje, met alle klanken bij elkaar. Ik vind het nog wel moeilijk om toe te passen. Snap je wat ik

bedoel? Het hang wel in mijn klas, ik benoem het soms ook. Ik was er natuurlijk ook vanaf het begin van het jaar af bij.

B: Wat bedoel je met benoemen?

A: Nou, als ik een letter wil benoemen of zo, dan zeg ik: **kijk maar naar de gele plaat of de blauwe plaat en dan staat er met een tekenetje boven zodat de kinderen kunnen zien dat een letter bijvoorbeeld een korte klank of lange klank is. Ik wijs de kinderen erop.**

B: Ken je het idee achter de kleuren?

A: **Ik denk om ze makkelijker van elkaar te onderscheiden**, denk ik. Dat is het meest logische.

B: Heb je flitskaartjes in je klas?

A: **Ja, ik heb flitskaartjes in die kleuren, maar ik flits hier niet mee met de kinderen. De kaartjes lagen hier al. Ik flitste wel met de leerkrachtassistent op het digibord. Individueel, aan mijn instructietafel, flits ik soms wel met de zwakkere kinderen.**

B: Hoe vaak flits je met de zwakkere kinderen?

A: **Voor kinderen die extra zorg nodig hebben, doe ik het dagelijks en met andere kinderen niet.**

B: Waarom doe je dit flitsen?

A: **Voor het automatiseren.**

B: Komt het flitsen ook op je kiesbord?

A: Nee, dat heb ik niet, maar dat is wel een goed idee.

B: Denk je dat het flitsen met kaartjes in de kleuren een meerwaarde heeft?

A: Ja, maar ik vind het moeilijk om dat nu al te zeggen. Ik weet niet of het meerwaarde heeft voor de kinderen in groep 3, maar ik denk dat als de kinderen in hogere groepen komen, dan zeker wel. Dan heb je een houvast.

B: Hoe bedoel je dit?

A: Nou, **ik denk dat de kinderen dan beter leren wat voor soort klanken dit zijn en dat je dan beter de regels uit kan leggen.** Maar dit heb ik niet gehoord hoor, ik denk dit.

B: Dat is zeker een voordeel. Stichting Taalhulp gebruikt ook blokken in de kleuren en kunnen de kinderen woorden blokken. Heb je hier wel eens van gehoord?

A: **Nee**

B: Heb je wel eens gehoord van de schoolversie "Taal in Blokjes"?

A: Een schoolversie? **Nee**

Samenvatting van de relevante informatie

Ze weet dat Stichting Taalhulp er is en dat de kleuren die wij gebruiken daar vandaan komen. Ze weet dat de kleuren ook in hogere groepen hangen. Ze weet niet dat er een website is. Ze kent de klank- kleurkaartjes. Ze denkt dat het is om extra te visualiseren en dat de kleuren het makkelijker maken om de letters te onderscheiden. Ze denkt dat het de kinderen beter leert wat voor soort klank het is en dat het helpt bij het uitleggen van de regels. Het helpt bij het automatiseren. Ze weet niets van het blokken. Ze heeft de klank- kleurkoppeling hangen op A4tjes. Ze wijst de kinderen er op. Ze heeft flitskaartjes in de kleuren, hier flitst ze niet mee klassikaal. Hiervoor gebruikt ze de leerkrachtassistent op het digibord. Ze flitst dagelijks met de zwakkere kinderen aan de instructietafel. Ze heeft niet gehoord van "Taal in Blokjes".

Interview 6

A: Een ondervraagde leerkracht van groep 3. Ze werkt sinds dit schooljaar bij op De Omnibus en heeft een aantal jaren werkervaring.

B: De interviewer

B: Heb je wel eens gehoord van Stichting Taalhulp?

A: Ik heb een keer hun site opgezocht, maar op zich weet ik er niet heel veel van. Eigenlijk alleen hetgeen jij mij ervan verteld hebt, dat ze met kleurtjes werken en ik zie ook wel eens die blokjes in hogere klassen.

B: Je hebt een keer hun site bezocht zeg je.

A: Ja, maar dat was meer om die kleurtjes op te zoeken en omdat jij een keer genoemd had dat Stichting Taalhulp een site heeft en dat daar die kleurtjes op staan, maar die kon ik niet zo makkelijk terugvinden of ik wist niet goed wat ik er mee kon.

B: Heb je nog andere dingen gelezen op de site?

A: Nee

B: Heb je iets aan hun website gehad?

A: Nou nee, maar dit ligt aan mij. Ik heb er zelf niet heel veel mee gedaan.

B: Je zegt dat je de klank- kleurkoppeling kent. Weet jij hoe dit werkt?

A: Ja, de kleurtjes zijn gekoppeld aan een klank. Ik weet uit mijn hoofd niet welke kleur bij welke klank hoort, blauw zijn volgens mij de medeklinkers en op die manier kunnen ze natuurlijk heel makkelijk een woordje verklanken. Tenminste, dat is mijn idee erbij, dat ze op die manier een woordje vormen en dat ze daardoor een idee krijgen welke klank erbij hoort.

B: Gebruik je ook deze klank-kleurkoppeling?

A: Alleen maar bij het flitsen. Ik heb de flitsletters en die heb ik allemaal de goede kleur gegeven en dat is eigenlijk het enige dat ik hiervan gebruik.

B: Als je aan het begin van het jaar de letters aanbied, koppel je daar dan gelijk de kleurtjes aan?

A: Nee, ik heb het niet gelijk bij het aanbieden van de letters gebruikt, maar dat komt omdat ik het aan het begin van het jaar nog niet echt wist. Ik kreeg er natuurlijk pas mee te maken toen ik kinderen in de rt had. Toen zag ik dat pas en ik had toen gezien dat een leerkracht van groep 4 bepaalde tekens op kleur had. Ik wilde dit toen ook maken, maar jij was er niet. Ik heb toen bij de kleurtjes van groep 4 gekeken. Ik gebruik het verder niet omdat bij de meeste kinderen het flitsen goed gaat en ze hebben het nu niet echt nodig. De kinderen flitsen nu wel bij mijn coöperatieve werkvormen, maar nu flitsen we eigenlijk alleen woordjes.

B: Het flitsen van de letters aan het begin van het jaar, deed je dat elke dag?

A: Ja, dat deed ik wel, vooral aan mijn instructietafel.

B: Je flitst nu veel met woordjes, geef je de letters in deze woordjes dan kleurtjes?

A: Nee, ik had van mijn vorige school al heel veel kaartjes met woorden en die gebruik ik nu. Op het kiesbord staat ook de mogelijkheid dat de kinderen gaan flitsen en dan kiezen kinderen het ook uit zichzelf, omdat ze het gewoon leuk vinden.

B: Heb je de klank-kleurkoppeling in de klas hangen?

A: Nee, maar dit wil ik wel voor volgend schooljaar gaan maken. Ik denk dat de zwakke kinderen er wel steun aan hebben.

B: Heb je wel eens van het blokken gehoord?

A: Ja, ik heb dat toen ook in groep 4 gezien. Ik heb hier gelijk naar gekeken toen ik die flitskaartje ging maken. Ik heb hier het blokken een keer gezien en ik vond het zo logisch om op die manier een woordje aan elkaar te plakken, dat ik er verder niet naar gekeken heb.

B: Zou je het zien zitten om het blokken te gebruiken volgend jaar in groep 3?

A: Dan moet ik eerst meer achtergrondinformatie hebben. Bij mijn instructiegroep lijkt het me

wel handig, omdat sommige kinderen het gewoon lastig vinden. Maar wat je in de klas moet doen is al zo belachelijk veel. Het moet dus echt ondersteunend zijn en het moet dus wel iets toevoegen.

B: Waarom denk je dat het voor je instructiegroep wel handig is?

A: Weet ik eigenlijk niet, maar het zag er zo handig uit.

B; Heb je wel eens van de schoolversie "Taal in Blokjes" van Stichting Taalhulp gehoord?

A: Nee

Samenvatting van de relevante informatie
--

Ze heeft gehoord van Stichting Taalhulp. Ze weet dat ze met kleurtjes werken en gebruik maken van blokken. Ze weet dat klanken gekoppeld zijn aan kleuren en ze dat dit het makkelijk maakt om een woord te verklanken. Ze denkt dat zwakke kinderen er steun aan hebben. Ze heeft gehoord van het blokken en dit gezien in een groep 4. Ze vindt het logisch om op die manier een woord aan elkaar te plakken. Het lijkt haar handig aan de instructietafel. Ze heeft flitskaartjes met letters in de kleuren en gebruikt dit vooral aan de instructietafel. De kinderen kunnen ook het flitsen kiezen op het kiesbord. Bij flitskaartjes met woorden geeft ze de letters geen kleur. Ze heeft de klank- kleurkoppeling niet hangen in de klas, maar wil dit wel voor komend schooljaar. Ze heeft het niet gelijk aan het begin van het schooljaar aangeboden. Ze heeft niet gehoord van "Taal in Blokjes".
--

Bijlage 13

Totstandkoming enquête leerkrachten

Doel

Ik wil weten wat de leerkrachten weten van Stichting Taalhulp en “Taal in Blokjes” en of ze hiervan iets gebruiken binnen de groep.

Wie

De enquête wordt aangeboden aan alle leerkrachten van de groepen 3. In totaal gaat het om 7 leerkrachten.

Hoe

Via de mail geef ik een toelichting op het onderzoek en de enquête. Hierin geef ik aan dat ik de enquête persoonlijk kom uitreiken. Bij het uitreiken spreek ik af, dat ik de enquête een week laten weer kom ophalen.

Ik heb bewust gekozen voor gesloten vragen. Dit omdat ik de leerkrachten ook persoonlijk ga benaderen voor een gesprek met hetzelfde doel als deze enquête. Wel is er ruimte vrijgelaten voor eventuele opmerkingen.

Het betrouwbaar en valide maken van de enquête

Ik heb in de enquête meerdere vragen opgenomen die hetzelfde meten. De vraag wordt iedere keer iets anders geformuleerd, maar kan eigenlijk maar op één manier worden beantwoord. Ik heb de enquête voorgelegd aan de docent van de opleiding, een critical friend en de intern begeleider van de eigen school.

De intern begeleider gaf aan dat ze het een duidelijke enquête vindt en dat ze erg benieuwd is naar de uitkomsten. Ze gaf aan dat de leerkrachten in principe al werken met de kleuren van Stichting Taalhulp.

Van de opleidingsdocent kregen we een compliment en ze gaf aan dat de vraag over het blokken wat concreter gesteld zou moeten worden. Deze vraag hebben we aangepast.

Van de critical friend kregen we de vraag waarom we de gesloten vragen afsloten met een ruimte voor het schrijven van opmerkingen. We hebben bewust gekozen voor gesloten vragen. Dit omdat we de leerkrachten ook persoonlijk gaan benaderen voor een gesprek met hetzelfde doel als deze enquête. Wel wilden we ruimte vrijlaten voor eventuele opmerkingen.

Bijlage 14

Totstandkoming interview behandelaar

Doel

Met behulp van dit interview willen we te weten komen hoe Stichting Taalhulp werkt met de F&L-methode® en wat zij daarmee hopen te bereiken. Tevens willen we weten wat Stichting Taalhulp ons adviseert ten aanzien van de werkwijze van “Taal in Blokjes” op onze scholen en wat zij denken dat wij daarmee kunnen bereiken.

Wie

Het interview wordt gehouden door Erna Beijer en Anjetta Berkelmans-Buiter, studenten van de Master Sen opleiding Dyslexiespecialist met een behandelaar van Stichting Taalhulp.

Hoe

Naar aanleiding van een telefonisch contact is per mail een afspraak tot stand gekomen. Het gesprek wordt gehouden op vrijdagmorgen 2 april. Afgesproken is de vragen voorafgaande aan het gesprek toe te mailen aan de behandelaar van Stichting Taalhulp.

Het betrouwbaar en valide maken van de vragen

Na het bestuderen van de literatuur en de website van Stichting Taalhulp hebben we samen de vragen opgesteld. Voordat we de vragen naar de behandelaar hebben gemaild hebben we de enquête voorgelegd aan de docent van de opleiding. Zij gaf aan dat we inhoudelijk goede vragen hadden opgesteld. Dat we niet moesten vergeten goed door te vragen, omdat het open vragen zijn. En dat we steeds het doel voor ogen moesten houden bij het stellen van de vragen.

We hebben gevraagd of we het interview mogen opnemen.

Bijlage 15

Totstandkoming interview kinderen

Doel

Met behulp van de interviews willen we te weten komen hoe kinderen die begeleiding krijgen bij Stichting Taalhulp werken met de F&L- methode® en wat volgens deze kinderen het effect van deze methode is op hun prestaties met betrekking tot lezen en spellen. Ook willen we de kinderen vragen of ze aan kunnen geven hoe we deze werkwijze zouden kunnen integreren binnen de schoolsituatie in groep 3 en wat we daarmee zouden kunnen bereiken.

Wie

De interviews worden gehouden met kinderen binnen de eigen praktijksituatie, die begeleiding krijgen, of hebben gekregen, bij Stichting Taalhulp.

Hoe

De afspraken worden gemaakt met de leerkrachten van de kinderen en met goedvinden van de kinderen. Aan de kinderen wordt gevraagd of ze de materialen die ze gebruiken bij Stichting Taalhulp (of hebben gebruikt) mee willen nemen.

Het betrouwbaar en valide maken van de vragen

Na het bestuderen van de literatuur, de website van Stichting Taalhulp en een gesprek met een behandelaar van Stichting Taalhulp heb ik de vragen opgesteld. Voordat ik de vragen aan de kinderen heb gesteld, heb ik de vragen voorgelegd aan de docent van de opleiding. Ik neem mee dat ik niet moet vergeten goed door te vragen, omdat het open vragen zijn. Ik moet steeds het doel voor ogen houden bij het stellen van de vragen.

Aan de kinderen is gevraagd of ik de gesprekken op mag nemen.

Bijlage 16

Totstandkoming interview leerkrachten

Doel

Ik wil weten wat de leerkrachten weten van Stichting Taalhulp, “Taal in Blokjes” en de klank-kleurekoppeling en of ze hiervan iets gebruiken binnen de groep.

Wie

Het gesprek wordt gehouden met 6 leerkrachten van de groepen 3. Deze leerkrachten hebben met hetzelfde doel ook een enquête ingevuld.

Hoe

Bij de uitreiking van de enquête heb ik met de leerkrachten een afspraak gemaakt om een gesprek te houden over hetzelfde onderwerp.

Het betrouwbaar en valide maken van het interview

Na het bestuderen van de literatuur, de website van Stichting Taalhulp en een gesprek met een behandelaar van Stichting Taalhulp heb ik een enquête opgesteld om de beginsituatie helder te krijgen van de leerkrachten van groep 3 met betrekking tot Stichting Taalhulp, de F&L- methode® en het werken met klanken en kleuren. Zes leerkrachten hebben de enquête beantwoord. Deze enquête heb ik geanalyseerd. Aan de hand van de gegeven antwoorden heb ik een vragenlijst opgesteld. Ik heb de opzet en vragen van de enquête als richtlijn aangehouden. Ik wil immers door middel van methodetriangulatie hetzelfde meten. De vragen zijn slechts een richtlijn. Ik probeer zoveel mogelijk door te vragen.

Voor de versterking van de interne validiteit koppel ik de analyse van de enquêtes en de gesprekken terug naar de leerkrachten.

Voordat ik de vragen aan de leerkrachten heb gesteld, heb ik de vragen voorgelegd aan een critical friend, de docent van de opleiding en de intern begeleider. Ik heb bewust gekozen voor open vragen. Dit omdat ik de leerkrachten de ruimte wil geven mij zo veel mogelijk informatie te geven. De vragen moeten ruimte laten om door te vragen waarbij ik het doel van dit gesprek goed voor ogen moet houden.

Het verwerken van de gesprekken in mijn scriptie gebeurt anoniem. Ik vraag de leerkrachten of ik de gesprekken mag opnemen, zodat ik alles goed uit kan werken.

Naar aanleiding van mijn vraag op feedback aan de intern begeleider vroeg ze of ik in een later stadium de werkwijze van Stichting Taalhulp, de F&L-methode® en de klanken en kleuren aan de leerkrachten van de groepen 3 uit wil leggen. Dit doe ik bij de terugkoppeling van de enquêtes en de gesprekken naar de leerkrachten.